KOMISIJOS PRANEŠIMAS

Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV) 34–36 straipsnių taikymo vadovas

(Tekstas svarbus EEE)

(2021/C 100/03)

PRATARMĖ

2020 m. kovo mėn. patvirtintame Ilgalaikiame geresnio bendrosios rinkos taisyklių įgyvendinimo ir vykdymo užtikrinimo veiksmų plane (toliau – Vykdymo užtikrinimo veiksmų planas) ([1]) pagrindinis dėmesys skiriamas bendrajai rinkai ir jos veikimo užtikrinimui. Siekiant pagerinti reikalavimų laikymąsi ir išvengti rinkos segmentacijos, Vykdymo užtikrinimo veiksmų plano 1 veiksme numatyta, kad Komisija nacionalinėms valdžios institucijoms ir suinteresuotiesiems subjektams pateiks konkretesnių gairių. Jame taip pat numatyta atnaujinti SESV 34–36 straipsnių taikymo gaires.

Taigi, atsižvelgdama į tai, Komisija atnaujino šias gaires. Šiuo dokumentu siekiama palengvinti ES teisės aktų dėl laisvo prekių judėjimo taikymą, sustiprinti vykdymo užtikrinimą ir prisidėti prie naudos, kurią prekių vidaus rinka gali suteikti ES įmonėms ir vartotojams. Juo siekiama padėti geriau suprasti Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV) 34–36 straipsnių taikymą, atsižvelgiant į aktualiausią Europos Sąjungos Teisingumo Teismo (ESTT) jurisprudenciją šioje srityje. Juo taip pat siekiama sustiprinti nuoseklų laisvo prekių judėjimo principo taikymą visoje vidaus rinkoje, padedant šalinti likusias kliūtis ir užkertant kelią naujoms kliūtims.

Šis vadovas pagrįstas ankstesne 2009 m. laida ([2]) ir į jį įtraukta aktualiausia pastarųjų vienuolikos metų ESTT jurisprudencija, siekiant, kad jame būtų pateikta išsami ir naujausia SESV 34–36 straipsnių taikymo apžvalga. Tačiau, nors jame apibendrinama atitinkama teismo praktika ir pateikiamos papildomos pastabos, jis negali būti laikomas išsamiu. Šis vadovas neturi juridinės galios.

Šiame vadove minimus ES teisės aktus ir sprendimus galima rasti interneto portale *Eurlex* ([3]), o Teismo sprendimai taip pat skelbiami ESTT interneto puslapyje ([4]).

([1]) COM(2020) 94, 2020 3 10.
([2]) Laisvą prekių judėjimą reglamentuojančių Sutarties nuostatų taikymo vadovas (2010 m.).
([3]) http://eur-lex.europa.eu/lt/index.htm
([4]) http://curia.europa.eu/juris/recherche.jsf?language=lt. Pažymėtina, kad vadove SESV straipsnių numeracija naudojama ir tais atvejais, kai daroma nuoroda į Teismo sprendimus, priimtus pagal EB sutartį.

TURINYS

Puslapis

1. LAISVO PREKIŲ JUDĖJIMO VAIDMUO IR REIKŠMĖ VIDAUS RINKOJE 41
2. SUTARTIES NUOSTATOS 41
3. SESV 34 STRAIPSNIO TAIKYMO SRITIS 42
   - 3.1. Bendrosios sąlygos 42
     - 3.1.1. Nesuderinta sritis 42
     - 3.1.2. Kas yra „prekės“ 42
     - 3.1.3. Kam taikomi SESV 34–36 straipsniai 43
     - 3.1.4. Aktyvios ir pasyvios priemonės 44
   - 3.2. Teritorinė taikymo sritis 45
   - 3.3. Tarpvalstybinė prekyba 45
   - 3.4. Apribojimų rūšys pagal SESV 34 straipsnį 46
     - 3.4.1. Kiekybiniai apribojimai 46
     - 3.4.2. Lygiaverčio poveikio priemonės 46
       - 3.4.2.1. Naudojimo apribojimai 47
       - 3.4.2.2. Diskriminacinės prekybos sąlygos 48
   - 3.5. Abipusio pripažinimo principas 49
4. PRIEMONIŲ RŪŠYS 51
   - 4.1. Su importu susijusios nacionalinės nuostatos (importo leidimai, tikrinimai ir kontrolė) 51
   - 4.2. Įpareigojimai paskirti atstovą arba įrengti sandėlius importuojančioje valstybėje narėje 51
   - 4.3. Draudimas šalyje prekiauti konkrečiais produktais arba medžiagomis 52
   - 4.4. Kainų priemonės 53
   - 4.5. Leidimų išdavimo procedūros 55
     - 4.5.1. Tipo patvirtinimas 55
     - 4.5.2. Lengvųjų automobilių registravimas 56
   - 4.6. Reklamos apribojimai 56
   - 4.7. Techniniai reglamentai dėl prekių pateikimo (svorio, sudėties, pateikimo, ženklinimo, formos, dydžio ar pakuotės) reikalavimų 57
   - 4.8. Kilmės nuorodos, kokybės ženklai ir raginimas pirkti nacionalinius produktus 58
   - 4.9. Nuotolinės prekybos (prekybos internetu, paštu ir kt.) apribojimai 59
   - 4.10. Užstato sistemos reikalavimai 59
   - 4.11. Kompensavimas ir lygiagretus importas 60
   - 4.12. Įpareigojimas vartoti valstybinę kalbą 62
   - 4.13. Asmeniniam naudojimui skirtų prekių importo apribojimai 62
5. ŽEMĖS ŪKIO PRODUKTAI 63
6. EKSPORTO APRIBOJIMAI (SESV 35 STRAIPSNIS) 64
   - 6.1. Eksporto apibrėžtis 64
   - 6.2. Kiekybiniai apribojimai ir lygiavertį poveikį turinčios priemonės 64

7. PREKYBOS APRIBOJIMŲ PATEISINIMAS 66
7.1. SESV 36 straipsnis 66
7.1.1. Visuomenės dorovė, viešoji tvarka ir visuomenės saugumas 67
7.1.2. Žmonių, gyvūnų ir augalų sveikatos bei gyvybės apsauga (atsargumo principas) 68
7.1.3. Meninę, istorinę ar archeologinę vertę turinčio nacionalinio turto apsauga 69
7.1.4. Pramoninės ir komercinės nuosavybės apsauga 69
7.2. Privalomi reikalavimai 71
7.2.1. Aplinkos apsauga 72
7.2.2. Vartotojų apsauga 73
7.2.3. Kiti privalomi reikalavimai 73
7.3. Proporcingumo vertinimas 74
7.4. Įrodinėjimo pareiga 76
8. RYŠYS SU KITOMIS LAISVĖMIS IR SUTARTIES STRAIPSNIAIS, SUSIJUSIAIS SU LAISVU PREKIŲ JUDĖJIMU 76
8.1. Pagrindinės laisvės 76
8.1.1. SESV 45 straipsnis. Laisvas darbuotojų judėjimas 76
8.1.2. SESV 49 ir 56 straipsniai. Įsisteigimo laisvė ir laisvė teikti paslaugas 77
8.1.3. SESV 63 ir tolesni straipsniai. Laisvas kapitalo ir mokėjimų judėjimas 79
8.2. Kiti susiję Sutarties straipsniai 79
8.2.1. SESV 18 straipsnis. Nediskriminavimas dėl pilietybės 79
8.2.2. SESV 28 ir 30 straipsniai. Muitų sąjunga 80
8.2.3. SESV 37 straipsnis. Valstybinės monopolijos 80
8.2.4. SESV 107 straipsnis. Valstybės pagalba 82
8.2.5. SESV 110 straipsnis. Mokesčių nuostatos 83
8.2.6. SESV 351 straipsnis 84
9. SESV 34 IR 35 STRAIPSNIŲ ĮGYVENDINIMO UŽTIKRINIMAS 84
9.1. Tiesioginis poveikis – privataus įgyvendinimo užtikrinimas 84
9.2. SOLVIT 84
9.3. Pažeidimų nagrinėjimas pagal SESV 258 ir 260 straipsnius 85
9.3.1. Pažeidimo nagrinėjimo procedūra 85
9.3.2. Skundai 85
10. SUSIJĘ ANTRINĖS TEISĖS AKTAI 86
10.1. 2015 m. rugsėjo 9 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2015/1535, kuria nustatoma informacijos apie techninius reglamentus ir informacinės visuomenės paslaugų taisykles teikimo tvarka 86
10.2. Reglamentas (ES) 2019/515 – „Abipusio pripažinimo“ reglamentas 87
10.3. Reglamentas (EB) Nr. 2679/98 – „Braškių“ reglamentas 87

1. LAISVO PREKIU JUDEJIMO VAIDMUO IR REIKSME VIDAUS RINKOJE

Vidaus rinka yra vienas didžiausių ES laimėjimų. Ji yra vienas esminių Europos projekto elementų. Pastaraisiais dešimtmečiais vidaus rinka skatino ekonomikos augimą ir davė konkrečios naudos Europos vartotojams ir įmonėms. Gerai veikianti bendroji rinka tampa dar svarbesnė sanitarinių krizių, pavyzdžiui, COVID-19 pandemijos, metu. Ji suteikia galimybę laisvai judėti produktams, užtikrinti jų prieinamumą ir kad tie produktai visoje ES pasiektų tuos, kuriems jų labiausiai reikia.

Bendrosios rinkos vientisumas taip pat yra būtina priemonė, skatinanti kolektyvinį visų valstybių narių ekonomikos atsigavimą. Šiuo atžvilgiu vidaus rinka ne tik sudaro palankesnes sąlygas ES piliečiams naudotis didesniu produktų pasirinkimu, bet ir suteikia ES ekonominės veiklos vykdytojams didelę vidaus rinką, skatina prekybą bei konkurenciją ir didina veiksmingumą.

Dabartinė vidaus rinka leidžia lengvai pirkti ir parduoti produktus 27 ES valstybėse narėse, kuriose iš viso gyvena daugiau kaip 450 mln. žmonių, o vartotojai turi platų produktų pasirinkimą. Be to, laisvas prekių judėjimas yra naudingas verslui, nes apie 75 proc. ES vidaus prekybos sudaro prekyba prekėmis. Vienoje bendroje Europos rinkoje sukurta atvira, įvairi ir konkurencinga aplinka, kurioje ES įmonės gali gerai įsitvirtinti. Ši stiprybė skatina ES ekonomikos augimą, padeda kurti darbo vietas ir suteikia Europos įmonėms reikiamų išteklių, kad jos galėtų sėkmingai veikti pasaulinėje rinkoje. Todėl tinkamai veikianti prekių vidaus rinka yra būtina ES klestėjimo pasaulinėje ekonomikoje sąlyga – tiek dabar, tiek ateityje ([5]).

Teisiniu požiūriu laisvo prekių judėjimo principas buvo labai svarbus elementas, kuriuo iki šiol buvo remiamasi kuriant ir plėtojant vidaus rinką. SESV 34–36 straipsniuose nustatyta šio principo taikymo sritis bei turinys ir uždrausta nepagrįstai varžyti ES vidaus prekybą. Tačiau jie taikomi tik nesuderintose srityse.

Derinamieji teisės aktai – tai ES reglamentai ir direktyvos, kuriais siekiama sukurti bendras taisykles, taikytinas visose valstybėse narėse. Reglamentai yra tiesiogiai taikomi privalomi aktai, kurie turi būti taikomi visi visoje ES, o direktyvos yra teisės aktai, kuriais tik nustatomas tikslas, kurį turi pasiekti visos valstybės narės. Suderintuose teisės aktuose buvo patikslinta vidaus rinkos reikšmė daugelyje sričių ir taip konkrečiai apibrėžtas laisvo prekių judėjimo principas konkretiems produktams. Tačiau pagrindinė šių Sutarties principų paskirtis nepasikeitė – jie tebėra svarbus vidaus rinkos ramstis ir apsaugos priemonė.

Laisvas prekių judėjimas šiuo metu apima daugybę politikos krypčių ir sklandžiai veikia atsakingoje vidaus rinkoje, kurioje vartotojai gali lengvai gauti aukštos kokybės produktų ir kartu užtikrinama kitų visuomenės interesų aukšto lygio apsauga.

2. SUTARTIES NUOSTATOS

Pagrindinės Sutarties nuostatos, kuriomis reglamentuojamas laisvas prekių judėjimas:

— SESV 34 straipsnis, taikomas ES vidaus importui, kuriuo uždraudžiami „kiekybiniai apribojimai ir visos lygiaverčio poveikio priemonės“ valstybių narių tarpusavio prekyboje. Jame teigiama: „*Tarp valstybių narių uždraudžiami kiekybiniai importo apribojimai ir visos lygiaverčio poveikio priemonės*“;

— SESV 35 straipsnis, taikomas eksportui iš vienos valstybės narės į kitą, kuriuo taip pat uždraudžiami „kiekybiniai apribojimai ir visos lygiaverčio poveikio priemonės“. Jame teigiama: „*Tarp valstybių narių uždraudžiami kiekybiniai eksporto apribojimai ir visos lygiaverčio poveikio priemonės*“;

— SESV 36 straipsnis, kuriame pateiktos nuo SESV 34 ir 35 straipsniuose nustatytų vidaus rinkos laisvių leidžiančios nukrypti nuostatos, grindžiamos konkrečiais pagrindais. Jame teigiama: „*34 ir 35 straipsnių nuostatos nekliudo taikyti prekių importo, eksporto ar tranzito draudimų arba apribojimų, jei jie yra pateisinami visuomenės dorovės, viešosios tvarkos arba visuomenės saugumo, žmonių, gyvūnų ar augalų sveikatos bei gyvybės apsaugos, nacionalinių meno, istorijos ar archeologijos vertybių apsaugos bei pramoninės ir komercinės nuosavybės apsaugos sumetimais. Tačiau tokie draudimai arba apribojimai neturi tapti savavališka diskriminacijos priemone ar užslėptu valstybių narių tarpusavio prekybos apribojimu.*“

([5]) Komisijos komunikatas „Bendroji rinka kintančiame pasaulyje. Unikali vertybė, kuriai reikia atnaujintų politinių įsipareigojimų“ (COM (2018) 772 *final*).

Sutarties skyriuje dėl kiekybinių apribojimų tarp valstybių narių uždraudimo (taip pat SESV 37 straipsnyje) nustatytos komercinio pobūdžio valstybės monopolijų pertvarkymo taisyklės. Jo vaidmuo ir ryšys su SESV 34–36 straipsniais trumpai aptartas šio vadovo 6 skyriuje, kuriame taip pat aptariami kiti Sutarties straipsniai.

3. SESV 34 STRAIPSNIO TAIKYMO SRITIS

3.1. Bendrosios sąlygos

3.1.1. *Nesuderinta sritis*

SESV 34–36 straipsniuose nustatyti laisvo prekių judėjimo principo pagrindai, tačiau šie straipsniai nėra vienintelė teisinė priemonė, skirta vertinti, ar nacionalinės priemonės atitinka vidaus rinkos taisykles. Šie Sutarties straipsniai taikomi, kai tam tikram produktui netaikomi derinamieji teisės aktai arba jis tik iš dalies reglamentuojamas ES derinamaisiais teisės aktais. Taip būtų ypač tada, kai tam tikro produkto techninės specifikacijos arba pardavimo sąlygos suderintos ES priimtomis direktyvomis ar reglamentais. Todėl taikoma pagrindinė taisyklė, kad tais atvejais, kai klausimas buvo išsamiai suderintas ES lygmeniu, bet kokia su juo susijusi nacionalinė priemonė turi būti vertinama atsižvelgiant į šios derinimo priemonės nuostatas, o ne į pirminę teisę ([6]). Tačiau tais atvejais, kai antrinės teisės aktai, kuriais siekiama pašalinti vidaus rinkos kliūtis, neteisingai perkeliami į nacionalinę teisę, asmenys, kurie nukentėjo dėl tokio neteisingo perkėlimo, gali remtis Sutarties nuostatomis dėl laisvo prekių judėjimo, kad patrauktų savo valstybę narę atsakomybėn už ES teisės pažeidimą ([7]).

Taigi, kai galioja antrinės teisės aktai, bet kokia aptariama nacionalinė priemonė turi būti vertinama pagal suderintas nuostatas ([8]). Taip yra todėl, kad derinamuosius teisės aktus galima laikyti pagrindžiančiais laisvo prekių judėjimo principą: juose nustatytos su konkrečiais produktais susijusios tikrosios teisės ir pareigos, kurių reikia laikytis.

Tai matyti iš Sprendimo *Ragn-Sells*, C-292/12, susijusio su tam tikrais sutarties dokumentais, kuriuos savivaldybė parengė vykdydama konkursą dėl jos teritorijoje susidariusių atliekų surinkimo ir išvežimo paslaugų koncesijos suteikimo. Teismas nurodė, kad kadangi Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (EB) Nr. 1013/2006 dėl atliekų vežimo ([9]) siekiama nustatyti suderintas procedūras, pagal kurias atliekų judėjimas gali būti ribojamas siekiant užtikrinti aplinkos apsaugą, nebūtina nagrinėti, ar nacionalinė priemonė atitinka SESV 34–36 straipsnius ([10]). ES teisės aktų leidėjas jau kelis dešimtmečius atkakliai stengiasi sukurti suderintų taisyklių sistemą, tačiau Sutarties nuostatos, kuriomis reglamentuojamas laisvas prekių judėjimas, iki šiol nepaseno, o jų taikymo sritis tebėra itin plati. Neretai pasitaiko, kad tam tikrų sričių taisyklės tebėra nesuderintos arba dera tik iš dalies. Kiekvienu atveju, kai nėra derinamųjų teisės aktų arba jie nėra išsamūs, galima remtis SESV 34–36 straipsniais. Taigi šie Sutarties straipsniai yra tarsi apsaugos priemonė, užtikrinanti, kad būtų galima patikrinti bet kokios vidaus rinkoje kliūties prekybai derėjimą su ES teise.

3.1.2. *Kas yra „prekės“*

SESV 34 ir 35 straipsniai taikomi bet kokiam prekių ir produktų importui bei eksportui. Sutarties straipsniai gali būti taikomi visoms prekėms, turinčioms ekonominę vertę: „prekėmis pagal Sutartį laikomi produktai, kuriuos galima įvertinti pinigais ir kurie patys gali būti komercinių sandorių objektas“ ([11]).

([6]) Žr., pavyzdžiui, 2014 m. liepos 1 d. Sprendimo *Ålands Vindkraft*, C-573/12, EU:C:2014:2037, 57 punktą ir 2018 m. spalio 4 d. Sprendimo *L.E.G.O*, C-242/17, ECLI:EU:C:2018:804, 52 punktą.

([7]) 2009 m. kovo 24 d. Sprendimo *Danske Slagterier prieš Bundesrepublik Deutschland*, C-445/06, ECLI:EU:C:2009:178, 26 punktas.

([8]) 2004 m. gruodžio 14 d. Sprendimo *Radlberger Spitz*, C-309/02, ECLI:EU:C:2004:799, 53 punktas.

([9]) 2006 m. birželio 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1013/2006 dėl atliekų vežimo (OL L 190, 2006 7 12, p. 1).

([10]) 2013 m. gruodžio 12 d. Sprendimo *Ragn-Sells*, C-292/12, ECLI:EU:C:2013:820, 49–50 punktai.

([11]) 1968 m. gruodžio 10 d. Sprendimas *Komisija prieš Italiją*, 7/68, ECLI:EU:C:1968:51.

Teisingumo Teismo jurisprudencijoje buvo patikslinta konkrečių produktų apibrėžtis. Pavyzdžiui, meno kūriniai turi būti laikomi prekėmis ([12]). Išimtos iš apyvartos monetos taip pat yra prekės, kaip ir banknotai bei pareikštiniai čekiai ([13]), tačiau natūrinės dovanos nėra prekės ([14]). Atliekas reikia laikyti prekėmis, neatsižvelgiant į galimybę jas perdirbti ar panaudoti dar kartą ([15]). Elektros energija ([16]) ir gamtinės dujos ([17]) taip pat yra prekės, lygiai kaip žmonių kraujas, kraujo plazma ir iš jos gaunami vaistiniai preparatai ([18]).

Tačiau teisiškai svarbu skirti prekes nuo paslaugų pagal Sutartyje nustatytas laisves ([19]). Pavyzdžiui, nors žuvys neabejotinai yra prekės, žvejybos teisėms ir mėgėjiškos žūklės leidimams nebūtinai taikomas laisvo prekių judėjimo principas. Jie laikomi „teikiama paslauga“ ir jiems taikomos Sutarties nuostatos dėl laisvės teikti paslaugas ([20]). Jeigu valstybės priemonė daro poveikį ir laisvei teikti paslaugas, ir laisvam prekių judėjimui, Teismas gali nagrinėti priemonę abiejų laisvių atžvilgiu. Pavyzdžiui, byloje *Austrija prieš Vokietiją*, C-591/17, dėl infrastruktūros naudojimo rinkliavos ir Vokietijoje registruotų transporto priemonių savininkams taikomo variklinių transporto priemonių mokesčio sumažinimo Teismas šį klausimą sprendė atsižvelgdamas į SESV 34 straipsnį ir laisvę teikti paslaugas pagal SESV 56 straipsnį. Toliau Teismas bylą svarstė atsižvelgdamas į nediskriminavimo principus, įtvirtintus SESV 18 straipsnyje, ir pagal SESV 92 straipsnį, kuriuo draudžiama bet kokia diskriminacija transporto srityje ([21]).

3.1.3. *Kam taikomi SESV 34–36 straipsniai*

SESV 34–36 straipsniai taikomi valstybių narių nustatytoms priemonėms. Jų nuostatos buvo aiškinamos plačiai, kad jos privalomos ne tik nacionalinėms institucijoms, bet ir visoms kitoms šalies valdžios institucijoms, įskaitant vietos ir regiono savivaldos institucijas ([22]), taip pat valstybės narės teisminėms ar administracinėms institucijoms ([23]). Taigi šie straipsniai akivaizdžiai taikomi visų organizacijų, kurios pagal viešąją teisę buvo įsteigtos kaip „viešosios įstaigos“, nustatytoms priemonėms. Be to, SESV 34–36 straipsniai gali būti taikomi priemonėms, kurių imasi nevalstybiniai subjektai arba kitos pagal privatinę teisę įsisteigusios organizacijos, jeigu jie vykdo tam tikras valstybės funkcijas arba jų veikla kitaip gali būti priskirta valstybei. Iš tiesų priemonėms, kurių imasi profesinė organizacija, kuriai nacionalinės teisės aktais suteikti reguliavimo ir drausminiai įgaliojimai, susiję su jos atstovaujama profesija, gali būti taikomas SESV 34 straipsnis ([24]).

Tas pats pasakytina apie pagal privatinę teisę, tačiau įstatymu įsteigtų organizacijų, daugiausia finansuojamų Vyriausybės lėšomis ar tam tikro sektoriaus įmonių privalomais įnašais, ir (arba) kurių narius skiria arba prižiūri valstybės institucijos, veiklą, kurią atitinkamai galima priskirti valstybei ([25]). Sprendime byloje *Fra.bo* Teismas nustatė, kad SESV 34 straipsnis taikomas horizontaliai pagal privatinę teisę įsteigtai sertifikavimo įstaigai. Nacionalinės valdžios institucijos laikėsi nuomonės, kad šios įstaigos sertifikuoti produktai atitinka nacionalinę teisę. Ir dėl šios *de facto* įgytos kompetencijos sertifikavimo įstaiga turėjo įgaliojimus reguliuoti gaminių, šiuo atveju – varinių jungčių, patekimą į Vokietijos rinką ([26]). Teismas pripažino, kad valstybės pareigūno vieši pareiškimai, net ir neturintys teisinės galios, gali būti laikomi valstybės narės pareiškimais, varžančiais laisvą prekių judėjimą. Konkrečiai, tokie atvejai pasitaiko, kai asmenys, kuriems skirti šie pareiškimai, gali pagrįstai manyti, jog tai yra oficiali institucijos, kuriai atstovauja pareigūnas, pozicija ([27]).

([12]) 1968 m. gruodžio 10 d. Sprendimas *Komisija prieš Italiją*, 7/68, ECLI:EU:C:1968:51; 1978 m. lapkričio 23 d. Sprendimas *R.* prieš *Thompson, Johnson ir Woodiwiss* 7/78, ECLI:EU:C:1978:209.

([13]) 1995 m. vasario 23 d. Sprendimas *Bordessa*, C-358/93, ECLI:EU:C:1995:54.

([14]) 2009 m. sausio 27 d. Sprendimo *Persche*, C-318/07, ECLI:EU:C:2009:33, 29 punktas.

([15]) 1992 m. liepos 9 d. Sprendimo *Komisija prieš Belgiją*, C-2/90, ECLI:EU:C:1992:310, 23–28 punktai.

([16]) 1994 m. balandžio 27 d. Sprendimas *Commune d'Almelo ir kiti prieš NV Energiebedrijf Ijsselmij*, C-393/92, ECLI:EU:C:1994:171.

([17]) 1997 m. spalio 23 d. Sprendimas *Komisija* prieš *Prancūziją*, C-159/94, ECLI:EU:C:1997:501.

([18]) 2010 m. gruodžio 9 d. Sprendimo *Humanplasma GmbH prieš Austrijos Respubliką*, C-421/09, ECLI:EU:C:2010:760, 27–30 punktai, kaip patvirtinta 2017 m. birželio 8 d. Sprendimo *Medisanus*, C-296/15, ECLI:EU:C:2017:431, 53 punkte.

([19]) Žr. 7.1.2 skirsnį, kuriame pateikta papildomos informacijos apie ryšį tarp SESV 34–36 ir 56 straipsnių.

([20]) 1999 m. spalio 21 d. Sprendimas *Peter Jägerskiöld prieš Torolf Gustafsson*, C-97/98, ECLI:EU:C:1999:515.

([21]) 2019 m. birželio 18 d. Sprendimo *Austrija prieš Vokietiją*, C-591/17, ECLI:EU:C:2019:504, 39–40 punktai.

([22]) 1991 m. liepos 25 d. Sprendimas *Aragonesa de Publicidad prieš Departamento de sanidad*, C-1/90, ECLI:EU:C:1991:327.

([23]) 1988 m. kovo 3 d. Sprendimo *Allen & Hanburys*, 434/85, ECLI:EU:C:1988:109, 25 punktas; 2008 m. kovo 13 d. Sprendimo *Komisija* prieš *Belgiją*, C-227/06, ECLI:EU:C:2008:160, 37 punktas.

([24]) Žr. 1989 m. gegužės 18 d. Sprendimą *R* prieš *Royal Pharmaceutical Society of Great Britain*, sujungtos bylos 266/87 ir 267/87 ECLI:EU:C:1989:205; 1993 m. gruodžio 15 d. Sprendimą *Hünermund*, C-292/92, ECLI:EU:C:1993:932.

([25]) Žr. 1982 m. lapkričio 24 d. Sprendimą *Komisija* prieš *Airiją* („Buy Irish“), 249/81, ECLI:EU:C:1982:402; 1983 m. gruodžio 13 d. Sprendimą *Apple and Pear Development Council*, 222/82, ECLI:EU:C:1983:370; 2002 lapkričio 5 d. Sprendimą *Komisija* prieš *Vokietiją*, C-325/00, ECLI:EU:C:2002:633; 2008 kovo 13 d. Sprendimą *Komisija* prieš *Belgiją*, C-227/06, ECLI:EU:C:2008:160.

([26]) 2012 m. liepos 12 d. Sprendimo *Fra.bo Spa prieš Deutsche Vereinigung des Gas und Wasserfaches eV (DVGW) — Technisch Wissenschaftlicher Verein*C-171/11, ECLI:EU:C:2012:453, 31–32 punktai.

([27]) 2007 m. balandžio 17 d. Sprendimas *AGM-Cosmet SRl*, C-470/03, ECLI:EU:C:2007:213.

Nors sąvoka „valstybė narė“ apibrėžiama plačiai, ji paprastai neapima „visiškai“ privačių priemonių, t. y. privačių asmenų ar bendrovių taikomų priemonių, nes jos nepriklauso valstybei. Tačiau byloje *Komisija prieš Prancūziją*, C-265/95, Teismas nusprendė, kad Prancūzija pažeidė SESV 34 straipsnį, taikomą kartu su SESV 4 straipsnio 3 dalimi, nes nesiėmė visų būtinų ir proporcingų priemonių, kad užkirstų kelią privačių asmenų, šiuo atveju – Prancūzijos ūkininkų, kurie sabotavo importuotas žemės ūkio prekes, veiksmams ([28]). Nors apribojimas atsirado dėl fizinių asmenų veiksmų, nustatyta, kad valstybė narė pažeidė ES teisę dėl to, kad nesiėmė pakankamų priemonių laisvam šių prekių judėjimui apsaugoti.

Galiausiai SESV 34 straipsnis taip pat taikomas priemonėms, kurių imasi ES institucijos. Nepaisant to, ES teisės aktų leidėjui reikėtų palikti plačią diskreciją teisminės priežiūros atžvilgiu. Todėl ES institucijos priimtos priemonės teisėtumas gali būti ginčijamas tik jei ši priemonė yra akivaizdžiai netinkama kompetentingos institucijos tikslui pasiekti ([29]).

3.1.4. *Aktyvios ir pasyvios priemonės*

SESV 34 straipsnio taikymas nacionalinėms priemonėms, kuriomis kliudoma tarpvalstybinei prekybai, dažnai apibūdinamas kaip gynybos teisė ir tokiais atvejais būtinai suponuojama valstybės veikla. Todėl priemonės, patenkančios į SESV 34 straipsnio taikymo sritį, visų pirma yra privalomos valstybių narių teisės aktų nuostatos. Tačiau neprivalomomis priemonėmis taip pat įmanoma pažeisti SESV 34 straipsnį ([30]). Net administracinė praktika, jei ji yra gana pastovi ir bendra, gali būti laisvo prekių judėjimo kliūtis ([31]).

Administracinės praktikos, kurią Teisingumo Teismas laiko lygiaverčio poveikio priemonėmis, pavyzdžiai: sistemingas atsisakymas suteikti tipo patvirtinimą pašto siuntų frankavimo mašinoms, kuris dėl savo pobūdžio buvo protekcionistinis ir diskriminacinis ([32]); sistemingas prekių priskyrimas vaistams pagal paskirtį ir, neturint rinkodaros leidimo, vaistažolinių prekių, kurios teisėtai gaminamos ar parduodamos kitose valstybėse narėse kaip maisto papildai ar dietiniai produktai, pašalinimas iš rinkos ([33]); automatinis vitaminų preparatų, kurie teisėtai gaminami ar parduodami kitose valstybėse narėse kaip maisto papildai, priskyrimas vaistams, kai jų sudėtyje vitaminų yra tris kartus daugiau ([34]); reikalavimas, kad maistingomis medžiagomis papildytais maisto produktais, kurie teisėtai gaminami ar parduodami kitose valstybėse narėse, Danijoje būtų galima prekiauti tik įrodžius, kad toks papildymas maistingomis medžiagomis atitinka Danijos gyventojų poreikius ([35]).

Atsižvelgdamas į valstybių narių pareigas pagal SESV 4 straipsnio 3 dalį, pagal kurią jos privalo imtis visų reikiamų priemonių, kad užtikrintų Sutarties įsipareigojimų vykdymą ir ES teisės *effet utile*, Teismas nustatė, kad SESV 34 straipsniu draudžiami ne tik valstybės veiksmai, kuriais padaromas pažeidimas, bet ir neveikimas. Taip gali atsitikti, kai valstybė narė nesiima reikiamų priemonių, kad pašalintų laisvo prekių judėjimo kliūtis, o konkreti kliūtis gali būti atsiradusi net dėl privačių asmenų veiksmų. Byloje C-265/95 buvo nuspręsta, jog Prancūzija yra atsakinga už savo ūkininkų veiksmus, – ūkininkai, siekdami apriboti žemės ūkio prekių importą iš kaimyninių valstybių narių, sulaikydavo šias prekes vežančius sunkvežimius ar sunaikindavo jų krovinį. Buvo nuspręsta, kad nacionalinės valdžios institucijos, nesikišdamos į šiuos veiksmus, pažeidžia SESV 34 straipsnį, nes valstybės narės privalo užtikrinti laisvą produktų judėjimą savo teritorijoje ir imtis būtinų bei tinkamų priemonių, kad užkirstų kelią bet kokiems privačių asmenų veiksmams, galintiems apriboti laisvą prekių judėjimą ([36]).

([28]) 1997 m. gruodžio 9 d. Sprendimas *Komisija prieš Prancūziją*, C-265/95, ECLI:EU:C:1997:595.

([29]) 2004 m. gegužės 7 d. Sprendimo *Alliance for Natural Health*, sujungtos bylos C-154/04 ir C-155/04, ECLI:EU:C:2004:848, 47 ir 52 punktai.

([30]) 1982 m. lapkričio 24 d. Sprendimas *Komisija* prieš *Airiją* („Buy Irish“), 249/81, ECLI:EU:C:1982:402; 2008 kovo 13 d. Sprendimas *Komisija* prieš *Belgiją*, C-227/06, ECLI:EU:C:2008:160.

([31]) 1985 m. gegužės 9 d. Sprendimas *Komisija* prieš *Prancūziją*, 21/84, ECLI:EU:C:1985:184; 2004 m. balandžio 29 d. Sprendimo *Komisija* prieš *Vokietiją*, C-387/99, ECLI:EU:C:2004:235, 42 punktas; 2009 m. kovo 5 d. Sprendimas *Komisija* prieš *Ispaniją*, C-88/07, ECLI:EU:C:2009:123; 2003 m. rugsėjo 23 d. Sprendimo *Komisija prieš Daniją* ECLI:EU:C:2003:492, C-192/01, 40 punktas.

([32]) 1985 m. gegužės 9 d. Sprendimo *Komisija prieš Prancūziją*, 21/84, ECLI:EU:C:1985:184, 11–15 punktai.

([33]) 2009 m. kovo 5 d. Sprendimo *Komisija prieš Ispaniją*, C-88/07, ECLI:EU:C:2009:123, 54–66, 116 punktai.

([34]) 2004 m. balandžio 29 d. Sprendimo *Komisija prieš Vokietiją*, C-387/99, ECLI:EU:C:2004:235, 83 punktas.

([35]) 2003 m. rugsėjo 23 d. Sprendimo *Komisija prieš Daniją*, ECLI:EU:C:2003:492, C-192/01, 40 punktas.

([36]) 1997 m. spalio 23 d. Sprendimo *Komisija prieš Prancūziją*, C-265/95, ECLI:EU:C:1997:595, 31 punktas; taip pat žr. 2003 m. birželio 12 d. Sprendimo *Schmidberger*, C-112/00, ECLI:EU:C:2003:333, 60 punktą, ypač dėl galimų pateisinimų (saviraiškos laisvės ir susirinkimų laisvės).

Be to, pagal SESV 34 straipsnį gali atsirasti pareiga, kad veiksmai duotų rezultatų. Ši pareiga neįvykdoma tada, kai valstybė narė nepasiekia savo tikslų, nes nesiima reikiamų veiksmų arba jos veiksmų nepakanka. Pavyzdžiui, byloje C-309/02 Teismas prejudiciniame sprendime nustatė, kad Vokietijos taisyklės prieštarauja SESV 34 straipsniui, nes neužtikrina, kad privačios šalys galėtų veiksmingai dalyvauti Vokietijos gėrimų vienkartinių pakuočių privalomo grąžinimo sistemoje ([37]).

3.2. **Teritorinė taikymo sritis**

SESV 34–36 straipsnių nuostatų privalo laikytis visos ES valstybės narės. Be to, Sutarties nuostatos gali būti taikomos Europos teritorijoms, už kurių išorės santykius yra atsakinga kuri nors valstybė narė, taip pat nuo kurios nors valstybės narės priklausomoms arba kitaip su ja susijusioms užjūrio teritorijoms ([38]).

Išsamus teritorijų, kurioms taikomas SESV 34 straipsnis, sąrašas pateiktas šio vadovo priede.

ELPA šalių, kurios yra EEE susitarimo šalys, ir Turkijos prekyba prekėmis su ES valstybėmis narėmis reglamentuojama ne SESV, o konkrečių susitarimų nuostatomis. Todėl EEE susitarimo 8 straipsnio 3 dalyje nurodytų Islandijos, Lichtenšteino ir Norvegijos kilmės produktų judėjimas ES yra laisvas pagal EEE susitarimo 11 straipsnį. Turkijos kilmės pramoninių produktų judėjimas ES yra laisvas pagal ES ir Turkijos asociacijos tarybos sprendimo Nr. 1/95 dėl galutinio Muitų sąjungos etapo įgyvendinimo ([39]) 5–7 straipsnius.

3.3. **Tarpvalstybinė prekyba**

SESV 34 straipsnis taikomas tik kliūtims prekybai tarp valstybių narių. Todėl pagal šią nuostatą gali būti nagrinėjami tik tie atvejai, kurie apima tarpvalstybinę prekybą. SESV 34–36 straipsniai netaikomi vien tik nacionalinėms priemonėms, kurios taikomos tik šalyje pagamintoms prekėms. Kad priemonė atitiktų reikalavimą dėl tarpvalstybinės prekybos, pakanka sąlygos, kad ji gali netiesiogiai arba potencialiai kliudyti ES vidaus prekybai ([40]).

Teoriškai reikalaujamas tarpvalstybinis Sutarties nuostatų elementas neužkerta kelio valstybėms narėms savo vidaus produktams taikyti mažiau palankų režimą negu importuojamiems produktams („atvirkštinė diskriminacija“), nors praktiškai tai mažai tikėtina. Nors SESV 34 straipsnis taikomas, kai valstybės narės vidaus produktas yra reimportuojamas arba iš jos išvežamas ir vėl į ją importuojamas ([41]), jis netaikomas, kai vienintelis tokio grįžtamojo importo tikslas yra apeiti nacionalines taisykles ([42]).

Reikalavimas, kad būtų tarpvalstybinė prekyba, gali būti tenkinamas ir tada, jei produktas tik vežamas tranzitu per valstybę narę. Šiuo atžvilgiu SESV 36 straipsnyje aiškiai nurodyti „tranzitu gabenamų prekių“ apribojimai, kuriems taikomos SESV 34 ir 35 straipsnių nuostatos.

Laisvo prekių judėjimo principas taikomas valstybių narių ir trečiųjų šalių kilmės produktams, esantiems laisvoje apyvartoje valstybėse narėse. SESV 29 straipsnyje nustatyta, kad iš trečiųjų šalių įvežami produktai laikomi esančiais laisvoje apyvartoje valstybėje narėje, jeigu buvo atlikti importo formalumai ir surinkti atitinkami muitai. Byloje *Komisija prieš Jungtinę Karalystę*, C-30/01, Teismas patvirtino, kad pagal SESV 29 straipsnio 2 dalį priemonės, kurių imamasi Sąjungos vidaus prekybos tikslais, vienodai taikomos produktams, kurių kilmės šalis yra valstybės narės, ir tiems, kurie kilę iš trečiųjų šalių ([43]).

Remiantis nusistovėjusia teismo praktika, nacionalinei priemonei SESV 34–35 straipsniuose nustatyti draudimai taikomi net tada, kai dėl šios priemonės atsiradusi kliūtis yra maža ir susijusius produktus įmanoma parduoti kitais būdais ([44]). Net jei priemonės ekonominė reikšmė yra palyginti nedidelė, ji taikoma labai nedidelėje geografinėje šalies teritorijoje ([45]) arba turi poveikį tik nedideliam importo ir (arba) eksporto operacijų ar ekonominės veiklos vykdytojų skaičiui, ji gali būti laikoma lygiaverčio poveikio draudžiama priemone.

([37]) 2004 m. gruodžio 14 d. Sprendimo *Radlberger Spitz*, C-309/02, ECLI:EU:C:2004:799, 80 punktas.
([38]) Žr. SESV 355 straipsnį.
([39]) OL L 35, 1996 2 13, p. 1.
([40]) 1974 m. liepos 11 d. Sprendimo *Dassonville*, 8/74, ECLI:EU:C:1974:82, 5 punktas.
([41]) 1971 m. birželio 8 d. Sprendimas *Deutsche Grammophon prieš Metro*, 78/70, ECLI:EU:C:1971:59.
([42]) 1985 m. sausio 10 d. Sprendimas *Leclerc prieš Au Ble Vert*, 229/83, ECLI:EU:C:1985:1.
([43]) 2003 m. rugsėjo 23 d. Sprendimo *Komisija prieš Jungtinę Karalystę*, C-30/01, ECLI:EU:C:2003:489, 49–54 punktai.
([44]) 1984 m. balandžio 5 d. Sprendimas *Van de Haar*, 177/82, ECLI:EU:C:1984:144; 1985 m. gegužės 9 d. Sprendimas *Komisija prieš Prancūziją*, 269/83, ECLI:EU:C:1985:115; 1986 m. birželio 5 d. Sprendimas *Komisija prieš Italiją*, 103/84, ECLI:EU:C:1986:229.
([45]) 1998 m. gruodžio 3 d. Sprendimas *Ditlev Blühme*, C-67/97, ECLI:EU:C:1998:584.

Tačiau valstybės priemonės, kurios yra pernelyg neaiškios ir netiesioginės, kad turėtų ribojamąjį poveikį valstybių narių tarpusavio prekybai, gali būti atskirtos nuo pirmiau nurodytų priemonių ([46]). Pavyzdžiui, byloje C-297/05 Teismas nusprendė, kad Nyderlandų administracinis formalumas, susijęs su į šalį importuojamų transporto priemonių identifikavimu prieš jų registraciją, „negali turėti jokio atgrasančio poveikio transporto priemonės importui į šią valstybę narę arba šį importą padaryti mažiau patrauklų“ ([47]). Taigi šiai priemonei SESV 34 straipsnis netaikytas.

3.4. **Apribojimų rūšys pagal SESV 34 straipsnį**

3.4.1. *Kiekybiniai apribojimai*

Kiekybiniais apribojimais vadinamos priemonės, kurių poveikis yra visiškas arba dalinis importo ar tranzitu gabenamų prekių suvaržymas ([48]). Tokios priemonės, pavyzdžiui, gali būti tiesioginis importo draudimas arba kvotų sistema ([49]). Kitaip tariant, kiekybiniai apribojimai taikomi, kai pasiekiama tam tikra importuojamo arba eksportuojamo kiekio riba. Tačiau SESV 34 straipsnis taikomas tik netarifinėms kvotoms, nes tarifinėms kvotoms taikomas SESV 30 straipsnis, kuriuo draudžiami importo ir eksporto muitai ir lygiaverčio poveikio mokesčiai.

Kiekybinis apribojimas gali būti pagrįstas teisės aktų nuostatomis arba taikomas tik kaip administracinė praktika. Todėl SESV 34 straipsnis taikomas net ir toms kvotų sistemoms, kurios yra pusiau arba visiškai užslėptos.

3.4.2. *Lygiaverčio poveikio priemonės*

Sąvoka „lygiaverčio poveikio priemonė“ apima kur kas daugiau nei vien kiekybinį apribojimą. Nors nelengva nustatyti tikslią ribą tarp kiekybinių apribojimų ir lygiaverčio poveikio priemonių, tai neturi didelės praktinės reikšmės, nes kiekybiniams apribojimams ir lygiaverčio poveikio priemonėms taisyklės paprastai taikomos vienodai.

Byloje *Dassonville* Teisingumo Teismas paaiškino lygiaverčio poveikio priemonių reikšmę ir taikymo sritį ([50]):

„Bet kokios valstybių narių nustatytos prekybos taisyklės, galinčios tiesiogiai ar netiesiogiai, iš tikrųjų ar potencialiai kliudyti Bendrijos vidaus prekybai, laikytinos kiekybiniams apribojimams lygiaverčio poveikio priemonėmis.“

Ši apibrėžtis su nedideliais pakeitimais buvo patvirtinta teismo praktikos. Sąvoka „prekybos taisyklės“ šiuo metu paprastai nebevartojama, nes sprendimo *Dassonville* formulė iš tiesų apima ne tik prekybos taisykles, bet ir, pavyzdžiui, techninius reglamentus ir net neprivalomus aktus.

Byloje *Dassonville* Teismas pabrėžė, kad svarbiausias elementas, pagal kurį sprendžiama, ar nacionalinei priemonei taikytinas SESV 34 straipsnis, yra jos poveikis (*…tiesiogiai ar netiesiogiai, iš tikrųjų ar potencialiai kliudyti…*) ([51]). Todėl diskriminuojantis priemonės aspektas nebėra lemiamas sprendžiant, ar priemonei reikia taikyti SESV 34 straipsnį.

Teismo precedentinis sprendimas byloje *Cassis de Dijon* ([52]) patvirtino šį teiginį. Teismas, pripažindamas, kad valstybių narių nacionalinių taisyklių skirtumai gali varžyti prekybą prekėmis, patvirtino, jog SESV 34 straipsnis galėtų būti taikomas ir toms nacionalinėms priemonėms, kurios vienodai taikomos šalyje pagamintoms ir importuojamoms prekėms. Šiuo atveju valstybės narės galėtų nukrypti nuo šio straipsnio, remdamosi ne tik SESV 36 straipsniu, bet ir privalomais reikalavimais (pastarąja sąvoka pirmą kartą buvo pasiremta šiame Teismo sprendime).

([46]) 1994 m. liepos 14 d. Sprendimas *Peralta*, C-379/92, ECLI:EU:C:1994:296; 1999 m. rugsėjo 21 d. Sprendimas *BASF*, C-44/98, ECLI:EU:C:1999:440. Taip pat plg. 2005 m. gegužės 26 d. Sprendimą *Burmanjer*, C-20/03, ECLI:EU:C:2005:307.

([47]) 2007 m. rugsėjo 20 d. Sprendimo *Komisija prieš Nyderlandus*, C-297/05, ECLI:EU:C:2007:531, 63 punktas.

([48]) 1973 m. liepos 12 d. Sprendimas *Riseria Luigi Geddo prieš Ente Nationale Risi*, 2/73, ECLI:EU:C:1973:89.

([49]) 1968 m. gruodžio 19 d. Sprendimas *Salgoil SpA prieš Italijos užsienio prekybos ministeriją*, 13/68, ECLI:EU:C:1968:54.

([50]) 1974 m. liepos 11 d. Sprendimas *Dassonville*, 8/74, ECLI:EU:C:1974:82. Dėl istorinių aplinkybių taip pat žr. 1969 m. gruodžio 22 d. Komisijos direktyvą 70/50/EEB, grindžiamą 33 straipsnio 7 dalimi, dėl priemonių, turinčių kiekybiniams importo apribojimams lygiavertį poveikį, kurioms netaikomos kitos nuostatos, priimtos pagal Europos ekonominės bendrijos sutartį, panaikinimo (OL L 13, 1970 1 19, p 29).

([51]) 1974 m. liepos 11 d. Sprendimo Dassonville, 8/74, ECLI:EU:C:1974:82, 5 punktas.

([52]) 1979 m. vasario 20 d. Sprendimas *Rewe Zentrale prieš Bundesmonopolverwaltung für Branntwein*, 120/78, ECLI:EU:C:1979:42.

Apibendrinant galima daryti išvadą, kad SESV 34 straipsnis taikomas nacionalinėms priemonėms, kuriomis diskriminuojamos importuojamos prekės (vadinamosioms tiesiogiai taikytinoms priemonėms), ir nacionalinėms priemonėms, kurios teisiškai atrodo turinčios vienodą poveikį vidaus ir importuojamoms prekėms, tačiau iš tiesų labiau varžo importą (vadinamosioms netiesiogiai taikomoms priemonėms) ([53]). Ši našta atsiranda todėl, kad iš tiesų tenka laikytis dviejų rūšių taisyklių – tų, kurias nustato importuojamas prekes pagaminusi valstybė narė, ir tų, kurias nustato valstybė narė, į kurią importuojama.

Vėliau prie kiekybiniam apribojimui lygiaverčio poveikio priemonių taip pat priskirtos visos kitos priemonės, galinčios trukdyti patekti į rinką ([54]). Šiuo požiūriu Teismas Sprendime *Komisija prieš Ispaniją* ([55]) konstatavo: „iš teismo praktikos matyti, kad priemonė, net jei jos tikslas ir poveikis nėra mažiau palankūs gaminiams iš kitų valstybių narių, yra įtraukta į kiekybiniam apribojimui lygiaverčio poveikio priemonės sąvoką, kuri apibrėžta SESV 34 straipsnyje, jei ji trukdo kitų valstybių narių kilmės prekėms patekti į valstybės narės rinką.“

Prielaida, kuria grindžiamas vadinamasis patekimo į rinką testas, yra ta, kad importuojamų produktų patekimo į rinką sąlygos yra šiek tiek sudėtingesnės. Dažnai Teismas pabrėžia vertinimą, ar atitinkama priemonė gali daryti didelį poveikį vartotojų elgesiui, nes dėl jos sumažėja importuojamų produktų patrauklumas ([56]).

Todėl lygiaverčio poveikio priemonių apibrėžtis yra plati ir nuolat kintanti. Pavyzdžiui, byloje *Austrija prieš Vokietiją*, C-591/17, Teismas nusprendė, kad infrastruktūros naudojimo rinkliava ir Vokietijoje registruotoms transporto priemonėms taikomas variklinių transporto priemonių mokesčio sumažinimas galėjo trukdyti kitų valstybių narių prekėms patekti į Vokietijos rinką, taigi šios priemonės buvo laisvo prekių judėjimo apribojimas. Teismas atkreipė dėmesį į tai, kad nors infrastruktūros naudojimo rinkliava nebuvo renkama už pačias vežamas prekes, vis dėlto ji galėjo turėti įtakos prekėms, pristatomoms kitoje valstybėje narėje, ne Vokietijoje, registruota privačia transporto priemone, sveriančia iki 3,5 tonos ([57]).

Kitas lygiaverčio poveikio priemonės sąvokos dinamiškumo pavyzdys gali būti byla *Ålands Vindkraft*, C-573/12, susijusi su nacionaline elektros energijos iš atsinaujinančių energijos išteklių paramos schema. Sertifikatai pagal šią schemą buvo išduodami tik Švedijos atsinaujinančiųjų energijos išteklių gamintojams, net jei jų tiekiamos ar naudojamos elektros energijos dalį galėjo sudaryti importuota elektros energija. Teismas nusprendė, kad tokia sistema gali bent netiesiogiai ir potencialiai trukdyti (žaliosios) elektros energijos importui iš kitų valstybių narių. Teismas pažymėjo, kad tai, kad valstybė narė nepriima pakankamų priemonių, kad būtų užkirstas kelias sukurtoms laisvo prekių judėjimo kliūtims, gali taip pat trukdyti ES vidaus prekybai, kaip ir jos pačios veiksmai. Taigi, Teismas konstatavo, kad nagrinėjami teisės aktai yra kiekybiniam importo apribojimui lygiaverčio poveikio priemonė ([58]).

3.4.2.1. Naudojimo apribojimai

Teismo praktikoje gana neseniai išskirta viena apribojimų kategorija – naudojimo apribojimai. Tokie apribojimai apibūdinami kaip nacionalinės taisyklės, pagal kurias leidžiama parduoti produktą, tačiau tam tikru mastu ribojamas jo naudojimas. Naudojimo apribojimai gali apimti apribojimus, susijusius su konkretaus naudojimo tikslu ar metodu, naudojimo aplinkybėmis ar laiku, naudojimo apimtimi ar naudojimo būdais. Tam tikromis aplinkybėmis tokios priemonės gali būti kiekybiniam apribojimui lygiaverčio poveikio priemonės.

Šiuo atveju galima nurodyti tris bylas. Pirma, byla *Komisija prieš Portugaliją* ([59]) dėl Portugalijos įstatymo, kuriuo buvo draudžiamas spalvotų plėvelių klijavimas ant variklinių transporto priemonių stiklų. Komisija pateikė argumentą, kad suinteresuotosios šalys, prekiautojai arba privatūs asmenys tokių plėvelių nepirks, žinodami, kad negalės jų klijuoti ant

([53]) Lygiaverčio poveikio priemonių pavyzdžiai yra sudėties arba bet kokie kiti gaminio reikalavimai, kuriais ribojamos platinimo grandinės, pirmenybę teikiant vidaus prekėms.

([54]) Žr., *inter alia*, 2009 m. vasario 10 d. Sprendimo *Komisija prieš Italiją*, C-110/05, ECLI:EU:C:2009:66, 37 punktą, 2012 m. balandžio 26 d. Sprendimą *ANETT*, C-456/10, ECLI:EU:C:2012:241 ir 2016 m. spalio 19 d. Sprendimą *Deutsche Parkinson Vereinigung*, C-148/15, ECLI:EU:C:2016:776.

([55]) 2014 m. balandžio 3 d. Sprendimo *Komisija prieš Ispaniją*, C-428/12, ECLI:EU:C:2014:218, 29 punktas.

([56]) 2009 m. vasario 10 d. Sprendimo *Komisija prieš Italiją*, C-110/05, ECLI:EU:C:2009:66, 56 punktas.

([57]) 2019 m. birželio 18 d. Sprendimo *Austrija prieš Vokietiją*, C-591/17, ECLI:EU:C:2019:504, 125–134 punktai.

([58]) 2014 m. liepos 1 d. Sprendimo *Ålands Vindkraft*, C-573/12, ECLI:EU:C:2014:2037, 67–75, 82 ir 119 punktai. Tačiau Teismas nusprendė, kad nagrinėjama priemonė yra pateisinama siekiant skatinti naudoti atsinaujinančiuosius energijos šaltinius elektros energijos gamybai.

([59]) 2008 m. balandžio 10 d. Sprendimas Komisija prieš Portugaliją, C-265/06, ECLI:EU:C:2008:210.

variklinių transporto priemonių stiklų ([60]). Teismas palaikė šį argumentą ir konstatavo, jog „<...> suinteresuotosios šalys, prekybininkai ir privatūs asmenys, žinodami, kad draudžiama tokias plėveles klijuoti ant priekinių ir šoninių stiklų prie variklinių transporto priemonių keleivių sėdynių, galbūt praktiškai visiškai nesuinteresuoti jų pirkti“ ([61]). Todėl Teismas nusprendė, kad Portugalija pažeidė savo pareigas pagal SESV 34 straipsnį.

Antra, byloje *Komisija prieš Italiją* ([62]) iškeltas klausimas, ar Italija, toliau taikydama taisykles, pagal kurias motociklams draudžiama vilkti priekabas, neįvykdė savo pareigų pagal SESV 34 straipsnį. Dėl priekabų, kurios buvo specialiai sukonstruotos vilkti motociklais, Teismas nusprendė, kad galimybė jas naudoti ne motociklams yra ribota ir kad vartotojai, žinodami, kad jiems draudžiama naudoti savo motociklą su specialiai jam sukonstruota priekaba, praktiškai būtų visiškai nesuinteresuoti pirkti tokių priekabų ([63]). Todėl nagrinėjamu draudimu buvo pažeistas SESV 34 straipsnis.

Galiausiai, byloje *Mickelsson ir Roos* ([64]) buvo prašoma priimti prejudicinį sprendimą ir iškeltas klausimas, ar SESV 34 ir 36 straipsniais Švedijai draudžiama taikyti asmeninių laivų naudojimo taisykles. Pagal Švedijos teisės aktus tokių laivų naudojimas vandens keliuose, kurie nelaikomi tinkamais bendro naudojimo laivybai, ir vandenyse, kuriuose apskrities administracinė valdyba neleido jų naudoti, buvo uždraustas ir baudžiamas bauda. Teismas nurodė, kad jeigu dėl tokių taisyklių asmeninių laivų naudotojams užkertamas kelias juos naudoti konkretiems ir savitiems tikslams, kuriems jie buvo skirti, arba labai apribojamas jų naudojimas, jos trukdo šioms prekėms patekti į nacionalinę rinką. Kadangi faktinės asmeninių laivų naudojimo galimybės Švedijoje buvo nedidelės, nacionalinės taisyklės laikytos priemonėmis, kurių poveikis lygiavertis kiekybiniams apribojimams ([65]). Tačiau Teismas konstatavo, kad nacionalinės teisės nuostatas galima pateisinti aplinkos apsaugos tikslu, jei laikomasi atitinkamų papildomų reikalavimų ([66]). Byloje *Sandström* Teismas išvardijo sąlygas, kurias patenkinus galimas draudimas asmeninius laivus naudoti už pažymėtų laivybos kelių ribų ([67]).

Kaip nurodyta pirmiau, naudojimo apribojimų vertinimas taip pat reglamentuojamas patekimo į rinką kriterijumi. Teismas vertina ne tik priemonės poveikį rinkai, bet ir poveikį, kurį ji gali turėti vartotojų elgesiui. Galima apibendrinti, kad priemonės, kuriomis visiškai uždraudžiama naudoti konkretų produktą, užkertamas kelias jo naudojimui konkrečiais ir būdingais tikslais arba labai apribojamas jo naudojimas, gali patekti į SESV 34 straipsnio taikymo sritį.

3.4.2.2. Diskriminacinės prekybos sąlygos

Praėjus beveik dvidešimčiai metų po Sprendimo *Dassonville*, Teismas nusprendė, kad būtina peržiūrėti savo jurisprudenciją dėl „lygiaverčio poveikio priemonių“ taikymo srities pagal SESV 34 straipsnį. Taigi precedentiniame Sprendime *Keck ir Mithouard*, kuris buvo susijęs su Prancūzijos teisės aktais, draudžiančiais perparduoti nuostolingai, Teismas sukūrė prekybos sąlygų sąvoką ([68]). Joje teigiama, kad „tam tikras prekybos sąlygas ribojančių ar draudžiančių nacionalinių nuostatų taikymas produktams iš kitų valstybių narių neturi tiesiogiai ar netiesiogiai, iš tikrųjų ar potencialiai kliudyti prekybai tarp valstybių narių, kaip apibūdinta Sprendime *Dassonville*, jeigu:

1. šios nuostatos taikomos visiems atitinkamiems ūkio subjektams, vykdantiems veiklą nacionalinėje teritorijoje, ir

2. jos taip pat teisiškai ir faktiškai daro poveikį vidaus produktų ir kitų valstybių narių produktų tiekimui rinkai.“ ([69])

Taisyklės, kuriomis nustatomi prekėms keliami reikalavimai, tebevertinamos pagal Sprendimą *Cassis de Dijon*, ir todėl laikoma, jog jos savaime patenka į SESV 34 straipsnio taikymo sritį. Prekybos sąlygoms, priešingai, SESV 34 straipsnis taikomas tik tada, jei šalis, teigianti, jog įvyko pažeidimas, gali įrodyti, kad šiomis sąlygomis teisiškai arba praktiškai diskriminuojama pagal produktų kilmę.

([60]) Ten pat, 15 punktas.
([61]) Ten pat, 33 punktas.
([62]) 2009 m. vasario 10 d. Sprendimas *Komisija prieš Italiją*, C-110/05, ECLI:EU:C:2009:66.
([63]) 2009 m. vasario 10 d. Sprendimo *Komisija prieš Italiją*, C-110/05, ECLI:EU:C:2009:66, 57 punktas.
([64]) 2009 m. birželio 4 d. Sprendimas *Mickelsson ir Roos*, C-142/05, ECLI:EU:C:2009:336.
([65]) 2009 m. birželio 4 d. Sprendimo *Mickelsson ir Roos*, C-142/05, ECLI:EU:C:2009:336, 28 punktas.
([66]) 2009 m. birželio 4 d. Sprendimo *Mickelsson ir Roos*, C-142/05, ECLI:EU:C:2009:336, 39–40 punktai. Šiuo atveju taip pat žr. 2010 m. balandžio 15 d. Sprendimą *Sandström*, C-433/05, ECLI:EU:C:2010:184.
([67]) 2010 m. balandžio 15 d. Sprendimo *Sandström*, C-433/05, ECLI:EU:C:2010:184, 40 punktas. Ši byla taip pat yra į procesą orientuoto požiūrio į proporcingumą pavyzdys, paremtas Teismo vertinimu nagrinėjant bylą *Mickelsson*.
([68]) 1993 m. lapkričio 24 d. Sprendimas *Keck ir Mithouard*, sujungtos bylos C-267/91 ir C-268/91, ECLI:EU:C:1993:905.
([69]) 1993 m. lapkričio 24 d. Sprendimo *Keck ir Mithouard*, sujungtos bylos C-267/91 ir C-268/91, ECLI:EU:C:1993:905, 16 punktas.

Byloje *Austrijos Respublika*, C-591/17, Teismas prekybos sąlygas apibūdino kaip nacionalines nuostatas, kuriomis reglamentuojama, „kaip prekės gali būti parduodamos“ ([70]). Taigi prekybos sąlygos apima priemones, susijusias su tiekimo rinkai sąlygomis ir būdais (žr. 4.6 skirsnį), ([71]) prekių pardavimo laiku ([72]), prekių pardavimo vieta arba nuostatomis, ribojančiomis, kas gali parduoti prekes ([73]), taip pat kai kuriais atvejais priemones, susijusias su produkto kainodara (žr. 4.4 skirsnį) ([74]). Kokios priemonės taikomos konkrečioms produktų savybėms, yra iš dalies lengviau suvokti negu tai, kokios priemonės yra prekybos sąlygos. Tos priemonės, kurios taikomos produkto savybėms, gali būti taikomos atsižvelgiant, pavyzdžiui, į produkto formą, dydį, svorį, sudėtį, pateikimą arba ženklinimą (žr. 4.7 skirsnį).

Pirmiau išdėstytų teiginių pavyzdžiai: Sprendime *Alfa Vita* ([75]) Teismas nusprendė, kad nacionalinės teisės aktai, pagal kuriuos prekybai „ne visai iškeptais“ (angl. *bake-off*) gaminiais keliami tie patys reikalavimai, kaip ir visam įprastų duonos bei konditerijos gaminių gamybos bei prekybos procesui, pažeidžia SESV 34 straipsnį ir negali būti laikomi prekybos sąlyga. Teismas šią išvadą pagrindė tuo, kad įpareigojus „ne visai iškeptų“ gaminių pardavėjus laikytis visų tradicinėms kepykloms keliamų reikalavimų, neatsižvelgiama į šių gaminių specifiką ir atsiranda papildomų išlaidų, taip apsunkinant prekybą šiais gaminiais ([76]).

Sprendimas byloje *Sapod Audic ir Eco-Emballages* ([77]) parodė, kad prekybos sąlygomis galima laikyti tam tikras su produktu ar jo pakuote nesusijusias procedūras ar įpareigojimus. Nagrinėjama nacionaline priemone buvo nustatyta, jog kiekvienas gamintojas ir importuotojas privalo padėti šalinti visas savo pakuočių atliekas arba patys organizuoti šių atliekų šalinimą. Teismas nurodė, kad priemone nustatoma tik „bendra pareiga identifikuoti pakuotes, renkamas paskirtos įmonės, siekiant jas pašalinti“ ([78]). Taigi, Teismas nusprendė, kad „pats įpareigojimas pagal šią nuostatą nėra susijęs su produktu ar jo pakuote, todėl savaime nėra taisyklė, pagal kurią prekėms būtų keliami reikalavimai, pavyzdžiui, dėl ženklinimo ar pakavimo“ ([79]). Todėl šią nuostatą galima laikyti prekybos sąlyga.

Apibendrinant pažymėtina, kad prekybos sąlygomis laikomos priemonės, susijusios ne su prekės savybėmis, o su jos pardavimu ([80]), kurios nepatenka į SESV 34 straipsnio taikymo sritį, jei jos atitinka dvi visumines sąlygas, nustatytas pirmiau aptartame Sprendime *Keck*.

3.5. **Abipusio pripažinimo principas**

Laisvo prekių judėjimo techninės kliūtys gali atsirasti, kai nacionalinės valdžios institucijos taiko nacionalines taisykles, kuriomis nustatomi reikalavimai, keliami kitose valstybėse narėse teisėtai parduodamoms prekėms. „Kitoje valstybėje narėje teisėtai parduodamos“ prekės – tos prekės ar tos rūšies prekės, kurios atitinka atitinkamas toje valstybėje narėje taikomas taisykles arba kurioms tokios taisyklės netaikomos toje valstybėje narėje, ir kurios tiekiamos galutiniams naudotojams toje valstybėje narėje. Jei nacionalinėmis taisyklėmis neįgyvendinami antrinės ES teisės aktai, jos laikomos techninėmis kliūtimis ir joms taikomi SESV 34 bei 36 straipsniai, net jei tokios taisyklės vienodai taikomos visiems produktams.

([70]) 2019 m. birželio 18 d. Sprendimo *Austrijos Respublika*, C-591/17, ECLI:EU:C:2019:504, 129 punktas.

([71]) Žr. 1995 m. vasario 9 d. Sprendimo *Leclerc-Siplec*, C-412/93, ECLI:EU:C:1995:26, 22 punktą ir 1999 m. spalio 28 d. Sprendimo *ARD*, C-6/98, ECLI:EU:C:1999:532, 46 punktą.

([72]) Žr., pavyzdžiui, 1994 m. birželio 2 d. Sprendimo *Tankstation 't Heukske ir Boermans*, sujungtos bylos C-401/92 ir C-402/92, ECLI:EU:C:1994:220, 14 punktą ir 1994 m. birželio 2 d. Sprendimą *Punto Casa*, sujungtos bylos C-69/93 ir C-258/93, ECLI:EU:C:1994:226.

([73]) Žr. 1995 m. birželio 29 d. Sprendimo *Komisija prieš Graikiją*, C-391/92, ECLI:EU:C:1995:199, 15 punktą.

([74]) Žr. 1995 m. rugpjūčio 11 d. Sprendimą *Belgapom*, C-63/94, ECLI:EU:C:1995:270 ir 2016 m. rugsėjo 21 d. Sprendimo *Etablissements Fr. Colruyt*, C-221/15, ECLI:EU:C:2016:704, 37 punktą.

([75]) 2006 m. rugsėjo 14 d. Sprendimas *Alfa Vita*, sujungtos bylos C-158/04 ir C-159/04, ECLI:EU:C:2006:562.

([76]) Ten pat, 18–19 punktai.

([77]) 2002 m. birželio 6 d. Sprendimas *Sapod Audic ir Eco-Emballages*, C-159/00, ECLI:EU:C:2002:343.

([78]) Ten pat, 71 punktas. Jei būtų aiškinama, kad tai yra įpareigojimas ženklinti pakuotes tam tikru ženklu ar etikete, ši priemonė būtų techninis reglamentas, kaip apibrėžta 1998 m. birželio 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvoje 98/34/EB, nustatančioje informacijos apie techninius standartus, reglamentus ir informacinės visuomenės paslaugų taisykles teikimo tvarką (OL L 204, 1998 7 21, p. 37). Tokiu atveju asmuo galėtų remtis tuo, kad jam nebuvo pranešta apie šią nacionalinę nuostatą. Tada nacionalinis teismas galėtų atsisakyti taikyti šią nuostatą.

([79]) 2002 m. birželio 6 d. Sprendimo *Sapod Audic ir Eco-Emballages*, C-159/00, ECLI:EU:C:2002:343, 72 punktas.

([80]) Žr. 2004 m. kovo 25 d. Sprendimą *Karner*, C-71/02, ECLI:EU:C:2004:181 (draudimas minėti, kad parduodamos bankrutuojančio subjekto prekės); 2006 m. vasario 23 d. Sprendimą *A-Punkt*, C-441/04, ECLI:EU:C:2006:141 (dėl išnešiojamosios prekybos) ir panašią argumentaciją 2005 m. gegužės 26 d. Sprendime *Burmanjer*, C-20/03, ECLI:EU:C:2005:307.

Abipusio pripažinimo principas buvo nustatytas Teismo praktikoje. Sprendime *Cassis de Dijon* ([81]) Teismas nustatė, kad nesant suderinimo, nacionalinės taisyklės, kuriomis nustatomi reikalavimai (pvz., susiję su produkto pavadinimu, forma, dydžiu, svoriu, sudėtimi, pateikimu, ženklinimu ar pakavimu), keliami produktams, kilusiems iš kitų valstybių narių, kuriose jie teisėtai gaminami arba parduodami, laikomos kliūtimis laisvam prekių judėjimui ir yra lygiaverčio poveikio priemonės, draudžiamos SESV 34 straipsniu.

Pagal abipusio pripažinimo principą, jeigu įmonė teisėtai parduoda produktą vienoje valstybėje narėje pagal toje valstybėje narėje taikomas nacionalines technines taisykles, ji turėtų turėti galimybę parduoti gaminį kitose valstybėse narėse nepritaikydama jo prie importuojančios valstybės narės nacionalinių taisyklių.

Taigi iš principo paskirties valstybės narės negali apriboti galimybės pateikti rinkai arba neleisti pateikti rinkai prekių, kurioms netaikomas ES suderinimas ir kurios teisėtai parduodamos kitoje valstybėje narėje, net jei jos buvo pagamintos laikantis kitokių techninių ir kokybės taisyklių nei tos, kurias turi atitikti vietiniai produktai. Tas pats taikoma ir tuo atveju, kai tam produktui kilmės valstybėje narėje netaikomos jokios techninės taisyklės.

Tačiau šis principas nėra absoliutus: apribojimas gali būti pateisintas bendrojo intereso tikslu.

Taigi abipusis pripažinimas neturėtų būti suprantamas kaip susijęs su žemesniais sveikatos, aplinkos ar saugos standartais arba ribojantis nacionalinių valdžios institucijų rinkos priežiūros pajėgumus, o veikiau kaip siekiantis tinkamos pusiausvyros tarp laisvo prekių judėjimo ir viešojo intereso tikslų. Valstybės narės šio principo privalo laikytis tik tuo atveju, jei teisėti viešieji interesai, kuriems taikoma jų taikytina nacionalinė techninė taisyklė, yra tinkamai apsaugoti.

Laisvo prekių judėjimo išimtys turi būti aiškinamos siaurai ([82]). Kliūtys pateisinamos tik jei nacionalinės priemonės yra būtinos siekiant atitikti privalomus reikalavimus arba SESV 36 straipsnyje išvardytus interesus ir yra proporcingos siekiamam teisėtam tikslui. Neseniai priimtame Teismo sprendime, susijusiame su atsisakymu pripažinti tam tikrus požymius, tai apibendrinta taip:

„Pagal SESV 34 straipsnį draudžiamomis lygiaverčio poveikio priemonėmis laikomos laisvo prekių judėjimo kliūtys, atsirandančios, nesant suderintų nacionalinės teisės aktų, dėl kitose valstybėse narėse teisėtai pagamintoms ir parduodamoms prekėms valstybės narės taikomų taisyklių dėl sąlygų, kurias turi atitikti šios prekės, net jeigu šios taisyklės vienodai taikomos visiems gaminiams, kai šio taikymo negalima pateisinti bendrojo intereso tikslu, kuriam galima būtų teikti pirmumą laisvo prekių judėjimo atžvilgiu.“ ([83])

Tame pačiame sprendime Teismas taip pat pabrėžė, kad abipusio pripažinimo principas negali būti taikomas prekybai Sąjungoje trečiųjų valstybių kilmės prekėmis, kurios yra laisvoje apyvartoje, jeigu prieš jas eksportuojant į kitą valstybę narę nei ta, kurioje jos yra laisvoje apyvartoje, tomis prekėmis nebuvo teisėtai prekiaujama valstybės narės teritorijoje ([84]).

Taigi, apibendrinant, tarpusavio pripažinimo principo, taikomo nesuderintoje srityje, išimtys yra galimos:

(1) bendroji taisyklė yra tokia, kad kitoje valstybėje narėje teisėtai parduodamiems produktams taikoma laisvo judėjimo teisė, ir

(2) bendroji taisyklė netaikoma, jei paskirties valstybė narė gali įrodyti, jog ji privalo šiems produktams taikyti savo technines taisykles, remdamasi SESV 36 straipsnio argumentais arba Teismo jurisprudencijoje nustatytais privalomais reikalavimais ir laikydamasi proporcingumo principo.

([81]) 1979 m. vasario 20 d. Sprendimas *Rewe Zentrale prieš Bundesmonopolverwaltung für Branntwein*, 120/78, ECLI:EU:C:1979:42. Nors iš pradžių šis principas Teismo praktikoje nebuvo aiškiai minimas, dabar jis yra visiškai pripažintas (žr., pavyzdžiui, 2009 m. vasario 10 d. Sprendimo *Komisija prieš Italiją*, C-110/05, ECLI:EU:C:2009:66, 34 punktą ir 2012 m. spalio 18 d. Sprendimo *Elenca*, C-385/10, ECLI:EU:C:2012:634, 23 punktą).

([82]) 1990 m. gegužės 2 d. Sprendimo *Staat der Nederlanden prieš P. Bakker Hillegom BV*, C-111/89, ECLI:EU:C:1990:177, 8 punktas.

([83]) 2016 m. rugsėjo 22 d. Sprendimo *Komisija prieš Čekijos Respubliką*, C-525/14, ECLI:EU:C:2016:714, 35 punktas.

([84]) 2016 m. rugsėjo 22 d. Sprendimo *Komisija prieš Čekijos Respubliką*, C-525/14, ECLI:EU:C:2016:714, 39 punktas.

Naujas Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2019/515 dėl kitoje valstybėje narėje teisėtai parduodamų prekių abipusio pripažinimo ([85]) taikomas nuo 2020 m. balandžio 19 d. Juo panaikinamas Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 764/2008, nustatantis procedūras, susijusias su tam tikrų nacionalinių techninių taisyklių taikymu kitoje valstybėje narėje teisėtai parduodamiems gaminiams ([86]).

4. PRIEMONIU RUSYS

Lygiaverčio poveikio priemonės pagal SESV 34 straipsnį yra įvairių formų ir pobūdžių. Kai kada jos sukuriamos visiškai tiesmukomis priemonėmis, konkrečiai taikomomis importui arba numatančiomis lengvatinį režimą nacionalinėms prekėms, o kai kada atsiranda dėl bendro pobūdžio politikos sprendimų netikėto šalutinio poveikio. Pastaraisiais dešimtmečiais tam tikrų rūšių priemonės ne kartą nustatytos jurisprudencijoje ir praktikoje taikant SESV 34–36 straipsnius pažeidimo nagrinėjimo procedūrose. Kai kurios iš jų aprašytos toliau.

4.1. Su importu susijusios nacionalinės nuostatos (importo leidimai, tikrinimai ir kontrolė)

Nacionalinės priemonės, tiesiogiai susijusios su gaminių importu iš kitų valstybių narių, gali apsunkinti importą, todėl jos paprastai laikomos kiekybiniams apribojimams lygiaverčio poveikio priemonėmis, prieštaraujančiomis SESV 34 straipsniui. Aiškus tokios priemonės pavyzdys yra reikalavimas, kad importuotojas, prieš importuodamas prekes, gautų importo leidimą. Kadangi tokio pobūdžio formalumai gali užtrukti, toks įpareigojimas gali pažeisti SESV 34 straipsnį net tada, kai leidimai išduodami automatiškai ir susijusi valstybė narė nepasilieka teisės neišduoti leidimo ([87]).

Tikrinimai ir kontrolė, kaip antai veterinarinė, sanitarinė, fitosanitarinė ir kt., įskaitant muitinės atliekamas importuojamų (ir eksportuojamų) produktų patikras, laikoma lygiaverčio poveikio priemonėmis, kaip atitinkamai apibrėžta SESV 34 ir 35 straipsniuose ([88]). Tikėtina, kad dėl tokių tikrinimų gali būti sunkiau importuoti ar eksportuoti prekes arba prekiautojas gali patirti daugiau išlaidų dėl neišvengiamų vėlavimų atliekant tikrinimus bei papildomų transporto išlaidų.

1993 m. sausio 1 d. sukūrus vidaus rinką iš esmės nebeliko reguliarios į kitas šalis siunčiamų prekių pasienio kontrolės. Nuo to laiko valstybės narės negali vykdyti kontrolės prie savo sienų, nebent jos yra bendrosios kontrolės sistemos, kuri panašiu mastu vykdoma nacionalinėje teritorijoje, dalis ir (arba) jos atliekamos kaip patikrinimai vietoje. Tačiau jei tokia kontrolė, nepriklausomai nuo jos vietos, yra sistemingas importuojamų produktų tikrinimas, ji laikoma lygiaverčio poveikio priemone ([89]). Ji gali būti pateisinama tik išimtiniais atvejais, jei tenkina griežtas sąlygas ([90]).

4.2. Įpareigojimai paskirti atstovą arba įrengti sandėlius importuojančioje valstybėje narėje

Teismas nustatė, kad importuotojui nustatoma pareiga turėti verslo vietą prekių paskirties valstybėje narėje tiesiogiai pažeidžia straipsnius dėl laisvo prekių judėjimo vidaus rinkoje. Teismas konstatavo, kad reikalaujant, kad kitose valstybėse narėse įsisteigusios įmonės paskirtų atstovą importuojančioje valstybėje narėje, ir dėl to joms turint patirti išlaidų, kai kurioms įmonėms – visų pirma mažosioms ir vidutinėms įmonėms – yra labai sunku ar net neįmanoma patekti į tos valstybės narės rinką ([91]). Įpareigojimas paskirti atstovą ar įgaliotinį, įsteigti antrinę įmonę ar atstovybę arba įrengti sandėlius importuojančioje valstybėje narėje taip pat iš esmės prieštarauja SESV 34 straipsniui.

([85]) 2019 m. kovo 19 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2019/515 dėl kitoje valstybėje narėje teisėtai parduodamų prekių abipusio pripažinimo, kuriuo panaikinamas Reglamentas (EB) Nr. 764/2008 (OL L 91, 2019 3 29, p. 1).

([86]) 2008 m. liepos 9 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 764/2008, nustatantis procedūras, susijusias su tam tikrų nacionalinių techninių taisyklių taikymu kitoje valstybėje narėje teisėtai parduodamiems gaminiams, ir panaikinantis Sprendimą Nr. 3052/95/EB (OL L 218, 2008 8 13, p. 21). Daugiau informacijos pateikta šio vadovo 8.3 skirsnyje.

([87]) 1971 m. gruodžio 15 d. Sprendimas *International Fruit Company prieš Produktschap voor Groenten en Fruit*, sujungtos bylos 51-54/71, ECLI:EU:C:1971:128; 2007 m. kovo 15 d. Sprendimo *Komisija prieš Suomiją*, C-54/05, ECLI:EU:C:2007:168, 31 punktas.

([88]) 1975 m. liepos 8 d. Sprendimas *Rewe Zentralfinanz prieš Landwirschaftskammer*, 4/75, ECLI:EU:C:1975:98.

([89]) 1997 m. balandžio 15 d. Sprendimas *Dt. Milchkontor II*, C-272/95, ECLI:EU:C:1997:191.

([90]) 2011 m. gruodžio 21 d. Sprendimo *Komisija prieš Austriją*, C-28/09, ECLI:EU:C:2011:854, 119 punktas.

([91]) 1983 m. kovo 2 d. Sprendimo *Komisija prieš Belgiją*, 155/82, ECLI:EU:C:1983:53, 7 punktas.

Kai kurios valstybės narės bando pagrįsti šiuos reikalavimus tvirtindamos, jog jie yra būtini siekiant užtikrinti tinkamą visuomenės interesus tenkinančių nacionalinių nuostatų įgyvendinimą; kai kuriais atvejais tai yra susiję su baudžiamąja atsakomybe. Teismas šį argumentą atmetė. Jis nusprendė, jog nepaisant to, kad kiekviena valstybė narė savo teritorijoje turi teisę imtis reikiamų priemonių, kad užtikrintų viešosios tvarkos apsaugą, tokios priemonės yra pagrįstos tik jei laikomasi atitinkamų sąlygų. Turi būti nustatyta, kad tokios priemonės yra būtinos teisėtiems visuomenės interesams tenkinti ir kad to neįmanoma pasiekti kitomis priemonėmis, mažiau varžančiomis laisvą prekių judėjimą ([92]). Teismas nusprendė, kad „net jei baudžiamosios sankcijos gali atgrasyti nuo elgesio, už kurį jomis baudžiama, toks poveikis nėra užtikrintas ir, šiaip ar taip, jo nesustiprina <…> vien tai, kad šalies teritorijoje yra asmuo, galintis teisiškai atstovauti gamintojui“ ([93]). Taigi, atsižvelgiant į viešojo intereso tikslus, reikalavimas, kad atstovas būtų įsisteigęs nacionalinėje teritorijoje, nesuteikia pakankamų papildomų garantijų, kad būtų galima pateisinti SESV 34 straipsnyje nustatyto draudimo išimtį.

Nacionaliniai reikalavimai, kuriais reglamentuojamas importuojamų prekių laikymas sandėliuose arba saugojimas, taip pat gali būti laikomi SESV 34 straipsnio pažeidimu, jei šių priemonių poveikis importuojamoms prekėms, palyginti su šalyje pagamintais produktais, yra diskriminuojantis. Tai taip pat apima visas taisykles, pagal kurias tik importuojamų prekių laikymas sandėliuose yra draudžiamas, ribojamas arba privalomas. Teismas nusprendė, jog nacionalinė priemonė, pagal kurią importuojami vyno spiritai turi būti laikomi sandėlyje ne trumpiau kaip šešis mėnesius, kad atitiktų tam tikras kokybės nuorodas, yra kiekybiniam apribojimui lygiaverčio poveikio priemonė ([94]).

Panašios prekybos prekėmis kliūtys gali būti sukuriamos bet kokiomis nacionalinėmis taisyklėmis, pagal kurias sandėliuose leidžiama laikyti tik (arba beveik tik) šalyje pagamintus produktus arba importuotų produktų laikymui sandėliuose būtų taikomos kitokios ir sudėtingesnės sąlygos negu šalyje pagamintų produktų laikymui. Todėl nacionalinė priemonė, kuria skatinamas šalyje pagamintų produktų sandėliavimas, galėtų sudaryti kliūčių laisvam prekių judėjimui pagal SESV 34 straipsnį.

4.3. **Draudimas šalyje prekiauti konkrečiais produktais arba medžiagomis**

Draudimas prekiauti konkrečiu produktu ar medžiaga yra labiausiai ribojanti priemonė, kurią valstybė narė gali taikyti laisvo prekių judėjimo požiūriu. Didžiąją dalį prekių, kurioms taikomi nacionaliniai draudimai, sudaro maisto produktai, tokie kaip vitaminai ir kiti maisto papildai ([95]) bei cheminės medžiagos ([96]).

Šias griežtas priemones valstybės narės dažniausiai grindžia žmonių, gyvūnų ir augalų sveikatos ir gyvybės apsauga pagal SESV 36 straipsnį ir Teismo jurisprudencijoje nustatytais privalomais reikalavimais, pavyzdžiui, aplinkos apsauga. Šie pagrindimai dažnai yra susiję. Valstybė narė, nustatanti draudimą jos teritorijoje prekiauti konkrečiu produktu arba medžiaga, privalo įrodyti, kad ši priemonė būtina, taip pat, prireikus, kad prekyba šiais produktais kelia didelį pavojų, pavyzdžiui, visuomenės sveikatai ir kad šios taisyklės atitinka proporcingumo principą ([97]). Ji taip pat turi pateikti visus tinkamus įrodymus, kaip antai techninius, mokslinius, statistinius ar mitybos duomenis ([98]). Byloje *Humanplasma*, kuriame nagrinėjamu apribojimu buvo siekiama užtikrinti kraujo ir jo komponentų kokybę ir saugą, taigi visuomenės sveikatą, buvo prieita prie išvados, kad ši priemonė viršija tai, kas būtina siekiamam tikslui pasiekti ([99]).

Be to, valstybei narei tenka pareiga įrodyti, kad užsibrėžto tikslo negalima pasiekti kitomis priemonėmis, darančiomis mažiau ribojantį poveikį ES vidaus prekybai ([100]). Pavyzdžiui, dėl Prancūzijos draudimo į gėrimus dėti daugiau kofeino, negu nustatyta, Teismas nusprendė: „jei produktai yra tinkamai ženklinami, informuojant vartotojus apie produktų, į kuriuos dedama šių medžiagų, pobūdį, sudėtį ir savybes, vartotojai, kuriems gresia vartoti per daug mitybinės medžiagos,

([92]) Ten pat, 12 punktas. Taip pat žr. 2003 m. spalio 2 d. Sprendimo *Grilli*, C-12/02, ECLI:EU:C:2003:538, 48 ir 49 punktus; 1996 m. vasario 29 d. Sprendimo *Skanavi ir Chryssanthakopoulos*, C-193/94, ECLI:EU:C:1996:70, 36–38 punktus.

([93]) 1983 m. kovo 2 d. Sprendimo *Komisija prieš Belgiją*, 155/82, ECLI:EU:C:1983:53, 15 punktas.

([94]) 1978 m. spalio 12 d. Sprendimas *Eggers prieš Freie Hansestadt Bremen*, 13/78, ECLI:EU:C:1978:182.

([95]) 1983 m. liepos 14 d. Sprendimas *Officier van Justitie prieš Sandoz*, 174/82, ECLI:EU:C:1983:213; 2004 m. vasario 5 d. Sprendimas *Komisija prieš Prancūziją*, C-24/00, ECLI:EU:C:2004:70; 2003 m. birželio 19 d. Sprendimas *Komisija prieš Italiją*, C-420/01, ECLI:EU:C:2003:363; 2003 m. rugsėjo 23 d. Sprendimas *Komisija prieš Daniją*, C-192/01, ECLI:EU:C:2003:492; 2004 m. gruodžio 2 d. Sprendimas *Komisija prieš Nyderlandus*, C-41/02, ECLI:EU:C:2004:762; 2007 lapkričio 5 d. Sprendimas *Komisija prieš Vokietiją*, C-319/05, ECLI:EU:C:2007:678.

([96]) 2000 m. liepos 11 d. Sprendimas *Kemikalieinspektionen prieš Toolex-Alpha AB*, C-473/98, ECLI:EU:C:2000:379.

([97]) 2010 m. gruodžio 9 d. Sprendimo *Humanplasma GmbH prieš Austrijos Respubliką*, C-421/09, ECLI:EU:C:2010:760, 45 punktas.

([98]) 2004 m. vasario 5 d. Sprendimas *Komisija prieš Italiją*, C-270/02, ECLI:EU:C:2004:78.

([99]) 2010 m. gruodžio 9 d. Sprendimo *Humanplasma GmbH prieš Austrijos Respubliką*, C-421/09, ECLI:EU:C:2010:760, 45 punktas.

([100]) 1976 m. gegužės 20 d. Sprendimas *De Peijper*, 104/75, ECLI:EU:C:1976:67.

dedamos į šiuos produktus, gali patys nuspręsti, ar vartoti šiuos produktus“ ([101]). Taigi Teismas nusprendė, kad draudimas į gėrimus dėti daugiau kofeino, negu nustatyta, nėra mažiausiai ribojanti priemonė, todėl ji nėra būtina vartotojų apsaugos tikslui pasiekti.

Byloje *Danish vitamins* ([102]) buvo svarstoma Danijos administracinė praktika – draudimas papildyti maistą vitaminais ir mineralais, jei neįmanoma įrodyti, jog tai atitinka Danijos gyventojų poreikius. Iš pradžių Teismas sutiko, kad pagal proporcingumo principą Danija turi pati nuspręsti, kokiu lygiu ji siekia saugoti žmonių sveikatą ir gyvybę. Tačiau Teismas pažymėjo, kad Danijos valdžios institucijų pareiga yra „kiekvienu konkrečiu atveju, atsižvelgiant į šalies gyventojų mitybos įpročius bei tarptautinių mokslinių tyrimų rezultatus, įrodyti, kad jų nustatytos taisyklės yra būtinos, siekiant veiksmingai apsaugoti minėtus interesus, ir kad prekyba šiais produktais kelia tikrą pavojų visuomenės sveikatai“ ([103]). Galiausiai Teismas padarė išvadą, kad minėta priemonė nebuvo pateisinama „tikro pavojaus visuomenės sveikatai“ kriterijumi, pagal kurį kiekvienu konkrečiu atveju būtų reikėję išsamiai įvertinti pasekmes, kurių galėtų turėti produkto papildymas šiomis mineralinėmis medžiagomis ir vitaminais ([104]).

Apskritai Teismas yra linkęs riboti tokio pobūdžio priemones. Tačiau Teismui yra sunkiau atmesti tokius draudimus tose srityse, kuriose trūksta mokslo duomenų apie konkretaus produkto arba medžiagos poveikį, pavyzdžiui, visuomenės sveikatai arba aplinkai ([105]). Šiais atvejais, Teismui atliekant bendrąjį bylos vertinimą, taip pat svarbus vadinamasis atsargumo principas ([106]).

Taip pat gali būti atvejų, susijusių su visuomenės sveikatos apsauga, kai valstybės narės iš karto nedraudžia naudoti kitoje valstybėje narėje leidžiamo naudoti produkto ar medžiagos, o paprasčiausiai reikalauja gauti išankstinį leidimą juos naudoti. Tokiais atvejais valstybės narės vykdo savo pareigas pagal ES teisę tik tada, jei šios procedūros yra aiškios ir gali būti užbaigtos per tinkamą laikotarpį, taip pat jei produkto uždraudimą galima apskųsti nacionaliniams teismams. Ši procedūra turi būti aiškiai numatyta visuotinai taikomoje priemonėje, kuri yra privaloma valstybės narės nacionalinėms valdžios institucijoms. Šios „supaprastintos procedūros“ bruožai buvo nustatyti Teismo sprendimu byloje C-344/90 ([107]).

4.4. **Kainų priemonės**

Nors Sutartyje nėra konkrečių nuostatų dėl nacionalinių taisyklių dėl kainų kontrolės, Teismas keletą kartų taikė SESV 34 straipsnį nacionaliniams kainų kontrolės taisyklėms.

Tokios taisyklės apima kelias priemones: mažiausių ir didžiausių kainų nustatymą, kainų įšaldymą, mažiausios bei didžiausios pelno maržos nustatymą ir perpardavimo kainų palaikymą.

Mažiausios kainos. Net jei nustatoma vienoda šalyje pagamintų ir importuotų produktų mažiausia kaina, ji gali kliudyti importui, nes mažmeninė kaina nebeatitiktų mažesnės produktų savikainos. Dėl to importuotojai negali pasinaudoti turimu konkurenciniu pranašumu, o vartotojai nebegali pasinaudoti palankesne kaina, todėl ši priemonė yra SESV 34 straipsniui prieštaraujanti lygiaverčio poveikio priemonė ([108]). Tačiau mažiausios kainos gali būti reguliuojamos ES lygmeniu, pavyzdžiui, nacionalinės teisės aktais, kuriuose nustatomos mažiausios tabako kainos, kurios turėtų būti svarstomos atsižvelgiant į 2011 m. birželio 21 d. Tarybos direktyvą 2011/64/ES dėl akcizų, taikomų apdorotam tabakui, struktūros ir tarifų ([109]).

Byloje *Colruyt*, C-221/15, dėl tabako reklamos Belgijoje Teismas nusprendė, kad nacionalinis teisės aktas, kuriuo draudžiama mažmenininkams prekiauti tabako produktais tokia vieneto kaina, kuri mažesnė nei gamintojo arba importuotojo ant šių gaminių pritvirtintoje akcizo banderolėje nurodyta mažmeninė kaina, su sąlyga, kad šią kainą laisvai

([101]) 2004 m. vasario 5 d. Sprendimo *Komisija prieš Prancūziją*, C-24/00, ECLI:EU:C:2004:70, 75 punktas.
([102]) 2003 m. rugsėjo 23 d. Sprendimas *Komisija prieš Daniją*, C-192/01, ECLI:EU:C:2003:492.
([103]) 2003 m. rugsėjo 23 d. Sprendimo *Komisija prieš Daniją*, C-192/01, ECLI:EU:C:2003:492, 46 punktas.
([104]) Ten pat, 56 punktas.
([105]) 2000 m. liepos 11 d. Sprendimas *Kemikalieinspektionen prieš Toolex-Alpha AB*, C-473/98, ECLI:EU:C:2000:379; 2004 m. vasario 5 d. Sprendimas *Komisija prieš Prancūziją*, C-24/00, ECLI:EU:C:2004:70.
([106]) Taip pat žr. 7.1.2 skirsnį.
([107]) 1992 m. liepos 16 d. Sprendimas *Komisija prieš Prancūziją*, C-344/90, ECLI:EU:C:1992:328.
([108]) 1985 m. sausio 29 d. Sprendimas *Cullet*, 231/83, ECLI:EU:C:1985:29; 1978 m. sausio 24 d. Sprendimas *Van Tiggele*, 82/77, ECLI:EU:C:1978:10.
([109]) OL L 176, 2011 7 5, p. 24.

nustatė gamintojas arba importuotojas, nėra draudžiamas pagal SESV 34 straipsnį ([110]). Šiuo atveju Teismas nustatė, kad minimalios tabako gaminių kainos taikymas yra tam tikros prekybos sąlygos, taikomos visiems atitinkamiems nacionalinėje teritorijoje veikiantiems ūkio subjektams, ir dėl jų kitos valstybės narės tabako gaminiams patekti į Belgijos rinką nėra sunkiau nei vidaus tabako gaminiams.

Byloje *Scottish Whiskey Association* Teismas išnagrinėjo, ar Škotijos vyriausybė nepažeidė SESV 34 straipsnio, nustatydama mažiausias alkoholio vieneto kainas. Priemonėmis buvo siekiama pašalinti iš rinkos labai mažomis kainomis parduodamą alkoholį ir jos buvo pateisinamos visuomenės sveikatos sumetimais. Teismas nustatė, kad tai, kad dėl nacionalinių teisės aktų „mažesnė importuojamų produktų savikaina gali neturėti įtakos pardavimo vartotojui kainai“ yra lygiaverčio poveikio priemonė ([111]).

Didžiausios kainos. Iki Sprendimo *Keck* Teismas buvo nusprendęs, kad nors nustatyta vienoda vidaus ir importuotų produktų didžiausia kaina savaime nėra kiekybiniam apribojimui lygiaverčio poveikio priemonė, ji gali turėti tokį poveikį, jei dėl nustatyto kainų lygio parduoti importuotą produktą yra neįmanoma arba sunkiau negu atitinkamą vidaus produktą. Ji gali panaikinti bet kokį importuotų prekių konkurencinį pranašumą ir (arba), jei nustatoma per maža didžiausia kaina, joje gali būti neatsižvelgiama į importuotojo patiriamas transporto išlaidas ([112]).

Kainų įšaldymas. Panašiai, prieš priimdamas sprendimą byloje *Keck* (žr. 3.4.2.2 skirsnį), Teismas savo ankstesnėje jurisprudencijoje patvirtino, kad vienodas nacionalinių ir importuotų produktų kainų įšaldymas savaime nėra kiekybiniam apribojimui lygiaverčio poveikio priemonė. Tačiau kainų įšaldymas *de facto* gali turėti tokį poveikį, jei dėl nustatyto kainų lygio parduoti importuotus produktus yra neįmanoma arba sunkiau negu vidaus produktus ([113]). Taip yra tuo atveju, kai importuotojai importuotus produktus gali parduoti tik nuostolingai.

Mažiausios ir didžiausios pelno maržos nustatymas. Tai yra maržos, kurios nustatomos kaip konkreti suma, o ne kaip savikainos procentinė dalis. Remiantis ES Teismo praktika iki sprendimo byloje *Keck*, tokios maržos nebūtinai yra lygiaverčio poveikio priemonė pagal SESV 34 straipsnį. Tas pats pasakytina ir apie fiksuotą mažmeninės prekybos pelno maržą, kuri yra gamintojo laisvai nustatytos mažmeninės kainos dalis, bent jau kai ji yra tinkamas atlygis mažmenininkui. Tačiau SESV 34 straipsnis taikomas didžiausiai pelno maržai, kurios vienoda suma nustatoma nacionaliniams ir importuojamiems produktams, neatsižvelgiant į importo išlaidas ([114]).

Nuo tada, kai buvo priimtas Sprendimas *Keck*, nacionalinės kainų kontrolės taisyklės Teismo dažnai būdavo įtraukiamos į „prekybos sąlygų“ sampratą ([115]). Šiuo atžvilgiu jos gali nepatekti į SESV 34 straipsnio taikymo sritį, jei tenkinamos tam tikros sąlygos. Tai, kad „kainų kontrolė“ gali būti „prekybos sąlyga“, buvo patvirtinta byloje *Belgapom* nustačius, kad Belgijos įstatymams, draudžiantiems prekiauti nuostolingai arba gaunant labai mažą pelną, SESV 34 straipsnis netaikomas ([116]).

Tačiau naujesniame Sprendime *LIBRO* Teismas taisyklę, pagal kurią knygų vokiečių kalba importuotojams draudžiama nustatyti mažesnę kainą nei leidėjo nustatyta ir (arba) rekomenduota mažmeninė kaina, iš pradžių priskyrė tam tikrai prekybos sąlygai, apibrėžtai Sprendime *Keck*. Vis dėlto jis padarė išvadą, kad ši taisyklė iš tikrųjų yra lygiaverčio poveikio priemonė, nes ja sukurtas atskiras reglamentavimas, pagal kurį produktams iš kitų valstybių narių taikytos mažiau palankios sąlygos ([117]).

Byloje *Deutsche Parkinson Vereinigung* Teismas, nagrinėdamas kainų nustatymo susitarimo sistemą, naudojamą vaistinėse parduodant žmonėms skirtus receptinius vaistus, pritaikė patekimo į rinką požiūrį, savo sprendime tiesiogiai nedarydamas nuorodos į *Keck*. Palyginęs kainų nustatymo poveikį Vokietijoje ir kitose valstybėse narėse įsteigtoms vaistinėms, jis

([110]) 2016 m. rugsėjo 21 d. Sprendimo *Colruyt*, C-221/15, ECLI:EU:C:2016:704, 41 punktas.

([111]) 2015 m. gruodžio 23 d. Sprendimo *Scottish Whiskey Association ir kiti prieš The Lord Advocate ir The Advocate General of Scotland*, C-333/14, ECLI:EU:C:2015:845, 50 punktas.

([112]) 1976 m. vasario 26 d. Sprendimas *Tasca*, 65/75, ECLI:EU:C:1976:30; 1976 m. vasario 26 d. Sprendimas *SADAM*, 88-90/75, ECLI:EU:C:1976:32; 1983 m. lapkričio 29 d. Sprendimas *Roussel*, 181/82, ECLI:EU:C:1983:352; 1977 m. lapkričio 16 d. Sprendimas *GB-INNO prieš ATAB*, 13/77, ECLI:EU:C:1977:185.

([113]) 1979 m. lapkričio 6 d. Sprendimas *Danis*, 16-20/79, ECLI:EU:C:1979:248.

([114]) 1985 m. birželio 5 d. Sprendimas *Roelstrate*, 116/84, ECLI:EU:C:1985:237; 1987 m. liepos 2 d. Sprendimas *Lefevre*, 188/86, ECLI:EU:C:1987:327.

([115]) Daugiau informacijos apie prekybos sąlygas pateikta 3.4.2.2 skirsnyje.

([116]) 1995 m. rugpjūčio 11 d. Sprendimas *Belgapom prieš ITM and Vocarex*, C-63/94, ECLI:EU:C:1995:270.

([117]) 2009 m. balandžio 30 d. Sprendimas *Fachverband der Buch- und Medienwirtschaft prieš LIBRO*, C-531/07, ECLI:EU:C:2009:276.

galiausiai nustatė, kad ši sistema yra kiekybiniam importo apribojimui lygiaverčio poveikio priemonė ([118]). Nustatyta, kad užsakomosios prekybos paštu vaistinės turi ribotas galimybes konkuruoti su tradicinėmis vaistinėmis dėl paslaugų, todėl jos visų pirma konkuruoja dėl kainų, taigi, kainų nustatymas joms darė didesnį poveikį. Savo vertinime Teismas rėmėsi byla *DocMorris* dėl Vokietijos teisės nuostatų, kuriomis ribojama kitoje valstybėje narėje įsteigtų vaistinių vykdoma žmonėms skirtų vaistų prekyba internetu, kurioje sprendimas buvo pagrįstas sprendimu byloje *Keck* ([119]).

Kaip jau minėta, byloje *Scottish Whiskey Association* Teismas, nedarydamas aiškios nuorodos į *Keck* , padarė išvadą, kad mažiausių kainų nustatymas yra lygiaverčio poveikio priemonė, remiantis patekimo į rinką testu. Teismo nuomone, „vien dėl to, kad dėl <...> nagrinėjamų teisės aktų mažesnė importuojamų produktų savikaina gali neturėti įtakos pardavimo vartotojui kainai, jais į <...> rinką gali būti kliudoma patekti <...>“ ([120]).

4.5. **Leidimų išdavimo procedūros**

Nacionalinės sistemos, kuriose leidžiama prekiauti prekėmis tik gavus išankstinį leidimą, riboja patekimą į importuojančios valstybės narės rinką, todėl jos laikomos kiekybiniam apribojimui lygiaverčio poveikio priemonėmis pagal SESV 34 straipsnį ([121]). Teisingumo Teismas nustatė kelias sąlygas, kuriomis galima pagrįsti tokį reikalavimą gauti išankstinį leidimą ([122]):

— procedūra turi būti pagrįsta objektyviais, nediskriminuojančiais ir atitinkamoms įmonėms iš anksto žinomais kriterijais, siekiant apriboti nacionalinių institucijų diskreciją, kad ja nebūtų naudojamasi savavališkai;

— taikant procedūrą neturėtų būti vykdoma iš esmės tokia pati kontrolė, kokia jau vykdoma pagal kitas procedūras toje pačioje ar kitoje valstybėje narėje;

— išankstinio leidimo procedūra būtina tik tada, kai manoma, kad vėlesnė kontrolė būtų pavėluota, todėl iš esmės neveiksminga ir ja nebūtų pasiektas norimas tikslas;

— procedūra dėl jos trukmės ar neproporcingų išlaidų neturėtų atgrasyti veiklos vykdytojų nuo jų verslo plano vykdymo;

— taikant procedūrą negalima reikalauti techninių tyrimų, kurie jau buvo atlikti kitoje valstybėje narėje ir kurių rezultatai yra prieinami ([123]).

4.5.1. *Tipo patvirtinimas*

Tipo patvirtinimo reikalavimais iš anksto nustatoma, kokias reguliavimo, technines ir saugos sąlygas turi tenkinti gaminys. Atitinkamai tipo patvirtinimas taikomas ne vienoje kurioje nors pramonės šakoje, nes tokie reikalavimai keliami labai įvairiems gaminiams, pavyzdžiui, laivų įrenginiams, mobiliesiems telefonams, lengviesiems automobiliams ir medicininei įrangai.

Paprastai tipo patvirtinimą reikia gauti prieš leidimą pateikti gaminį į rinką. Gaminys dažnai paženklinamas ženklu, rodančiu, jog jis atitinka tipo patvirtinimo reikalavimus. Pavyzdžiui, CE ženklu patvirtinama, kad gaminys atitinka tokius reikalavimus, ir tai yra arba savarankiškas gamintojo pareiškimas, arba trečiosios šalies išduotas sertifikatas.

Nors bendrieji visoje ES taikomi tipo patvirtinimo reikalavimai paprastai palengvina prekybą gaminiais vidaus rinkoje, nacionalinis tipo patvirtinimas, taikomas nesuderintose srityse, gali kliudyti prekybai prekėmis. Be to, dėl skirtingų gaminių standartų gamintojams sunku prekiauti tuo pačiu gaminiu įvairiose valstybėse narėse ir jie gali patirti daugiau išlaidų laikydamiesi šių standartų. Todėl reikalavimus, kad būtų gautas nacionalinis tipo patvirtinimas, prieš pateikiant gaminius į rinką, reikia laikyti lygiaverčio poveikio priemonėmis ([124]).

([118]) 2016 m. spalio 19 d. Sprendimo *Deutsche Parkinson Vereinigung*, C-148/15, ECLI:EU:C:2016:394, 23–27 punktai.

([119]) 2003 m. gruodžio 11 d. Sprendimo *DocMorris*, C-322/01, ECLI:EU:C:2003:664, 6 punktas.

([120]) 2015 m. gruodžio 23 d. Sprendimo *Scottish Whiskey Association*, C-333/14, ECLI:EU:C:2015:845, 32 punktas (išskirta autoriaus).

([121]) Žr., pavyzdžiui, 2007 m. birželio 7 d. Sprendimą *Komisija prieš Belgiją*, C-254/05, ECLI:EU:C:2007:319; 2005 m. lapkričio 10 d. Sprendimo *Komisija prieš Portugaliją*, C-432/03, ECLI:EU:C:2005:669, 41 punktas; 2008 m. gruodžio 4 d. Sprendimo *Komisija prieš Nyderlandus*, C-249/07, ECLI:EU:C:2008:683, 26 punktą.

([122]) 2002 m. sausio 22 d. Sprendimas *Canal Satélite Digital*, C-390/99, ECLI:EU:C:2002:34; 2010 m. sausio 28 d. Sprendimas *Komisija prieš Prancūziją*, C-333/08, ECLI:EU:C:2010:44; 2014 m. rugsėjo 10 d. Sprendimas *Vilniaus Energija*, C-423/13, ECLI:EU:C:2014:2186.

([123]) 2014 m. rugsėjo 10 d. Sprendimo *Vilniaus Energija*, C-423/13, ECLI:EU:C:2014:2186, 55 punktas.

([124]) 1985 m. gegužės 9 d. Sprendimas *Komisija prieš Prancūziją*, 21/84, ECLI:EU:C:1985:184.

Valstybė narė gali turėti teisę sveikatos arba saugos sumetimais reikalauti, kad gaminys, patvirtintas kitoje valstybėje narėje, būtų iš naujo patikrintas ir patvirtintas. Tačiau tokiais atvejais importuojanti valstybė narė privalo atsižvelgti į eksportuojančioje (-se) valstybėje (-se) narėje (-se) atliktus bandymus arba patikras, kuriomis suteikiamos lygiavertės garantijos arba apsauga ([125]).

Byloje *Komisija prieš Portugaliją* ([126]) buvo atsisakyta išduoti įmonei reikiamą priežiūros institucijos leidimą įrengti importuotus polietileninius vamzdžius, remiantis tuo, kad nacionalinė tikrinimo įstaiga nebuvo patvirtinusi tokių vamzdžių. Įmonės turimi sertifikatai, išduoti Italijos tikrinimų instituto, nebuvo pripažinti. Teismas nusprendė, kad institucijos (šiuo atveju Portugalijos) privalo atsižvelgti į kitos valstybės narės sertifikavimo įstaigų išduotus sertifikatus, ypač tada, kai šios įstaigos turi valstybės narės leidimą vykdyti veiklą. Jeigu Portugalijos institucijos neturėjo pakankamai informacijos, kad galėtų patikrinti sertifikatus, jos galėjo gauti šią informaciją iš eksportuojančios valstybės narės institucijų. Nacionalinė institucija, kuriai pateikiama paraiška dėl produkto patvirtinimo arba pripažinimo, turi aktyviai veikti.

4.5.2. *Lengvųjų automobilių registravimas*

Paprastai, norint registruoti motorinę transporto priemonę, pagal ES teisės aktus reikia atlikti tris skirtingus veiksmus. Pirma, motorinės transporto priemonės techninės charakteristikos turi būti patvirtintos, dažniausiai EB tipo patvirtinimu. Tačiau kai kurių rūšių motorinėms transporto priemonėms tebetaikomos nacionalinės patvirtinimo procedūros. Antra, atliekama naudotų transporto priemonių techninė apžiūra, kurios tikslas – patikrinti, ar registracijos metu konkreti motorinė transporto priemonė yra geros būklės. Galiausiai motorinė transporto priemonė įregistruojama, suteikiant jai kelių eismo eksploatacijos pradžios leidimą, identifikuojant atitinkamą motorinę transporto priemonę ir priskiriant jai valstybinio numerio ženklą.

Teismas taip pat nagrinėjo atsisakymą registruoti transporto priemonę, kurios vairo mechanizmas, įskaitant vairo padėtį, įrengtas dešinėje pusėje. Bylose C-61/12 ir C-639/11 Teismas nusprendė, kad tokie teisės aktai yra kiekybiniams importo apribojimams lygiaverčio poveikio priemonė, nes jais trukdoma patekti į rinką kitoje valstybėje narėje teisėtai pagamintoms ir įregistruotoms transporto priemonėms, kurių vairo mechanizmas įrengtas dešinėje pusėje. Teismas nusprendė, kad toks reikalavimas nėra būtinas kelių eismo saugos tikslui pasiekti ([127]).

4.6. **Reklamos apribojimai**

Reklamos vaidmuo patekimui į rinką yra labai svarbus, ypač kalbant apie kitoje valstybėje narėje teisėtai parduodamus produktus. Svarbų reklamos vaidmenį įvedant vienos valstybės narės produktą į naują rinką kitoje valstybėje narėje pripažino ir generaliniai advokatai ([128]) bei Teisingumo Teismas ([129]). Reklamos tikslas ir poveikis yra, be kita ko, įtikinti vartotojus pasirinkti kitus prekių ženklus arba pirkti naujus produktus.

Prieš priimdamas sprendimą byloje *Keck* (žr. 3.4.2.2 skirsnį) Teismas dažnai konstatuodavo, kad nacionalinėms priemonėms, kuriomis nustatomi reklamos apribojimai, taikomas SESV 34 straipsnis. Vienas tokių atvejų buvo sprendimas byloje *Oosthoek* dėl draudimo siūlyti ar dovanoti nemokamas dovanas komercinės paskatos tikslais. Teismas nusprendė, kad „teisės nuostata, kuri riboja ar draudžia tam tikras reklamos formas ir pardavimo skatinimo metodus (nors ji tiesiogiai nereglamentuoja importo), gali apriboti importo apimtį, nes jis sumažina importuotų gaminių pardavimo galimybes.“ ([130]) Tačiau nuo tada, kai buvo priimtas sprendimas byloje *Keck*, Teismas kai kuriais aspektais pasirinkdavo kitokį požiūrį (t. y. reklamos apribojimus traktavo kaip prekybos sąlygas). Nepaisant to, su reklama susijusios priemonės, kurios turėtų patekti į prekybos sąlygų kategoriją, yra laikomos su produktais susijusiomis taisyklėmis, jei paaiškėja, kad jos daro įtaką sąlygoms, kurias turi atitikti prekės ([131]).

([125]) 2003 m. spalio 16 d. Sprendimas *Komisija prieš Italiją*, C-455/01, ECLI:EU:C:2003:551.

([126]) 2005 m. lapkričio 10 d. Sprendimas *Komisija prieš Portugaliją*, C-432/03, ECLI:EU:C:2005:514.

([127]) 2014 m. kovo 20 d. Sprendimo *Komisija prieš Lietuvą*, C-61/12, ECLI:EU:C:2014:172, 57 ir 69 punktai. Taip pat žr. 2014 m. kovo 20 d. Sprendimą *Komisija prieš Lenkiją*, C-639/11, ECLI:EU:C:2014:173.

([128]) Žr., pvz., 1994 m. lapkričio 24 d. generalinio advokato Jacobs išvadą *Leclerc-Siplec*, C-412/93, ECLI:EU:C:1995:26 ir 2003 m. gruodžio 11 d. generalinio advokato Geelhoed išvadą *Douwe Egberts*, C-239/02, ECLI:EU:C:2004:445.

([129]) Žr., pvz., 1997 m. liepos 9 d. Sprendimą *De Agostini*, sujungtos bylos C-34/95 ir C-36/95, ECLI:EU:C:1997:344.

([130]) 1982 m. gruodžio 15 d. Sprendimo *Oosthoek*, 286/81, ECLI:EU:C:1982:438, 15 punktas. Taip pat žr. bylas prieš priimant Sprendimą *Keck*: 1990 m. kovo 7 d. Sprendimas *GB-INNO*, 362/88, ECLI:EU:C:1990:102 ir 1991 m. liepos 25 d. Sprendimas *Aragonesa*, C-1/90, ECLI:EU:C:1991:327.

([131]) 1995 m. liepos 6 d. Sprendimo *Mars*, C-470/93, ECLI:EU:C:1995:224, 13 punktas (dėl priemonės patiriama papildomų pakavimo ir reklamos išlaidų). Žr. taip pat 1997 m. birželio 26 d. Sprendimo *Familiapress*, C-368/95, ECLI:EU:C:1997:325, 11 punktą.

Taigi panašu, kad dabar Teismas paprastai laikosi požiūrio, kad reklamos ir pardavimo skatinimo apribojimai laikomi prekybos sąlygomis ir, jei jie nėra diskriminaciniai, nepatenka į SESV 34 straipsnio taikymo sritį ([132]). Tačiau jeigu atitinkama priemonė yra diskriminacinė, jai taikomas SESV 34 straipsnis. Todėl nacionaliniai reklamos apribojimai, dėl kurių prekių iš kitų valstybių narių pardavimas tampa sudėtingesnis nei nacionalinių prekių pardavimas, gali būti kiekybiniam apribojimui lygiaverčio poveikio priemonė. Teismas, pavyzdžiui, nusprendė, kad „absoliutus prekės savybių reklamos draudimas“ ([133]) gali labiau trukdyti patekti į rinką naujoms prekėms, pagamintoms kitose valstybėse narėse, negu nacionalinėms prekėms, kurios vartotojui yra labiau žinomos ([134]).

Iš pirmiau pateiktų pavyzdžių matyti, kad Teismas susieja apribojimo taikymo sritį su diskriminacija. Kitaip tariant, jei apribojimas yra visa apimantis, manoma, kad jis gali turėti didesnį poveikį importuotiems gaminiams ([135]), o jei jis yra dalinis, laikoma, kad jis gali vienodai paveikti vietinius ir importuotus produktus ([136]). Tačiau reikėtų pabrėžti, kad sprendimuose bylose *Dior* ([137]) ir *Gourmet* ([138]) nurodoma, kad kai kurie *reklamos draudimai* nebūtinai gali turėti didesnį poveikį importuojamoms prekėms nei nacionalinėms prekėms.

Teismas taip pat pabrėžė, kad reklamos internete apribojimai neturi tokios įtakos nacionalinių prekių, šiuo atveju nacionalinių vaistų, pardavimui, kokią jis turi kitų valstybių narių kilmės vaistų pardavimui (Sprendimas *Deutscher Apothekerverband*, C-322/01). Todėl reklamos internete apribojimai gali būti kliūtis, kuriai taikomas SESV 34 straipsnis.

4.7. **Techniniai reglamentai dėl prekių pateikimo (svorio, sudėties, pateikimo, ženklinimo, formos, dydžio ar pakuotės) reikalavimų**

Dėl importuojamiems produktams keliamų reikalavimų, susijusių su produkto forma, dydžiu, svoriu, sudėtimi, pateikimu, ženklinimu ar išdėstymu, gamintojai ir importuotojai gali būti priversti pritaikyti produktus prie valstybėje narėje, kurioje jais prekiaujama, galiojančių taisyklių – pavyzdžiui, pakeisti importuojamų produktų ženklinimą ([139]). Sprendime *Fietje*, 27/80 ([140]), Teisingumo Teismas nusprendė, kad tai, kad valstybė narė nuostatą, pagal kurią draudžiama parduoti tam tikrus alkoholinius gėrimus, kurių aprašymas skiriasi nuo nustatytojo nacionaliniuose įstatymuose, taiko ir iš kitų valstybių narių importuojamiems gėrimams, todėl būtina pakeisti etiketę, kuria paženklintas importuotas gėrimas teisėtai parduodamas eksportuojančioje valstybėje narėje, turi būti laikoma kiekybiniam apribojimui lygiaverčio poveikio priemone, draudžiama pagal SESV 34 straipsnį.

Atsižvelgiant į tai, kad prekių pateikimo reikalavimai yra tiesiogiai susiję su pačiu produktu, jie nelaikomi prekybos sąlygomis. Priešingai, jie laikomi lygiaverčio poveikio priemonėmis pagal SESV 34 straipsnį ([141]).

Toliau pateikti keli SESV 34 straipsniui prieštaraujančių priemonių pavyzdžiai:

— griežtas reikalavimas, kad nesuderinti statybos produktai būtų paženklinti CE ženklu ([142]);

— reikalavimas pardavinėti margariną kubo formos pakuotėse, kad jį būtų galima atskirti nuo sviesto ([143]);

([132]) Žr. 1993 m. gruodžio 15 d. Sprendimą *Hünermund*, C-292/92, ECLI:EU:C:1993:932 (draudimas reklamuoti „parafarmacinius“ produktus už vaistinių ribų) ir 1995 m. vasario 9 d. Sprendimą *Leclerc-Siplec*, C-412/93, ECLI:EU:C:1995:26 (televizijos reklamos apribojimas); plg. 1997 m. liepos 9 d. Sprendimą *De Agostini*, sujungtos bylos C-34/95 ir C-36/95, ECLI:EU:C:1997:344; 2001 m. kovo 8 d. Sprendimą *Gourmet*, C-405/98, ECLI:EU:C:2001:135.

([133]) 2004 m. liepos 15 d. Sprendimo *Douwe Egberts*, C-239/02, ECLI:EU:C:2004:445, 53 punktas.

([134]) Dėl diskriminacijos tarp šalies ekonominės veiklos vykdytojų ir kitų valstybių narių ekonominės veiklos vykdytojų žr. 2003 m. gruodžio 11 d. Sprendimo *DocMorris*, C-322/01, ECLI:EU:C:2003:664, 74 punktą ir 2000 m. sausio 13 d. Sprendimo *Heimdienst*, C-254/98, ECLI:EU:C:2000:12, 26 punktą. Taip pat žr. 1986 m. gegužės 27 d. Sprendimo *Legia ir Gyselinx*, 87/85 ir 88/85, ECLI:EU:C:1986:215, 15 punktą ir 1997 m. spalio 23 d. Sprendimo *Franzén*, C-189/95, ECLI:EU:C:1997:504, 71 punktą.

([135]) Šiuo klausimu žr. 2001 m. kovo 8 d. Sprendimą *Gourmet*, C-405/98, ECLI:EU:C:2001:135; 1997 m. liepos 9 d. Sprendimą *De Agostini*, jungtinės bylos C-34/95 ir C-36/95, ECLI:EU:C:1997:344 ir 2004 m. liepos 15 d. Sprendimą *Douwe Egberts*, C-239/02, ECLI:EU:C:2004:445 (draudimai teikti nuorodas, susijusias su „lieknėjimu“ ir į „gydytojų rekomendacijas, pažymėjimus, pareiškimus, nuomones arba pritarimo pareiškimus“).

([136]) Šiuo klausimu žr. 1993 m. gruodžio 15 d. Sprendimą *Hünermund*, C-292/92, ECLI:EU:C:1993:932 ir 2004 m. kovo 25 d. Sprendimą *Karner*, C-71/02, ECLI:EU:C:2004:181 (draudžiančios nuorodas į tai, kad prekės yra iš nemokaus palikėjo turto).

([137]) 1997 m. lapkričio 4 d. Sprendimas *Dior*, C-337/95, ECLI:EU:C:1997:517.

([138]) 2001 m. kovo 8 d. Sprendimas *Gourmet*, C-405/98, ECLI:EU:C:2001:135.

([139]) 1999 m. birželio 3 d. Sprendimo *Colim*, C-33/97, ECLI:EU:C:1999:274, 37 punktas ir 2003 m. rugsėjo 18 d. Sprendimo *Morellato*, C-416/00, ECLI:EU:C:2003:475, 29 ir 30 punktai; 2000 m. lapkričio 16 d. Sprendimo *Komisija prieš Belgiją*, C-217/99, ECLI:EU:C:2000:638, 17 punktas.

([140]) 1980 m. gruodžio 16 d. Sprendimo *Fietje*, 27/80, ECLI:EU:C:1980:293, 15 punktas.

([141]) 2012 m. spalio 18 d. Sprendimas *Elenca Srl prieš Ministero dell'Interno*, C-385/10, ECLI:EU:C:2012:634.

([142]) Ten pat.

([143]) 1982 m. lapkričio 10 d. Sprendimas *Rau prieš De Smedt*, 261/81, ECLI:EU:C:1982:382.

— valstybės narės draudimas prekiauti brangiųjų metalų dirbiniais be būtinų (oficialių nacionalinių) prabos ženklų ([144]);

— draudimas paštu ir internetu prekiauti vaizdajuostėmis bei skaitmeniniais vaizdo diskais be amžiaus apribojimo ženklo, atitinkančio aukštesnės regioninės valdžios institucijos arba nacionalinės savireguliacijos įstaigos nustatytą klasifikaciją ([145]).

4.8. **Kilmės nuorodos, kokybės ženklai ir raginimas pirkti nacionalinius produktus**

Nacionalinės taisyklės, pagal kurias reikalaujama ant gaminio ar jo etiketėje nurodyti produkto kilmę, yra lygiaverčio poveikio priemonė, prieštaraujanti SESV 34 straipsniui.

Teismas nusprendė, kad nacionalinės taisyklės dėl privalomo kilmės nurodymo gali paskatinti vartotojus pirkti nacionalinius, o ne lygiaverčius kitų valstybių narių kilmės produktus ([146]). Teisingumo Teismo teigimu, tokios taisyklės apsunkina kitose valstybėse narėse pagamintų prekių teikimą valstybės narės rinkai ir sulėtina ekonominę tarpusavio skvarbą Europos Sąjungoje apsunkindamos pagamintų prekių pardavimą dėl darbo pasiskirstymo tarp valstybių narių ([147]). Teismas taip pat pažymėjo, kad ūkio subjektas gali būti suinteresuotas pats nurodyti savo prekių kilmę, nors ir neprivalo to daryti. Tokiu atveju vartotojai gali būti apsaugoti nuo melagingų ar klaidinančių kilmės nuorodų, kurių gali atsirasti kliaunantis galiojančiomis taisyklėmis, kuriomis draudžiamas toks elgesys ([148]).

Teisingumo Teismas taip nusprendė, kad panašų poveikį gali turėti nacionalinėje teisėje nustatytos ir su produkto kilme susijusios kokybės sistemos. Net jei tokia konkreti kokybės sistema yra neprivaloma, ji nenustoja būti lygiaverčio poveikio priemone, jei atitinkamos nuorodos naudojimas skatina ar gali skatinti nagrinėjamojo produkto pardavimą, palyginti su produktais, kurių atžvilgiu tokia nuoroda nenaudojama ([149]).

Teismas taip pat yra nusprendęs, kad valstybės narės yra įgaliotos nustatyti jų teritorijoje parduodamų žemės ūkio produktų kokybės sistemas ir kokybės pavadinimus gali naudoti tik jei laikomasi tokių sistemų. Tačiau tokios sistemos ir nuorodos negali būti susiję su reikalavimu, kad atitinkamų produktų gamybos procesas vyktų šalyje, bet turėtų priklausyti tik nuo to, ar egzistuoja esminės objektyvios savybės, suteikiančios produktams teisės aktais reikalaujamą kokybę ([150]). Todėl tokia sistema turi būti prieinama bet kuriam Sąjungos gamintojui arba bet kuriam kitam galimam Sąjungos veiklos vykdytojui, kurio produktai atitinka reikalavimus. Reikėtų vengti bet kokių reikalavimų, trukdančių tokią sistemą taikyti produktams iš kitų valstybių narių, nes taip palengvinama prekyba vietinės kilmės produktais ir apsunkinamas importuotų gaminių pardavimas ([151]).

Teismas palankiai vertino nacionalinėje teisėje nustatytas kokybės sistemas, kai pagal jas leidžiama importuoti produktus iš kitų valstybių narių jiems suteiktais pavadinimais, net jeigu jie yra panašūs į pavadinimus, nurodytus nacionaliniuose teisės aktuose, yra su jais palyginami ar jiems tapatūs ([152]).

Valstybių narių valdžios institucijų vykdoma reklaminė kampanija, apimanti kokybės ir (arba) kilmės ženklinimą, taip pat yra lygiaverčio poveikio priemonė pagal SESV 34 straipsnį. Garsiausia byla, susijusi su tokiu raginimu pirkti nacionalinius produktus, buvo *Buy Irish* ([153]) dėl didelio masto kampanijos, kurios metu buvo raginama pirkti nacionalines prekes. Teismas taip pat nusprendė, kad sistema, kurią institucijos sukuria tam, kad būtų skatinamas tam tikrų produktų, pagamintų tam tikroje šalyje ar regione, platinimas, taip pat gali paskatinti vartotojus pirkti tokius produktus, atsisakant importuotų produktų ([154]).

([144]) 2001 m. birželio 21 d. Sprendimas *Komisija prieš Airiją*, C-30/99, ECLI:EU:C:2001:346; 2016 m. rugsėjo 22 d. Sprendimas *Komisija prieš Čekijos Respubliką*, C-525/14, ECLI:EU:C:2016:714; taip pat žr. 2014 m. sausio 16 d. Sprendimą *UAB „Juvelta“ prieš VĮ „Lietuvos prabavimo rūmai“*, C-481/12, ECLI:EU:C:2014:11.

([145]) 2008 m. vasario 14 d. Sprendimas *Dynamic Medien Vertriebs GmbH prieš Avides Media AG*, C-244/06, ECLI:EU:C:2008:85; tačiau pagal šį sprendimą prekybos kliūtys buvo laikomos pagrįstomis dėl nepilnamečių apsaugos.

([146]) Žr., pavyzdžiui, 1985 m. balandžio 25 d. Sprendimo *Komisija prieš Jungtinę Karalystę* , 207/83, ECLI:EU:C:1985:161, 17 punktą.

([147]) Žr. 2015 m. liepos 16 d. Sprendimo *UNIC ir Uni.co.pel*, C-95/14, ECLI:EU:C:2015:492, 44 punktą.

([148]) Žr. 1985 m. balandžio 25 d. Sprendimo *Komisija prieš Jungtinę Karalystę*, 207/83, ECLI:EU:C:1985:161, 21 punktą.

([149]) Žr. 2002 m. lapkričio 5 d. Sprendimo *Komisija prieš Vokietiją*, C-325/00, ECLI:EU:C:2002:633, 24 punktą ir 2004 m. birželio 17 d. Sprendimą *Komisija prieš Belgiją*, C-255/03, ECLI:EU:C:2004:378.

([150]) Žr. 1978 m. spalio 12 d. Sprendimo *Eggers*, 13/78, ECLI:EU:C:1978:182, 24–25 punktus.

([151]) Žr. 1997 m. gegužės 7 d. Sprendimo *Pistre ir kt.*, sujungtos bylos C-321/94–C-324/94, ECLI:EU:C:1997:229, 45 punktą.

([152]) 2018 m. birželio 14 d. Sprendimo *Asociación Nacional de Productores de Ganado Porcino*, C-169/17, ECLI:EU:C:2018:440, 24–28 punktai ir juose nurodyta teismo praktika.

([153]) 1982 m. lapkričio 24 d. Sprendimas *Komisija prieš Airiją*, 249/81, ECLI:EU:C:1982:402.

([154]) Žr., pavyzdžiui, 2002 m. lapkričio 5 d. Sprendimą *Komisija prieš Vokietiją*, C-325/00, ECLI:EU:C:2002:633, 2003 m. kovo 6 d. Sprendimą *Komisija prieš Prancūziją*, C-6/02, ECLI:EU:C:2003:136. Taip pat žr. 2014 m. rugsėjo 11 d. Sprendimo *Essent Belgium*, sujungtos bylos C-204/12–C-208/12, ECLI:EU:C:2014:2192, 88, 90–95 ir 116 punktus. Taip pat žr. 2014 m. liepos 1 d. Sprendimą *Ålands Vindkraft*, C-573/12, ECLI:EU:C:2014:2037.

4.9. **Nuotolinės prekybos (prekybos internetu, paštu ir kt.) apribojimai**

Tobulėjant informacinėms ir ryšių technologijoms, prekės vidaus rinkoje vis dažniau parduodamos internetu. Taigi, išaugo ir bylų, Teisingumo Teismui pateikiamų dėl internetinių sandorių, susijusių su iš vienos valstybės narės į kitą siunčiamomis prekėmis, skaičius.

Byloje *DocMorris* ([155]) Teismui buvo perduoti nagrinėti klausimai, iškelti per nacionalines procedūras dėl žmonėms skirtų vaistų pardavimo internetu kitoje valstybėje narėje nei ta, kurioje buvo įsisteigusi *DocMorris*. Tuometiniai Vokietijos įstatymai draudė paštu prekiauti vaistais, kuriuos leidžiama pardavinėti tik vaistinėse.

Nacionalinis teismas visų pirma iškėlė klausimą, ar pažeidžiamas SESV 34 straipsnis, jei registruotus vaistus, kuriuos toje valstybėje narėje leidžiama pardavinėti tik vaistinėse, uždraudžiama komerciniais tikslais importuoti paštu per kitose valstybėse narėse registruotas vaistines pagal individualų internetu pateiktą užsakymą.

Teismas iš pradžių laikė šį nacionalinį apribojimą prekybos sąlyga, kuri gali pažeisti 34 straipsnį, jei yra diskriminuojanti. Pirma, kaip ir byloje *De Agostini* (dėl reklamos svarbos nagrinėjamo produkto pardavimui) ([156]), Teismas pabrėžė, jog internetas yra svarbus produkto pardavimui. Tada jis paaiškino, kad toks tiesmukas draudimas vaistinėms, esančioms ne Vokietijoje, kenkia labiau negu Vokietijos vaistinėms. Todėl ši priemonė pažeidžia SESV 34 straipsnį.

Konkrečiau kalbant, Teismas nusprendė, kad vaistinėms, kurios yra ne Vokietijoje, internetas yra svarbesnis būdas „tiesiogiai patekti“ į Vokietijos rinką ([157]). Teismas paaiškino, kad dėl draudimo, kuris yra nepalankesnis ne Vokietijoje įsteigtoms vaistinėms, produktams iš kitų valstybių narių gali būti sunkiau patekti į rinką negu nacionaliniams produktams.

Byloje *Ker-Optika* ([158]) dėl nacionalinių teisės aktų, kuriais kontaktinių lęšių pardavimas leidžiamas tik medicinos reikmenų parduotuvėse, Teismas patvirtino, kad nacionalinė priemonė, kuria buvo draudžiama prekyba internetu, pažeidė Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2000/31/EB ([159]) ir SESV 34–36 straipsnius dėl draudimo vėliau klientams tiekti kontaktinius lęšius.

Neseniai priimtas sprendimas byloje *Visnapuu*, susijusioje su Suomijos Alkoholio įstatymu, pagal kurį kitoje valstybėje narėje įsisteigęs pardavėjas privalo turėti mažmeninės prekybos licenciją, kad galėtų importuoti alkoholinius gėrimus siekdamas šiuos gėrimus parduoti mažmeninėje rinkoje Suomijoje gyvenantiems vartotojams. Teismas nusprendė, kad reikalavimas turėti mažmeninės prekybos licenciją siekiant importuoti alkoholinius gėrimus užkerta kelią kitose valstybėse narėse įsisteigusiems prekiautojams laisvai importuoti alkoholinius gėrimus į Suomiją, todėl tai yra kiekybiniam importo apribojimui lygiaverčio poveikio priemonė pagal SESV 34 straipsnį. Tačiau Teismas taip pat nusprendė, kad SESV 34 ir 36 straipsniais nedraudžiama priimti tokių teisės aktų, jeigu jie yra tinkami tam, kad būtų užtikrintas visuomenės sveikatos ir viešosios tvarkos apsaugos tikslas ([160]).

4.10. **Užstato sistemos reikalavimai**

Užstato ir supirkimo sistemos, ypač gėrimų sektoriuje, pastaraisiais dešimtmečiais paskatino nesibaigiančias diskusijas, susijusias su aplinkosaugos teisės aktais ir vidaus rinkos taisyklėmis. Skirtingose valstybėse narėse rinkoje veikiantiems veiklos vykdytojams dėl tokių sistemų dažnai sunku kitoje valstybėje narėje parduoti produktą toje pačioje pakuotėje. Gamintojai ir importuotojai privalo keisti pakuotę, atsižvelgdami į kiekvienos valstybės narės poreikius, todėl paprastai

([155]) 2003 m. gruodžio 11 d. Sprendimas DocMorris, C-322/01, ECLI:EU:C:2003:664.

([156]) 1997 m. liepos 9 d. Sprendimo *De Agostini*, sujungtos bylos C-34/95 ir C-36/95, ECLI:EU:C:1997:344, 43–44 punktai. Generalinis advokatas Geelhoed (2003 m. gruodžio 11 d. Išvados byloje *Douwe Egberts*, C-239/02, ECLI:EU:C:2004:445, 68 punktas) šiuos argumentus priešina argumentams, pateiktiems 1993 m. gruodžio 15 d. Teismo sprendime *Hünermund*, C-292/92, ECLI:EU:C:1993:932, ir 1995 m. vasario 9 d. Sprendime *Leclerc-Siplec*, C-412/93, ECLI:EU:C:1995:26. Jo teigimu, reklamos draudimai abiejose pastarosiose bylose buvo riboto masto. Jis nurodė, jog Teismas šiose dviejose bylose pripažino, kad svarbu tai, jog tie draudimai nevaržė kitų prekiautojų galimybių reklamuoti atitinkamus produktus kitomis priemonėmis. Kitais žodžiais tariant, „reklamos funkcija, t. y. palengvinti tam tikrų produktų pateikimą į rinką, liko nepažeista.“

([157]) 2003 m. gruodžio 11 d. Sprendimo *DocMorris*, C-322/01, ECLI:EU:C:2003:664, 74 punktas.

([158]) 2010 m. gruodžio 2 d. Sprendimo *Ker-Optika*, C-108/09, ECLI:EU:C:2010:725, 43–44 punktai.

([159]) 2000 m. birželio 8 d. Europos Parlamento ir Tarybos Direktyva 2000/31/EB dėl kai kurių informacinės visuomenės paslaugų, ypač elektroninės komercijos, teisinių aspektų vidaus rinkoje (Elektroninės komercijos Direktyva) (OL L 178, 2000 7 17, p. 1).

([160]) 2015 m. lapkričio 12 d. Sprendimo *Visnapuu*, C-198/14, ECLI:EU:C:2015:751, 99, 102, 208 ir 129 punktai.

patiria papildomų išlaidų. Tokių sistemų poveikis, t. y. rinkų atskyrimas, dažnai prieštarauja tikros vidaus rinkos idėjai. Todėl tokie nacionaliniai reikalavimai gali būti laikomi prekybos kliūtimi pagal SESV 34 straipsnį. Nepaisant to, užstato sistemos gali būti pateisinamos su aplinkosauga susijusiais motyvais.

Šio amžiaus pirmojo dešimtmečio pradžioje priimtuose dviejuose sprendimuose dėl Vokietijos privalomojo užstato sistemos, skirtos vienkartinėms gėrimų pakuotėms, Teismas patvirtino, kad pagal ES teisę valstybės narės gali rinktis užstato ir supirkimo sistemą, visuotinio pakuočių surinkimo sistemą arba derinti abi sistemas ([161]).

Šiuo metu užstato sistemoms iš dalies taikomi derinamieji teisės aktai, t. y. 1994 m. gruodžio 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 94/62/EB dėl pakuočių ir pakuočių atliekų ([162]). Tačiau 2020 m. visos Sąjungos mastu veikiančios užstato sistemos nėra. Kai nacionalinės teisės nuostata nepatenka į atitinkamų direktyvų taikymo sritį, reikia įvertinti jos suderinamumą su SESV 34–36 straipsniais.

4.11. **Kompensavimas ir lygiagretus importas**

Kompensavimas. ES teisė neriboja valstybių narių galios tvarkyti savo socialinės apsaugos sistemas ([163]); jei tai nėra suderinta ES lygmeniu, kiekviena valstybė narė savo įstatymais nustato, kokiomis aplinkybėmis skiriamos socialinio draudimo išmokos. Tačiau šie įstatymai gali daryti poveikį galimybėms prekiauti, taigi nuo jų gali priklausyti importo mastas. Todėl valstybės sprendimas kompensuoti vaistus gali neigiamai paveikti vaistų importą.

Be to, remiantis bylos *Duphar* sprendimu, nacionalinės teisės aktų nuostatos, kuriomis reglamentuojamas medicinos priemonių kompensavimas nacionalinėje sveikatos priežiūros sistemoje, yra suderinamos su SESV 34 straipsniu, jei tenkinamos tam tikros sąlygos: nustatant kompensuojamus ir nekompensuojamus produktus negali būti diskriminuojama dėl jų kilmės ir turi būti vadovaujamasi objektyviais bei patikrinamais kriterijais. Be to, turėtų būti įmanoma prireikus keisti kompensuojamų produktų sąrašą, remiantis nustatytais kriterijais. Teismo minimi „objektyvūs ir patikrinami kriterijai“ susiję su tuo, kad rinkoje gali būti kitų, pigesnių produktų, kurių gydomasis poveikis būtų toks pat, atitinkami vaistai gali būti laisvai parduodami be recepto arba produktai gali būti nekompensuojami dėl farmacinių ir medicininių priežasčių, pagrįstų visuomenės sveikatos apsauga.

Vaistų kompensavimo nacionalinių sprendimų priėmimo procedūrų taisyklės buvo nustatytos Tarybos direktyvoje 89/105/EEB dėl priemonių, reglamentuojančių žmonėms skirtų vaistų kainų nustatymą ir šių vaistų įtraukimą į nacionalinių sveikatos draudimo sistemų sritį, skaidrumo ([164]).

Byloje *Decker* ([165]) Teismas nustatė, kad nacionalinės taisyklės, pagal kurias, kompensuojant kitoje valstybėje narėje perkamų vaistų kainą, būtina gauti išankstinį valstybės narės kompetentingos institucijos sutikimą, riboja laisvą prekių judėjimą pagal SESV 34 straipsnį. Šiuo atveju tokiomis taisyklėmis apdraustieji asmenys skatinami pirkti šiuos vaistus savo valstybėje narėje, todėl gali būti varžomas šių produktų importas į kitas valstybes nares.

([161]) 2004 m. gruodžio 14 d. Sprendimas *Komisija prieš Vokietiją*, C-463/01, ECLI:EU:C:2004:797; 2004 m. gruodžio 14 d. Sprendimas *Radlberger Spitz*, C-309/02, ECLI:EU:C:2004:799.

([162]) OL L 365, 1994 12 31, p. 10.

([163]) Žr. 1984 m. vasario 7 d. Sprendimą *Duphar*, 238/82, ECLI:EU:C:1984:45, ir 1997 m. birželio 17 d. Sprendimą *Sodemare ir kiti*, C-70/95, ECLI:EU:C:1997:301.

([164]) 1988 m. gruodžio 21 d. Tarybos Direktyva 89/105/EEB dėl priemonių, reglamentuojančių žmonėms skirtų vaistų kainų nustatymą ir šių vaistų įtraukimą į nacionalinių sveikatos draudimo sistemų sritį, skaidrumo (OL L 40, 1989 2 11, p. 8).

([165]) 1998 m. balandžio 28 d. Sprendimas *Decker*, C-120/95, ECLI:EU:C:1998:167.

Lygiagretus importas. Lygiagreti prekyba produktais yra teisėta prekybos vidaus rinkoje forma. Ji yra „lygiagreti“ tuo atžvilgiu, kad prekiaujama tokio paties aprašymo, bet skirtingų partijų produktais, kokiais prekiauja jų gamintojų ar pradinių tiekėjų platinimo tinklai, tačiau prekyba vyksta ne pačiuose tinkluose (dažnai šalia jų). Lygiagreti prekyba atsiranda dėl vaistų ([166]) ar pesticidų ([167]) kainų skirtumų, pavyzdžiui, kai valstybės narės nustato arba kitaip kontroliuoja produktų kainas savo rinkose. Lygiagreti prekyba iš esmės skatina sveiką konkurenciją, vartotojams mažina kainas ir tiesiogiai atsiranda dėl vidaus rinkos, užtikrinančios laisvą prekių judėjimą ir užkertančios kelią rinkų atskyrimui nacionaliniu lygmeniu, plėtros ([168]).

Nors vaistinių preparatų saugumas bei pradinė prekyba šiais produktais reglamentuojama ES teisės aktais, Teismo sprendimuose buvo suformuluoti principai dėl lygiagrečios prekybos šiais produktais teisėtumo, pagrįsti Sutarties nuostatomis dėl laisvo prekių judėjimo ([169]).

Lygiagretiems importuotojams negali būti taikoma prievolė laikytis tų pačių reikalavimų, kurie taikomi ekonominės veiklos vykdytojams, pirmą kartą prašantiems leidimo prekiauti, jeigu tai nekenkia žmonių sveikatos apsaugai ([170]). Kai importuojančios valstybės narės kompetentingos institucijos jau turi informaciją, būtiną visuomenės sveikatos apsaugai (nes atitinkamas produktas jau pateko į šios valstybės narės rinką), lygiagrečiai importuojamam produktui leidimas suteikiamas taikant proporcingai „supaprastintą“ (palyginti su leidimo prekiauti produktu išdavimu) procedūrą, jei:

— **importuojamu produktu yra leidžiama prekiauti jo kilmės valstybėje narėje** ir neatsižvelgiant į to leidimo prekiauti galiojimo pabaigą, ypač kai referencinis leidimas baigiasi ne dėl visuomenės sveikatos apsaugos, bet dėl kitų priežasčių, t. y. vien remiantis referencinio leidimo turėtojo pageidavimu ([171]), ir

— **importuojamas produktas yra iš esmės panašus į produktą, kuriuo leidžiama prekiauti paskirties valstybėje narėje**, t. y. šie du produktai neturi būti identiški visais atžvilgiais, tačiau jie turi būti pagaminti bent pagal tą pačią formulę, naudojant tą pačią veikliąją medžiagą, ir turėti tą patį terapinį poveikį ([172]). Taigi, atsisakymas išduoti leidimą prekiauti negali būti pagrįstas visuomenės sveikatos apsaugos motyvu, jeigu toks atsisakymas pagrįstas vien aplinkybe, kad abu vaistai nėra tos pačios kilmės ([173]).

Be to, nacionalinės valdžios institucijos negali atsisakyti išduoti lygiagretaus importo licencijos tik dėl to, kad trūksta dokumentų, susijusių su tuo pačiu vaistu, kurį leidžiama importuoti, jeigu jos turi teisinių ir administracinių priemonių atitinkamiems dokumentams gauti ([174]). Jos taip pat negali atsisakyti išduoti veterinarinio vaisto lygiagretaus importo licencijos tiems, kurie nori jį importuoti siekdami naudoti savo gyvulių ūkyje ([175]).

Be to, lygiagrečią prekybą reikia skirti nuo reimporto. Pavyzdžiui, vaistų atveju tai yra sandoriai, kai vaistai importuojami į valstybę narę, kurioje leidžiama jais prekiauti, po to, kai juos įsigyja kitos valstybės narės vaistinė iš importuojančios valstybės narės didmenininko. Šiuo klausimu Teismas nusprendė, kad valstybėje narėje pagamintas produktas, kuris yra eksportuojamas ir vėliau reimportuojamas į šią valstybę narę, laikomas importuojamu produktu taip pat, kaip kitoje

([166]) 1996 m. lapkričio 12 d. Sprendimas *Smith & Nephew*, C-201/94, ECLI:EU:C:1996:432.
([167]) 1999 m. kovo 11 d. Sprendimas *British Agrochemicals*, C-100/96, ECLI:EU:C:1999:129; 2008 m. vasario 21 d. Sprendimo *Komisija prieš Prancūziją*, C-201/06, ECLI:EU:C:2008:104, 33 punktas.
([168]) 2003 m. balandžio 8 d. Sprendimo *Pippig Augenoptik prieš Hartlauer*, C-44/01, ECLI:EU:C:2003:205, 63 punktas.
([169]) 1976 m. gegužės 20 d. Sprendimas *De Peijper*, 104/75, ECLI:EU:C:1976:67.
([170]) 1999 m. gruodžio 16 d. Sprendimo *Rhône-Poulenc Rorer ir May & Baker*, C-94/98, ECLI:EU:C:1999:614, 40 punktas.
([171]) 2002 m. rugsėjo 10 d. Sprendimas *Ferring*, C-172/00, ECLI:EU:C:2002:474.
([172]) 1996 m. lapkričio 12 d. Sprendimas *Smith & Nephew*, C-201/94, ECLI:EU:C:1996:432, 1999 m. gruodžio 16 d. Sprendimas *Rhone Poulenc*, C-94/98, ECLI:EU:C:1999:614.
([173]) 2004 m. balandžio 1 d. Sprendimo *Kolpharma*, C-112/02, ECLI:EU:C:2004:208, 15–18 punktai.
([174]) 1976 m. gegužės 20 d. Sprendimas *De Peijper*, 104/75, ECLI:EU:C:1976:67, 1996 m. lapkričio 12 d. Sprendimas *Smith&Nephew*, C-201/94, ECLI:EU:C:1996:432, 2019 m. liepos 3 d. Sprendimas *Delfarma*, C-387/18, ECLI:EU:C:2019:556.
([175]) 2016 m. spalio 27 d. Sprendimas *Audace*, C-114/15, ECLI:EU:C:2016:813.

valstybėje narėje pagamintas produktas ([176]). Tačiau Teismas nurodė, jog ši išvada netaikoma nustačius, kad produktai buvo eksportuoti siekiant vienintelio tikslo – reimportuoti juos, siekiant apeiti tokius teisės aktus, kaip antai nagrinėjamąjį teisės aktą ([177]).

4.12. **Įpareigojimas vartoti valstybinę kalbą**

Reikalavimai vartoti konkrečią kalbą, nustatyti ES teisės aktų nesuderintose srityse, taip pat gali būti ES vidaus prekybos kliūtys, jei dėl jų atsiranda papildoma našta kitų valstybių narių kilmės gaminiams. Todėl tokie reikalavimai gali būti uždrausti SESV 34 straipsniu, jei dėl jų reikia keisti iš kitų valstybių narių atvežtų produktų ženklinimą, dėl kurio patiriama papildomų pakavimo išlaidų ([178]). Tačiau kai kuriais atvejais gali reikėti vartoti nacionalinę kalbą, siekiant užtikrinti, kad vartotojai lengvai suprastų su atitinkamu gaminiu susijusią informaciją ([179]).

Pagal Teismo sprendimą byloje *Yannick Geffroy* ([180]) SESV 34 straipsnį „būtina aiškinti kaip draudžiantį nacionalinę taisyklę [...], pagal kurią reikalaujama vartoti konkrečią kalbą maisto produktų etiketėse ir neleidžiama vartoti kitos pirkėjų lengvai suprantamos kalbos ar užtikrinti pirkėjų informavimo kitomis priemonėmis“.

Byloje *Piageme* ([181]) dėl apibrėžimo, kokią kalbą vartotojai lengvai supranta, Teismas nustatė, kad galima atsižvelgti į įvairius veiksnius, kaip antai „galimą įvairių kalbų žodžių panašumą, daugumos šalies gyventojų mokamas kelias kalbas arba ypatingas aplinkybes, kaip antai plataus masto reklamos kampaniją arba visuotinį produkto platinimą, jei tik galima nustatyti, kad vartotojui suteikiama pakankamai informacijos“.

Remiantis bendruoju proporcingumo principu, valstybės narės gali priimti nacionalines priemones, pagal kurias būtų privaloma tam tikrą informaciją apie šalyje pagamintus arba importuojamus produktus pateikti vartotojui lengvai suprantama kalba. Tačiau aptariama nacionalinė priemonė neturi drausti naudoti kitų vartotojų informavimo priemonių, kaip antai piešinių, simbolių ar piktogramų ([182]). Ir, pagaliau, priemonė visais atvejais turi būti taikoma tik valstybės narės nustatytai privalomai informacijai ir tada, kai vartotojų neįmanoma tinkamai informuoti jokiais kitais būdais, išskyrus vertimą.

4.13. **Asmeniniam naudojimui skirtų prekių importo apribojimai**

SESV 34 straipsniu suteikta teisė ne tik įmonėms importuoti prekes komerciniais tikslais, bet ir asmenims importuoti prekes asmeniniam naudojimui, kaip parodė byla *Schumacher* ([183]). Asmeniniam naudojimui skirtų prekių importo

([176]) 2003 m. gruodžio 11 d. Sprendimo *DocMorris*, C-322/01, ECLI:EU:C:2003:664, 127 punktas. Šiuo klausimu žr. 1985 m. sausio 10 d. Sprendimo *Leclerc ir kiti*, 229/83, ECLI:EU:C:1985:1, 26 punktą ir 1996 m. birželio 27 d. Sprendimo *Schmit*, C-240/95, ECLI:EU:C:1996:259, 10 punktą.

([177]) 2003 m. gruodžio 11 d. Sprendimo *DocMorris*, C-322/01, ECLI:EU:C:2003:664, 129 punktas.

([178]) 1999 m. birželio 3 d. Sprendimas *Colim prieš Bigg's Continent Noord*, C-33/97, ECLI:EU:C:1999:274.

([179]) Šiuo klausimu taip pat žr.:
- 2011 m. spalio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2011/83/ES dėl vartotojų teisių, kuria iš dalies keičiamos Tarybos direktyva 93/13/EEB ir Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 1999/44/EB bei panaikinamos Tarybos direktyva 85/577/EEB ir Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 97/7/EB (OL L 304, 2011 11 22, p. 64),
- 1993 m. balandžio 5 d. Tarybos direktyvą 93/13/EEB dėl nesąžiningų sąlygų sutartyse su vartotojais (OL L 95, 1993 4 21, p. 29),
- 1999 m. gegužės 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 1999/44/EB dėl vartojimo prekių pardavimo ir susijusių garantijų tam tikrų aspektų (OL L 171, 1999 7 7, p. 12),
- taip pat 2011 m. spalio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) Nr. 1169/2011 dėl informacijos apie maistą teikimo vartotojams, kuriuo iš dalies keičiami Europos Parlamento ir Tarybos reglamentai (EB) Nr. 1924/2006 ir (EB) Nr. 1925/2006 bei kuriuo panaikinami Komisijos direktyva 87/250/EEB, Tarybos direktyva 90/496/EEB, Komisijos direktyva 1999/10/EB, Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2000/13/EB, Komisijos direktyvos 2002/67/EB ir 2008/5/EB bei Komisijos reglamentas (EB) Nr. 608/2004 (OL L 304, 2011 11 22, p. 18).

([180]) 2000 m. rugsėjo 12 d. Sprendimo *Yannick Geffroy*, C-366/98, ECLI:EU:C:2000:430, 28 punktas.

([181]) 1995 m. spalio 12 d.*Sprendimas Piageme prieš Peeters*, C-85/94, ECLI:EU:C:1995:312.

([182]) 1999 m. birželio 3 d. Sprendimo *Colim prieš Bigg's Continent Noord*, C-33/97, ECLI:EU:C:1999:274, 41–43 punktai.

([183]) 1989 m. kovo 7 d. Sprendimas *Schumacher*, 215/87, ECLI:EU:C:1989:111.

apribojimai daugiausia susiję su produktais, kurie gali kelti pavojų žmonių sveikatai, pavyzdžiui, alkoholiu, tabaku ir vaistais. Byloje *Schumacher* privatus asmuo užsisakė vaistą iš Prancūzijos asmeniniam vartojimui. Tačiau Vokietijos, kurioje gyveno šis asmuo, muitinė atsisakė leisti importuoti šį vaistą.

Nacionalinis teismas paklausė, ar teisės aktas, kuriuo privačiam asmeniui draudžiama importuoti vaistą asmeniniam vartojimui, nors šis vaistas yra registruotas importuojančioje valstybėje narėje ir pardavinėjamas joje be recepto, tačiau nupirktas kitos valstybės narės vaistinėje, prieštarauja SESV 34 ir 36 straipsniams. Teismas nusprendė, kad toks teisės aktas pažeidžia SESV 34 straipsnį ir kad šios priemonės negalima pagrįsti visuomenės sveikatos apsauga. Jis paaiškino, jog perkant vaistus kitos valstybės narės vaistinėje suteikiamos tokios pačios garantijos kaip ir perkant vaistus savo valstybės narės vaistinėje.

Tačiau, kaip parodė byla *Escalier Bonnarel* ([184]), privatiems asmenims, kurie importuoja prekes, ketindami jas naudoti savo reikmėms, gali būti taikomi tie patys įpareigojimai, kurių turi laikytis komerciniai importuotojai. Šioje byloje buvo pradėtas baudžiamasis procesas prieš du asmenis, kuriems buvo pareikšti kaltinimai, nes jie laikė ir ketino naudoti žemės ūkio pesticidus, neturėdami prekybos leidimo. Kaltinamieji teigė, kad nacionalinių reikalavimų gauti leidimą negalima taikyti ūkininkams, importuojantiems produktus savo reikmėms. Teismas nusprendė, kad valstybės narės privalo tikrinti į jų teritoriją importuojamus augalų apsaugos produktus – tai gali būti „supaprastinta“ procedūra, skirta patikrinti, ar produktui būtinas prekybos leidimas, arba ar reikia laikyti, kad juo prekiauti jau leidžiama importuojančioje valstybėje narėje ([185]). Teismas nurodė, kad minėti principai galioja neatsižvelgiant į importo tikslą.

5. ŽEMES UKIO PRODUKTAI

Verta pažymėti, kad žemės ūkio produktai yra esminis Teismo sprendimų dėl vidaus rinkos elementas. Šiame skirsnyje aptariami kai kurie konkretūs su šiais produktais susiję klausimai. Mūsų išeities taškas yra SESV 38 straipsnio 2 dalis, kurioje nustatyta, kad, išskyrus atvejus, kai SESV 39–44 straipsniuose numatyta kitaip, vidaus rinkos kūrimo taisyklės taikomos žemės ūkio produktams (šie produktai apibrėžti šios nuostatos pirmoje pastraipoje ir išvardyti SESV I priede).

Vienas klausimas, dėl kurio Teismas neseniai priėmė sprendimus, yra susijęs su tuo, kokiu mastu valstybės narės gali priimti teisės aktus srityse, kurioms taikomas bendras rinkos organizavimas. Teismas konstatavo, kad įgyvendinant bendrą žemės ūkio politiką, kuri pagal SESV 4 straipsnio 2 dalies d punktą priklauso pasidalijamajai Sąjungos ir valstybių narių kompetencijai, valstybės narės turi teisėkūros įgaliojimus, kurie joms leidžia naudotis savo kompetencija tiek, kiek Sąjunga nepasinaudojo savo kompetencija ([186]).

Be to, pagal nusistovėjusią teismo praktiką, kai yra reglamentas dėl bendro tam tikro sektoriaus rinkų organizavimo, valstybės narės privalo susilaikyti nuo bet kokių priemonių, galinčių jam pakenkti arba nuo jo nukrypti. Taisyklės, kurios trukdo tinkamai veikti bendram rinkos organizavimui, taip pat yra nesuderinamos su tokiu bendru organizavimu, net jei šis klausimas nėra išsamiai reglamentuotas ([187]).

Nustatant minimalią alkoholio vieneto kainą mažmeninėje prekyboje vynais, jei nėra kainų nustatymo mechanizmo, laisvas pardavimo kainų nustatymas sąžiningos konkurencijos pagrindu yra Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 1308/2013, kuriuo nustatomas bendras žemės ūkio produktų rinkų organizavimas ([188]), dalis ir laisvo prekių judėjimo veiksmingos konkurencijos sąlygomis principo išraiška ([189]).

([184]) 2007 m. lapkričio 8 d. Sprendimas *Escalier Bonnarel*, C-260/06 ir C-261/06, ECLI:EU:C:2007:659.

([185]) Ten pat, 32 punktas.

([186]) 2013 m. rugsėjo 19 d. Sprendimo *Panellinios Sindesmos Viomikhanion Metapoiisis Kapnou*, C-373/11, ECLI:EU:C:2013:567, 26 punktas.

([187]) 2005 m. gegužės 26 d. Sprendimo *Kuipers*, C-283/03, ECLI:EU:C:2005:314, 37 punktas ir jame nurodyta teismo praktika.

([188]) 2013 m. gruodžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1308/2013, kuriuo nustatomas bendras žemės ūkio produktų rinkų organizavimas ir panaikinami Tarybos reglamentai (EEB) Nr. 922/72, (EEB) Nr. 234/79, (EB) Nr. 1037/2001 ir (EB) Nr. 1234/2007 (OL L 347, 2013 12 20, p. 671).

([189]) 2015 m. gruodžio 23 d. Sprendimo *Scottish Whiskey Association ir kiti*, C-333/14, ECLI:EU:C:2015:845, 20 punktas.

Vis dėlto bendro rinkos organizavimo sukūrimas netrukdo valstybėms narėms taikyti nacionalinių taisyklių, kuriomis siekiama tikslo, susijusio su bendru interesu, išskyrus tuos, kuriems taikomas tas bendras rinkos organizavimas, net jei tos taisyklės gali turėti įtakos bendrosios rinkos veikimui atitinkamame sektoriuje ([190]).

Savo sprendime byloje *Scotch Whiskey* Teismas padarė išvadą, kad Reglamentą (ES) Nr. 1308/2013, kuriuo nustatomas bendras žemės ūkio produktų rinkų organizavimas, reikia aiškinti taip, kad pagal jį nedraudžiama nacionalinė priemonė, kuria nustatoma minimali vyno mažmeninė pardavimo kaina už vienetą, jeigu tokia priemonė iš tikrųjų yra tinkama žmonių sveikatos ir gyvybės apsaugos tikslui įgyvendinti ir jeigu, atsižvelgiant į bendros žemės ūkio politikos tikslus ir tinkamą bendro žemės ūkio rinkų organizavimo veikimą, ja neviršijama tai, kas būtina minėtam žmonių sveikatos ir gyvybės apsaugos tikslui pasiekti.

Byloje C-2/18 Teismas laikėsi nuomonės, kad priimdama Reglamentą (ES) Nr. 1308/2013, ypač jo 148 straipsnį, Sąjunga visapusiškai nepasinaudojo savo kompetencija žalio pieno pristatymo sutarčių šalių sutartinių santykių srityje. Taigi šio reglamento negalima aiškinti kaip iš principo draudžiančio valstybėms narėms imtis priemonių šioje srityje ([191]).

Teismas taip pat nusprendė, kad remiantis nuorodomis į tam tikrus nesąžiningus veiksmus negalima nustatyti, kad tikslą kovoti su nesąžiningais veiksmais, kurio siekiama nagrinėjamais teisės aktais, apima Reglamentas (ES) Nr. 1308/2013, juolab kad šis reglamentas neapima tokių veiksmų visumos ir juo tokie veiksmai nėra sureglamentuoti ir net nėra jame išvardyti ([192]). Teismas nusprendė, kad ši proporcingumo peržiūra turi būti atliekama visų pirma atsižvelgiant į bendros žemės ūkio politikos tikslus ir tinkamą bendro rinkos organizavimo veikimą, todėl būtina, kad šie tikslai būtų įvertinti atsižvelgiant į nacionalinės teisės aktuose nustatytą tikslą – kovoti su nesąžininga komercine veikla ([193]).

Šiuo atveju Teismas padarė išvadą, kad nagrinėjamos teisės nuostatos neviršija to, kas būtina jomis siekiamiems tikslams įgyvendinti. Vis dėlto prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, kuris vienintelis tiesiogiai susipažinęs su jam pateikta nagrinėti byla, turi patikrinti, ar priemonės, priimtos siekiant kovoti su nesąžininga komercine praktika sustiprinant pieno gamintojų, kurie nepriklauso pripažintai pieno gamintojų organizacijai, derybines galias ir taip prisidėti prie perspektyvios gamybos plėtros, užtikrinant vienodas sąlygas pieno sektoriaus ūkininkams, nustatant laisvų derybų dėl kainos principo apribojimus, neviršija to, kas būtina ([194]).

6. EKSPORTO APRIBOJIMAI (SESV 35 STRAIPSNIS)

SESV 35 straipsnyje teigiama, kad „tarp valstybių narių uždraudžiami kiekybiniai eksporto apribojimai ir visos lygiaverčio poveikio priemonės“.

6.1. Eksporto apibrėžtis

SESV 35 straipsnyje „eksportu“ vadinama valstybių narių tarpusavio prekyba, t. y. eksportas iš vienos valstybės narės į kitą valstybę narę. Ši sąvoka neapima eksporto į šalį, kuri nėra ES valstybė narė.

6.2. Kiekybiniai apribojimai ir lygiavertį poveikį turinčios priemonės

Nors SESV 34 ir 35 straipsnių formuluotės labai panašios, Teisingumo Teismas šias dvi nuostatas vertino skirtingai. SESV 35 straipsnis iš esmės taikomas tik toms priemonėms, kuriomis diskriminuojamos prekės. Šis principas buvo nustatytas byloje *Groenveld* ([195]), kurioje Teismas nusprendė, kad SESV 35 straipsnis „taikomas nacionalinėms priemonėms, kurių

([190]) Ten pat, 26 punktas ir jame nurodyta teismo praktika.
([191]) 2019 m. lapkričio 13 d. Sprendimo *Lietuvos Respublikos Seimo narių grupė*, C-2/18, ECLI:EU:C:2019:962, 45 punktas.
([192]) Ten pat, 49 punktas.
([193]) Ten pat, 57 punktas.
([194]) Ten pat, 69 punktas.
([195]) 1979 m. lapkričio 8 d. Sprendimas *P. B. Groenveld BV prieš Produktschap voor Vee en Vlees*, 15/79, ECLI:EU:C:1979:253.

konkretus tikslas arba poveikis yra eksporto varžymas, sukuriant valstybės narės vidaus prekybos ir eksporto skirtumą“. Jei tokiomis priemonėmis pasiekiama, kad „tos valstybės nacionalinė produkcija arba vidaus rinka įgytų pranašumą prieš kitų valstybių narių produkciją arba prekybą“, taikomas SESV 35 straipsnis ([196]).

Palyginti su Teismo jurisprudencija, susijusia su SESV 34 straipsniu, SESV 35 straipsnis taip siaurai aiškinamas dėl kelių priežasčių. Importo atveju nediskriminuojančiomis priemonėmis importuotojams galima uždėti dvigubą naštą, jei jie turi laikytis ir savo šalies, ir šalies, į kurią importuoja, taisyklių. Taigi manoma, kad tokioms priemonėms ES teisė taikoma pagrįstai, siekiant apsaugoti vidaus rinką. Tačiau eksportuotojų padėtis kitokia – jiems pakanka laikytis taisyklių, nustatytų vidaus rinkoje. Antra, jei SESV 35 straipsnis būtų taikomas per plačiai, jis galėtų būti taikomas apribojimams, nedarantiems poveikio ES vidaus prekybai.

Byloje *Rioja* skirtingo vertinimo priežastis buvo geresnės gamybos arba prekybos sąlygos nacionalinėms bendrovėms ([197]). Byloje *Parma* tai buvo ypatingo pranašumo suteikimas įmonėms, įsisteigusioms produkto gamybos regione. Saugoma nuoroda „Prosciutto di Parma“ parduodamam griežinėliais supjaustytam kumpiui buvo taikoma su sąlyga, kad kumpis būtų pjaustomas ir pakuojamas jo gamybos regione ([198]). Dėl tokių vidaus rinkai suteiktų privilegijų nepalankioje konkurencinėje padėtyje atsidūrė kitose valstybėse narėse įsisteigusios įmonės – dėl papildomų išlaidų, kurių galėtų patirti, arba dėl sunkumų gauti tam tikrus produktus, būtinus, kad įmonė galėtų pradėti konkuruoti vidaus rinkoje.

Priimdamas kai kuriuos naujesnius sprendimus pagal SESV 35 straipsnį, Teismas pakeitė paskutinįjį *Groenveld* principo reikalavimą („kitų valstybių narių gamybos ar prekybos nenaudai“) ([199]). Byloje *Gysbrechts* ([200]) Teismas sprendė dėl Belgijos teisės aktų, pagal kuriuos pardavėjui draudžiama prašyti avanso arba mokėjimo per 7 dienų „sutarties nutraukimo“ laikotarpį, per kurį vartotojas gali nutraukti nuotoliniu būdu sudarytą sutartį. Šiame sprendime Teismas patvirtino *Groenveld* pateiktą apibrėžtį. Nors draudimas imti avansą galioja visiems šalies teritorijoje veikiantiems prekiautojams, Teismo nuomone, jo tikrasis poveikis prekėms, išvežamoms iš eksportuojančios valstybės narės rinkos, yra didesnis negu prekėms, parduodamoms tos valstybės narės nacionalinėje rinkoje. Įdomu tai, kad šiuo atveju kliūtis didžiausią poveikį turi ne importuojančioje, o eksportuojančioje valstybėje narėje įsisteigusių bendrovių prekybos veiklai ([201]).

Gysbrechts principas buvo patvirtintas byloje *New Valmar*, kurioje įmonės, įsisteigusios valstybės narės teritorijoje, turėjo parengti visas sąskaitas faktūras, susijusias su tarpvalstybiniais sandoriais, tik tos valstybės oficialiąja kalba. Priešingu atveju atitinkamas sąskaitas faktūras nacionaliniai teismai pripažintų negaliojančiomis savo iniciatyva. Šiuo atveju pagrindinis Teismo kriterijus buvo tai, ar faktinis priemonės poveikis buvo didesnis iš eksportuojančios valstybės narės rinkos

([196]) 1979 m. lapkričio 8 d. Sprendimo *P. B. Groenveld BV prieš Produktschap voor Vee en Vlees*, 15/79, ECLI:EU:C:1979:253, 7 punktas. Taip pat žr. 2003 m. spalio 2 d. Sprendimo *Marco Grilli*, C-12/02, ECLI:EU:C:2003:538, 41 punktą.

([197]) 1992 m. birželio 9 d. Sprendimas *Delhaize prieš Promalvin*, C-47/90, ECLI:EU:C:1992:250 (šioje byloje Teismas, pateikdamas argumentus, neatsižvelgė į reikalavimą, kad nacionalinei produkcijai būtų suteiktas ypatingas pranašumas, nors tai akivaizdžiai patvirtino pateikti faktai). Tačiau vėlesniame 2000 m. gegužės 16 d. Teismo sprendime *Belgijos Karalystė prieš Ispanijos Karalystę*, C-388/95, ECLI:EU:C:2000:244, Teismas nusprendė, kad nagrinėjamas reikalavimas (galiojantis regiono vyno, kuriam suteikta saugoma kilmės vietos nuoroda, išpilstymo į butelius reikalavimas) turi būti laikomas suderinamu su Bendrijos teise, nepaisant jo ribojamojo poveikio prekybai, jeigu įrodoma, kad jis yra būtinas, proporcingas ir pajėgus išlaikyti labai gerą vardą, kurį turi Rioja „enominación de origen calificada“. Teismas nusprendė, kad taip iš esmės yra dėl to, kad regiono ūkio subjektai turi esminės praktinės patirties, kad galėtų vykdyti sudėtingas išpilstymo į butelius operacijas. Tie patys argumentai buvo taikomi ir regione vykdomai kontrolei. Be to, vežant neišpilstytą vyną už regiono ribų kyla rizika, kad dėl oksidacijos pablogės vyno kokybė.

([198]) 2003 m. gegužės 20 d. Sprendimas *Consorzio del Prosciutto di Parma*, C-108/01, ECLI:EU:C:2003:296. Tačiau toje byloje Teismas nusprendė, kad tokia sąlyga, kaip nagrinėjama pagrindinėje byloje (pjaustymas ir pakavimas turi būti atliekamas regione), nepaisant jos ribojamojo poveikio prekybai, turi būti laikoma suderinama su ES teise, jeigu įrodoma, kad ji yra būtina ir proporcinga ir gali apsaugoti nagrinėjamo produkto kokybę, garantuoti jo kilmę arba užtikrinti šios SGN specifikacijos kontrolę (žr. sprendimo 66 punktą). Teismas laikėsi nuomonės, kad būtent taip yra tuo atveju, kai pagal specifikacijoje numatytą procedūrą sisteminga ir išsami kontrolė priskiriama ekspertams, kurie turi specialių žinių apie nagrinėjamų produktų savybes, todėl vargu ar įmanoma, kad tokia kontrolė galėtų būti veiksmingai vykdoma kitose valstybėse narėse (žr. 75 punktą). Šiuo klausimu taip pat žr. 2003 m. gegužės 20 d. Sprendimą *Ravil v Bellon*, C-469/00, ECLI:EU:C:2003:295. Šis požiūris patvirtintas 2018 m. gruodžio 19 d. Sprendime *EA ir kiti*, C-367/17, ECLI:EU:C:2018:1025, taip pat 2019 m. spalio 17 d. Sprendime *Caseificio Cirigliana*, C-569/18, ECLI:EU:C:2019:873 (žr. 39 punktą).

([199]) 1981 m. liepos 14 d. Sprendimas *Oebel*, 155/80, ECLI:EU:C:1981:177; 2000 m. gegužės 16 d. Sprendimo *Belgijos Karalystė prieš Ispanijos Karalystę*, C-388/95, ECLI:EU:C:2000:244, 41 punktas.

([200]) 2008 m. gruodžio 16 d. Sprendimas *Gysbrechts ir Santurel Inter*, C-205/07, ECLI:EU:C:2008:730.

([201]) Ten pat, 40–43 punktai. 2018 m. birželio 14 d. Sprendimo *Asociación Nacional de Productores de Ganado Porcino*, C-169/17, ECLI:EU:C:2018:440, 29 punktas.

išvežamoms prekėms ([202]). Jis nusprendė, kad toks apribojimas iš tiesų patenka į SESV 35 straipsnio taikymo sritį. Nors priemonės tikslas paremti ir skatinti valstybės narės vienos iš oficialiųjų kalbų vartojimą yra teisėtas tikslas, vis dėlto ši priemonė nelaikyta proporcinga ([203]).

Teismas to paties požiūrio laikėsi ir Sprendime *Hidroelectrica*, kuriame nacionalinės priemonės, kuriomis pirmenybė teikiama elektros energijos tiekimui nacionalinėje rinkoje, laikytos kiekybiniam apribojimui lygiaverčio poveikio priemonėmis, kaip tai suprantama pagal SESV 35 straipsnį, nes labiau paveikė elektros energijos eksportą ([204]).

Neseniai priimtame sprendime byloje *VIPA*, kuri buvo susijusi su Vengrijos teisės aktais, pagal kuriuos buvo draudžiama Vengrijoje išduoti receptinius vaistus remiantis kitų valstybių narių sveikatos priežiūros specialistų užsakymais, Teismas pridūrė, kad nedidelio ribojamojo poveikio, jeigu jis nėra nei pernelyg netiesioginis, nei per daug neapibrėžtas, pakanka įrodyti, kad egzistuoja lygiaverčio poveikio priemonė pagal SESV 35 straipsnį ([205]).

7. PREKYBOS APRIBOJIMU PATEISINIMAS

Pagal nusistovėjusią Teisingumo Teismo praktiką nacionalinės teisės aktai, kurie yra kiekybiniams apribojimams lygiaverčio poveikio priemonė, gali būti pateisinami vienu iš SESV 36 straipsnyje nustatytų viešojo intereso pagrindų (žr. 7.1 skirsnį) arba privalomaisiais bendrojo intereso pagrindais (žr. 7.2 skirsnį).

Bet kuriuo atveju nacionalinės teisės nuostata turi būti tinkama siekiamo tikslo įgyvendinimui užtikrinti ir neviršyti to, kas būtina jam pasiekti (žr. 7.3 skirsnį).

7.1. SESV 36 straipsnis

SESV 36 straipsnyje išvardyti argumentai, kuriais valstybės narės galėtų pagrįsti tarpvalstybinę prekybą varžančias nacionalines priemones: „34 ir 35 straipsnių nuostatos nekliudo taikyti prekių importo, eksporto ar tranzito draudimų arba apribojimų, jei jie yra pateisinami visuomenės dorovės, viešosios tvarkos arba visuomenės saugumo, žmonių, gyvūnų arba augalų sveikatos ir gyvybės apsaugos, nacionalinių meno, istorijos ar archeologijos vertybių bei pramoninės ir komercinės nuosavybės apsaugos sumetimais.“

Be to, Teismo praktikoje yra nustatyti vadinamieji „privalomi reikalavimai“ (pvz., aplinkos apsauga), kuriais valstybė narė taip pat gali pagrįsti savo nacionalines priemones.

Teisingumo Teismas siaurai aiškina SESV 36 straipsnyje pateiktą leidžiančių nukrypti nuostatų sąrašą – jos visos yra susijusios su neekonominiais interesais ([206]). Be to, bet kokia priemonė turi atitikti proporcingumo principą. Valstybė narė privalo pateisinti priemones, priimamas pagal SESV 36 straipsnį ([207]). Tačiau kai valstybė narė pateikia įtikinamą pagrindimą, Komisijos pareiga yra įrodyti, kad taikomos priemonės tuo konkrečiu atveju yra netinkamos ([208]).

SESV 36 straipsniu negalima pagrįsti nukrypimų nuo suderintų ES teisės aktų ([209]). Kita vertus, kai tam tikra sritis nėra suderinta ES, valstybės narės savarankiškai nustato apsaugos lygius. Tuo atveju, kai suderinimas yra dalinis, pačiuose derinamuosiuose teisės aktuose gana dažnai aiškiai nurodoma, kad valstybės narės gali taikyti arba griežtinti priemones, jei jos yra suderinamos su Sutartimi. Tokiais atvejais Teismas turi įvertinti atitinkamas nuostatas pagal SESV 36 straipsnį.

([202]) 2016 m. birželio 21 d. Sprendimo *New Valmar*, C-15/15, ECLI:EU:C:2016:464, 36 punktas. Taip pat žr. 2018 m. birželio 14 d. Sprendimo *Asociación Nacional de Productores de Ganado Porcino*, C-169/17, ECLI:EU:C:2018:440, 29 punktą.

([203]) 2016 m. birželio 21 d. Sprendimo *New Valmar*, C-15/15, ECLI:EU:C:2016:464, 47, 50–56 punktai.

([204]) 2020 m. rugsėjo 17 d. Sprendimo *Hidroelectrica*, C-648/18, ECLI:EU:C:2020:723, 33 punktas.

([205]) 2019 m. rugsėjo 18 d. Sprendimo *VIPA*, C-222/18, ECLI:EU:C:2019:751, 62 punktas.

([206]) 1998 m. balandžio 28 d. Sprendimas *Decker*, C-120/95, ECLI:EU:C:1998:167; 1984 m. liepos 10 d. Sprendimas *Campus Oil*, 72/83, ECLI:EU:C:1984:256.

([207]) 1979 m. lapkričio 8 d. Sprendimas *Denkavit Futtermittel prieš žemės ūkio ministrą*, 251/78, ECLI:EU:C:1979:252.

([208]) 2000 m. gruodžio 14 d. Sprendimas *Komisija prieš Prancūziją*, C-55/99, ECLI:EU:C:2000:693.

([209]) 2000 m. liepos 11 d. Sprendimas *Kemikalieinspektionen prieš Toolex Alpha*, C-473/98, ECLI:EU:C:2000:379; 1977 m. spalio 5 d. Sprendimas *Tadeschi prieš Denkavit*, 5/77, ECLI:EU:C:1977:144.

Net jei priemonė yra pagrindžiama SESV 36 straipsniu, ji neturi „būti savavališkos diskriminacijos priemonė arba užslėptas valstybių narių tarpusavio prekybos apribojimas“. SESV 36 straipsnio antrąja dalimi siekiama apsisaugoti nuo valstybių narių piktnaudžiavimo. Teismas nustatė, kad „[36] straipsnio antruoju sakiniu siekiama neleisti, jog prekybos apribojimai, grindžiami pirmajame to straipsnio sakinyje nurodytais motyvais, būtų atskirti nuo jų tikslo ir panaudoti siekiant įtvirtinti kitose valstybėse narėse pagamintų prekių diskriminaciją arba netiesiogiai saugoti tam tikrus nacionalinius produktus“ ([210]), t. y. priimti protekcionistines priemones.

Iš pradžių buvo manoma, kad aiškiai taikytinos priemonės gali būti pateisinamos tik SESV 36 straipsniu, o vienodai taikytinos priemonės taip pat gali būti pateisinamos bet kuriuo iš privalomų reikalavimų. Tačiau aiškiai ir vienodai taikytinų priemonių klasifikavimas nėra toks svarbus kaip anksčiau.

7.1.1. *Visuomenės dorovė, viešoji tvarka ir visuomenės saugumas*

Valstybės narės gali nuspręsti uždrausti produktą **dorovės** sumetimais. Nors kiekviena valstybė narė pati nustato standartus, kuriuos turi atitikti prekės pagal nacionalines dorovės nuostatas, ji, naudodamasi šia diskrecija, privalo laikytis ES teisėje nustatytų įpareigojimų. Pavyzdžiui, bet koks draudimas importuoti produktus, kurių pardavimas ribojamas, bet nedraudžiamas, yra diskriminuojantis ir pažeidžia „laisvo prekių judėjimo“ nuostatas. Dauguma bylų, kuriose Teismas tiesiogiai pripažino, jog galima remtis visuomenės dorove, buvo iškeltos dėl nešvankių ar nepadorių gaminių ([211]). Kitais atvejais, kuriais buvo remiamasi visuomenės dorove, buvo rasta kitų susijusių pateisinimų (visuomenės interesai azartinių lošimų bylose ([212]) arba nepilnamečių apsauga vaizdajuosčių ir skaitmeninių vaizdo diskų ženklinimo byloje ([213])).

Viešąją tvarką Teisingumo Teismas aiškina labai siaurai, ir ja labai retai tepavyksta pagrįsti nukrypti leidžiančios nuostatos pagal SESV 36 straipsnį taikymą. Pavyzdžiui, nepavyksta bandymai remtis viešąja tvarka kaip bendro pobūdžio apsaugos sąlyga arba siekiant tik protekcionistinių tikslų. Kai būtų galima taikyti kitą SESV 36 straipsnyje numatytą nukrypti leidžiančią nuostatą, Teisingumo Teismas dažniau taiko šią kitą nuostatą arba remiasi ne tik siekiu palaikyti viešąją tvarką, bet ir kitais galimais pateisinimais ([214]). Viešosios tvarkos argumento priemonei pagrįsti pakako tik vienu išimtiniu atveju, kai valstybė narė ribojo kolekcinių auksinių monetų importą ir eksportą. Teismas nusprendė, kad šią priemonę galima pateisinti siekiu palaikyti viešąją tvarką, nes ji kilo iš poreikio išsaugoti teisę kaldinti monetas, kuri tradiciškai laikoma susijusia su svarbiausiais valstybės interesais ([215]).

Priemonių pagrindimą **visuomenės saugumu** pavyko išplėtoti vienoje konkrečioje srityje – ES energijos rinkoje, tačiau toks sprendimas turėtų būti priimamas tik remiantis atskirų atvejų konkrečiais faktais; jis nėra skirtas taikyti plačiai. Byloje *Campus Oil* valstybė narė liepė benzino importuotojams pirkti iki 35 % reikiamo benzino kiekio iš nacionalinės benzino bendrovės; šio benzino kainas nustatė vyriausybė. Teisingumo Teismas nusprendė, kad ši priemonė yra akivaizdžiai protekcionistinė ir pažeidžia SESV 34 straipsnį. Tačiau ji buvo laikoma pagrįsta visuomenės saugumo sumetimais, t. y. išsaugoti veikiantį naftos perdirbimo fabriką, siekiant apsirūpinti benzinu krizės laikotarpiu ([216]). Sprendime *Hidroelectrica* ([217])Teismas taip pat pripažino, kad energijos tiekimo užtikrinimas yra visuomenės saugumo pagrindas, kaip tai suprantama pagal SESV 36 straipsnį.

([210]) 1979 m. gruodžio 14 d. Sprendimo *Henn ir Darby*, 34/79, ECLI:EU:C:1979:295, 21 punktas, taip pat 1991 m. liepos 25 d. Sprendimo *Aragonesa de Publicidad Exterior ir Publivía*, sujungtos bylos C-1/90 ir C-176/90, ECLI:EU:C:1991:327, 20 punktas.

([211]) 1986 m. kovo 11 d. Sprendimas *Conegate prieš Customs and Excise Komisijaers*, 121/85, ECLI:EU:C:1986:114; 1979 m. gruodžio 14 d. Sprendimas *R prieš Henn and Darby*, 34/79, ECLI:EU:C:1979:295.

([212]) 1994 m. kovo 24 d. Sprendimo *Schindler*, C-275/92, ECLI:EU:C:1994:119, 58 punktas; 1999 m. rugsėjo 21 d. Sprendimo *Läärä ir kiti*, C-124/97, ECLI:EU:C:1999:435, 33 punktas; 2015 m. birželio 11 d. Sprendimo *Berlington Hungary*, C-98/14, ECLI:EU:C:2015:386, 58 punktas.

([213]) 2008 m. vasario 14 d. Sprendimas *Dynamic Medien Vertriebs prieš Avides Media*, C-244/06, ECLI:EU:C:2008:85.

([214]) Teismas pripažino, kad teisės aktai, „kurių tikslas – kontroliuoti alkoholio vartojimą, siekiant išvengti žalingų alkoholinių medžiagų padarinių asmenų sveikatai ir visuomenei, ir taip kovoti su piktnaudžiavimu alkoholiu, atspindi susirūpinimą visuomenės sveikata ir viešąja tvarka, o tai pripažįstama pagal [SESV 36] straipsnį“ – 2006 m. rugsėjo 28 d. Sprendimo *Ahokainen ir Leppik*, C-434/04, ECLI:EU:C:2006:609, 28 punktas. Taip pat žr. 2007 m. birželio 5 d. Sprendimo *Rosengren ir kiti*, C-170/04, ECLI:EU:C:2007:313, 40 punktą; 2015 m. lapkričio 12 d. Sprendimo *Visnapuu*, C-198/14, ECLI:EU:C:2015:751, 116 punktą.

([215]) 1978 m. lapkričio 23 d. Sprendimas *R priešThompson*, 7/78, ECLI:EU:C:1978:209.

([216]) 1984 m. liepos 10 d. Sprendimas *Campus Oil*, 72/83, ECLI:EU:C:1984:256.

([217]) 2020 m. rugsėjo 17 d. Sprendimo Hidroelectrica, C-648/18, ECLI:EU:C:2020:723, 36 punktas.

Teismas taip pat sutiko su tuo, kad priemonės būtų grindžiamos visuomenės saugumu bylose, susijusiose su prekyba strategiškai svarbiomis prekėmis ([218]), kadangi „…pavojus rimtai sutrikdyti išorės santykius arba pavojus taikiam tautų sambūviui gali pakenkti valstybės narės saugumui“. Šiose bylose Teismas nustatė, kad SESV 36 straipsnis taikomas tiek vidaus saugumui (pvz., nusikaltimų prevencijai bei išaiškinimui ir kelių eismo reguliavimui), tiek išorės saugumui ([219]).

7.1.2. *Žmonių, gyvūnų ir augalų sveikatos bei gyvybės apsauga (atsargumo principas)*

Teisingumo Teismas nusprendė, kad „iš [36] straipsnio saugomų vertybių ir interesų svarbiausia yra žmonių sveikata ir gyvybė, ir valstybės narės, neperžengdamos EB sutarties nustatytų ribų, turi nuspręsti, kokiu lygiu jos siekia užtikrinti apsaugą ir ypač kokio griežtumo priežiūra turi būti vykdoma“ ([220]). Tame pačiame sprendime Teismas nurodė, kad nacionalinėms taisyklėms ir praktikai netaikoma SESV 36 straipsnyje numatyta išimtis, jei žmonių sveikatą ir gyvybę galima taip pat veiksmingai apsaugoti priemonėmis, mažiau ribojančiomis ES vidaus prekybą ([221]).

Žmonių, augalų ir gyvūnų sveikatos bei gyvybės apsauga yra labiausiai paplitęs pateisinimas, kuriuo valstybės narės bando pagrįsti laisvo prekių judėjimo kliūtis. Nors valstybėms narėms suteikta tam tikra diskrecija ([222]), yra kelios pagrindinės taisyklės, kurių būtina laikytis. Būtina įrodyti, kad prekyba produktais kelia didelį ir realų pavojų visuomenės sveikatai ([223]). Tokios priemonės turi būti gerai pagrįstos – valstybės narės turi pateikti tinkamų įrodymų, duomenų (techninių, mokslinių, statistinių ar mitybos ir kt.) ir visa kita svarbi informacija ([224]). Sveikatos apsauga negalima remtis, jei tikrasis priemonės tikslas yra apsaugoti šalies rinką, net jei ta sritis nėra suderinta ir pati valstybė narė sprendžia, kokio lygio apsaugą taikyti. Taikomos priemonės turi būti proporcingos, t. y. taikomos ne daugiau, negu būtina, norint pasiekti teisėtą tikslą – apsaugoti visuomenės sveikatą ([225]).

„Atsargumo principo“ taikymas. Teisingumo Teismas pirmą kartą rėmėsi atsargumo principu byloje *National Farmers Union* ([226]), nors šis principas buvo numanomas dar ankstesnėje Teismo praktikoje. Teismas nustatė, kad „likus abejonių dėl pavojaus žmonių sveikatai buvimo arba masto, institucija gali imtis apsaugos priemonių nelaukdama, kol bus visiškai įrodytas šio pavojaus tikrumas ir dydis“. Pagal šį principą nustatoma, kokiomis aplinkybėmis įstatymų leidžiamoji valdžia – nacionalinė, ES ar tarptautinė – gali taikyti priemones, siekdama apsaugoti vartotojus nuo pavojų sveikatai, kurie gali būti susiję su tam tikru produktu arba paslauga, atsižvelgiant į turimas ribotas mokslo žinias.

Kai valstybės narės nori išsaugoti arba taikyti naujas priemones, siekdamos apsaugoti sveikatą pagal SESV 36 straipsnį, paprastai jų pareiga yra įrodyti tokių priemonių būtinumą ([227]). Tokia pat padėtis yra tada, kai remiamasi atsargumo principu ([228]). Teismo sprendimuose pabrėžiama, jog būtina įrodyti tikrąją riziką, remiantis naujausiais tarptautinių mokslinių tyrimų rezultatais. Teisingumo Teismas ne kartą nustatė, kad valstybės narės, norinčios taikyti atsargumo

([218]) 1991 m. spalio 4 d. Sprendimas *Baudžiamoji byla prieš Aimé Richardt ir Les Accessoires Scientifiques SNC*, C-367/89, ECLI:EU:C:1991:376.

([219]) Ten pat.

([220]) 1976 m. gegužės 20 d. Sprendimas *De Peijper*, 104/75, ECLI:EU:C:1976:67.

([221]) Taip pat žr. 2015 m. gruodžio 23 d. Sprendimo *Scottish Whiskey Association*, C-333/14, ECLI:EU:C:2015:845, 59 punktą.

([222]) 2015 m. lapkričio 12 d. Sprendimo *Visnapuu*, C-198/14, ECLI:EU:C:2015:751, 118 punktas; 2010 m. gruodžio 2 d. Sprendimo *Ker-Optika*, C-108/09, ECLI:EU:C:2010:725, 58 punktas.

([223]) 2004 m. vasario 5 d. Sprendimo *Komisija prieš Italiją*, C-270/02, ECLI:EU:C:2004:78, 22 punktas; 2007 m. lapkričio 15 d. Sprendimo *Komisija prieš Vokietiją*, C-319/05, ECLI:EU:C:2007:678, 88 punktas; 2010 m. gruodžio 9 d. Sprendimo *Humanplasma GmbH prieš Austriją*, C-421/09, ECLI:EU:C:2010:760, 34 punktas.

([224]) 2004 m. vasario 5 d. Sprendimas *Komisija prieš Italiją*, C-270/02, ECLI:EU:C:2004:78. 2007 lapkričio 5 d. Sprendimas *Komisija* prieš *Vokietiją*, C-319/05, ECLI:EU:C:2007:678; 2016 m. spalio 19 d. Sprendimo *Deutsche Parkinson Vereinigung*, C-148/15, ECLI:EU:C:2016:776, 36 ir 40 punktai;

([225]) 2010 m. gruodžio 2 d. Sprendimo *Ker-Optika*, C-108/09, ECLI:EU:C:2010:725, 35 punktas.

([226]) 1998 m. gegužės 5 d. Sprendimo *National Farmers Union*, C-157/96, ECLI:EU:C:1998:191, 63 punktas.

([227]) Žr., pavyzdžiui, 1983 m. lapkričio 30 d. Sprendimo *Van Bennekom*, 227/82, ECLI:EU:C:1983:354, 40 punktą ir 1987 m. kovo 12 d. Sprendimo *Komisija prieš Vokietiją (Reinheitsgebot)*, 178/84, ECLI:EU:C:1987:126, 46 punktą.

([228]) 2004 m. gruodžio 2 d. Sprendimo *Komisija prieš Nyderlandus*, C-41/02, ECLI:EU:C:2004:762, 47 punktas; 2003 m. rugsėjo 23 d. Sprendimo *Komisija prieš Daniją*, C-192/01, ECLI:EU:C:2003:492, 46 punktas; 2004 m. vasario 5 d. Sprendimo *Komisija prieš Prancūziją*, C-24/00, ECLI:EU:C:2004:70, 53 punktas.

priemones pagal SESV 34 ir 36 straipsnius, privalo atlikti išsamų rizikos vertinimą ([229]). Tačiau valstybės narės neprivalo įrodyti aiškaus ryšio tarp pateiktų įrodymų ir rizikos ([230]). Teisingumo Teismas, nustatęs, kad trūksta reikiamų mokslo žinių dėl rizikos, palieka valstybėms narėms arba institucijoms pakankamai laisvės nuspręsti, kokių apsaugos priemonių imtis ([231]). Byloje *Solgar Vitamin's*, C-446/08, dėl didžiausių vitaminų ar mineralų, naudojamų maisto papildų gamybai, kiekių nustatymo, Teismas patvirtino, kad valstybėms narėms nereikia laukti, kol bus visiškai įrodyta, jog šis pavojus realus ir rimtas ([232]). Tačiau šios priemonės negali būti grindžiamos „tik hipotetiniais teiginiais" ([233]), kaip patvirtinta byloje *Noria Distribution*, C-672/15, kurioje taip pat buvo svarstomos didžiausios saugios vitaminų ir mineralinių medžiagų ribos maisto papildų gamyboje ([234]).

7.1.3. *Meninę, istorinę ar archeologinę vertę turinčio nacionalinio turto apsauga*

Importą arba eksportą ribojančias priemones galima pagrįsti valstybės narės pareiga saugoti nacionalinį turtą ir paveldą.

Valstybės narės nustato įvairius antikvarinių daiktų ir kitų kultūros dirbinių eksporto apribojimus, ir šie apribojimai galėtų būti laikomi pagrindžiamais pagal SESV 36 straipsnį.

Byloje *LIBRO*, Teisingumo Teismas nusprendė, kad kultūrų įvairovės apsauga „apskritai negali būti laikoma nacionalinių meno, istorijos ar archeologijos vertybių apsaugos SESV 36 straipsnio prasme dalimi" ([235]).

7.1.4. *Pramoninės ir komercinės nuosavybės apsauga*

SESV 36 straipsnyje pramoninės ir komercinės nuosavybės apsauga nurodoma kaip prekių importo, eksporto ar tranzito ribojimą pateisinantis pagrindas. Pramoninė ir komercinė nuosavybė paprastai reiškia intelektinės nuosavybės teises, pavyzdžiui, patentus, prekių ženklus, dizainą, autorių teises ir geografines nuorodas ([236]).

Savo pradinėje praktikoje ES Teisingumo Teismas išplėtojo keletą principų, kurie buvo svarbūs nustatant nukrypti leidžiančios nuostatos taikymo sritį nacionaliniu lygmeniu, taip pat siekiant sudaryti sąlygas intelektinės nuosavybės teisių suderinimui ir suvienodinimui ES lygmeniu (šie klausimai platesni, nei galima aptarti šiame skyriuje).

Pagal pirmąjį principą Sutartis nedaro poveikio pramoninės nuosavybės teisių, suteiktų pagal valstybių narių įstatymus, *buvimui*. Todėl nacionalinės teisės aktai dėl tokių teisių įsigijimo, perdavimo ir panaikinimo yra teisėti. Tačiau šis principas netaikomas tada, kai nustatoma, kad nacionalinės taisyklės yra diskriminacinės ([237]).

Antrasis principas – *teisių išnaudojimo* doktrina. Intelektinės nuosavybės turėtojas gali apriboti intelektinės nuosavybės teisėmis saugomo produkto naudojimą, gamybą ir pardavimą valstybėje narėje, kurioje ši teisė suteikta. Tačiau kai produktas intelektinės nuosavybės turėtojo ar jo sutikimu teisėtai parduodamas ir platinamas valstybėje narėje, pasienyje intelektinės nuosavybės teisė *išnaudojama*. Tada teisės turėtojas nebegali prieštarauti produkto importui į bet kurią valstybę narę, kurioje jis buvo pirmą kartą parduotas, leidžiant paraleliai importuoti produktus iš bet kurios ES vietos.

([229]) 2008 m. gruodžio 4 d. Sprendimo *Komisija prieš Nyderlandus*, C-249/07, ECLI:EU:C:2008:683, 50–51 punktai; 2004 m. gruodžio 2 d. Sprendimas *Komisija prieš Nyderlandus*, C-41/02, ECLI:EU:C:2004:762; 2003 m. rugsėjo 23 d. Sprendimas *Komisija prieš Daniją*, C-192/01, ECLI:EU:C:2003:492; 2004 m. vasario 5 d. Sprendimas *Komisija prieš Prancūziją*, C-24/00, ECLI:EU:C:2004:70.

([230]) Komisijos priimtas Komunikatas dėl atsargumo principo, COM(2000) 1 galutinis.

([231]) Plg. 2005 m. gegužės 26 d. Sprendimo *Codacons ir Federconsumatori*, C-132/03, ECLI:EU:C:2005:310, 61 punktą ir 2003 m. rugsėjo 9 d. Sprendimo *Monsanto Agricoltura*, C-236/01, ECLI:EU:C:2003:431, 111 punktą.

([232]) 2010 m. balandžio 29 d. Sprendimo *Solgar Vitamin's France*, C-446/08, ECLI:EU:C:2010:233, 67 punktas.

([233]) 2003 m. rugsėjo 9 d. Sprendimo *Monsanto Agricoltura*, C-236/01, ECLI:EU:C:2003:431, 106 punktas; 2004 m. gruodžio 2 d. Sprendimo *Komisija prieš Nyderlandus*, C-41/02, ECLI:EU:C:2004:762, 52 punktas; 2003 m. rugsėjo 23 d. Sprendimo *Komisija prieš Daniją*, C-192/01, ECLI:EU:C:2003:492, 49 punktas; 2004 m. vasario 5 d. Sprendimo *Komisija prieš Prancūziją*, C-24/00, ECLI:EU:C:2004:70, 56 punktas; 2010 m. balandžio 29 d. Sprendimo *Solgar Vitamin's France*, C-446/08, ECLI:EU:C:2010:233, 67 punktas.

([234]) 2017 m. balandžio 27 d. Sprendimo *Noria Distribution SARL*, C-672/15, ECLI:EU:C:2017:310, 33 punktas.

([235]) 2009 m. balandžio 30 d. Sprendimo *Fachverband der Buch- und Medienwirtschaft prieš LIBRO*, C-531/07, ECLI:EU:C:2009:276, 32 punktas.

([236]) Konkrečių intelektinės nuosavybės teisių sąrašas pateikiamas Komisijos pareiškime dėl 2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos Nr. 2004/48/EB dėl intelektinės nuosavybės teisių gynimo 2 straipsnio (2005/295/EB) (OL L 94, 2005 4 13, p. 37).

([237]) 1992 m. vasario 18 d. Sprendimas *Komisija prieš Italiją*, C-235/89, Rink. p. I-777.

Teisių išnaudojimo doktrina siekiama pramoninės nuosavybės teisių apsaugos ir laisvo prekių judėjimo pusiausvyros. Nukrypti leidžiančios nuostatos leidžiamos tik tuo atveju, jei jos pateisinamos siekiant apsaugoti *konkretų* tos nuosavybės *objektą*. Šis principas leidžia kiekvienai intelektinės nuosavybės kategorijai nustatyti sąlygas, kuriomis pagal Sąjungos teisę bus leidžiama naudotis šia teise, net jei esant tarpvalstybinei situacijai toks naudojimasis iš esmės trukdo laisvam judėjimui. Teismo praktika dėl teisių išnaudojimo visų pirma taikoma patentams, prekių ženklams, dizainui ([238]) ir autorių teisėms ([239]).

Pavyzdžiui, Teismas pripažino, kad patentų tikslas yra visų pirma „užtikrinti patento savininkui išimtinę teisę naudoti išradimą, siekiant atlyginti už išradėjo kūrybines pastangas, kad tiesiogiai arba suteikiant licencijas tretiesiems asmenims būtų pagaminti ir pirmą kartą išleisti į apyvartą pramonės produktai, ir teisę užkirsti kelią visiems patento pažeidimams“ ([240]). Tuomet patento savininkas gali nuspręsti, kokiomis aplinkybėmis jis nori prekiauti savo produktu, įskaitant galimybę prekiauti valstybėje narėje, kurioje produktui netaikoma patentinė apsauga. Jei patento savininkas pasirenka tokią galimybę, jis turi susitaikyti su tokio savo pasirinkimo pasekmėmis, susijusiomis su laisvu produkto judėjimu bendrojoje rinkoje. Leidimas išradėjui remtis patentu, kurį jis turi vienoje valstybėje narėje, kad galėtų prieštarauti produkto, jo laisvai parduodamo kitoje valstybėje narėje, kurioje tas produktas buvo nepatentabilus, importui, lemtų nacionalinių rinkų padalijimą, prieštaraujantį Sutarties tikslui ([241]).

Kalbant apie prekių ženklus, pagal nusistovėjusią Teismo praktiką šia apsauga visų pirma konkrečiai siekiama prekių ženklo savininkui užtikrinti teisę tą prekių ženklą naudoti produktą į apyvartą išleidžiant pirmą kartą. Tai turėtų apsaugoti prekių ženklo savininką nuo konkurentų, ketinančių pasinaudoti prekių ženklo įgyta padėtimi ir reputacija, parduodant neteisėtai juo pažymėtus produktus. Siekdamas nustatyti tikslią šios teisės apimtį Teismas nusprendė, kad reikia atsižvelgti į esminę prekių ženklo funkciją – užtikrinti vartotojui ar galutiniam naudotojui prekių ženklu pažymėto produkto kilmės tapatumą, leidžiant jam be galimos painiavos atskirti šį produktą nuo kitos kilmės produktų ([242]).

Ši teismo praktika buvo išplėtota ir suderinta visų pirma farmacijos produktų perpakavimo srityje ([243]).

Reikia priminti, kad Teismas šią praktiką suformavo nesant atitinkamų Sąjungos antrinės teisės aktų. Kaip jis nusprendė, „esant dabartinei su Bendrijos teise susijusiai padėčiai ir nesant Bendrijos teisės aktų standartizavimo ar suderinimo, sąlygos ir procedūros, kuriomis suteikiama tokia apsauga, nustatomos nacionalinėmis taisyklėmis“ ([244]). Tačiau nuo to laiko ES teisės aktų leidėjas priėmė nemažai direktyvų ir reglamentų, kuriais reglamentuojama intelektinė nuosavybė. Pavyzdžiui, prekių ženklų teisinė sistema yra suderinta Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2015/2436 ([245]) (toliau – Prekių ženklų direktyva) ir Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (ES) 2017/1001 dėl Europos Sąjungos prekių ženklo ([246]). Panašūs teisės aktai taikomi dizainui, o nacionalinių patentų teisės aktų suderinimas vis dar gana fragmentiškas ([247]).

Autorių teisių ir gretutinių teisių srityje ES teisės aktų leidėjas iš esmės suderino valstybių narių teisės aktus autoriams ir kitiems teisių turėtojams suteikdamas aukšto lygio apsaugą. Tai, be kita ko, apima išimtines teises leisti arba uždrausti tam tikrus jų turinio naudojimo veiksmus, nustatant suderintą apsaugos terminą, išimčių ir apribojimų sistemą, teisinę techninių apsaugos priemonių ir informacijos apie teisių valdymą apsaugą, kolektyvinį teisių valdymą ir teisių užtikrinimą.

([238]) Žr., pavyzdžiui, 1988 m. spalio 5 d. Sprendimą *Circa ir kiti prieš Renault*, 53/87, ECLI:EU:1988:472.

([239]) Žr., pavyzdžiui, 2012 m. birželio 21 d. Sprendimo *Donner*, C-5/11, ECLI:EU:C:2012:370, 31–37 punktus su nuorodomis į ankstesnę teismo praktiką.

([240]) Žr., pavyzdžiui, 1996 m. gruodžio 5 d. Sprendimo *Merck & Co e.a. prieš Primecrown Ltd e.a*, sujungtos bylos C-267/95 ir C-268/95, ECLI:EU:C:1996:468, 30 punktą su nuorodomis į ankstesnę teismo praktiką.

([241]) Žr. 1996 m. gruodžio 5 d. Sprendimo *Merck & Co e.a. prieš Primecrown Ltd e.a*, sujungtos bylos C-267/95 ir C-268/95, ECLI:EU:C:1996:468, 32 punktą su nuorodomis į ankstesnę teismo praktiką.

([242]) Žr. 1990 m. spalio 17 d. Sprendimo *SA CNL-SUCAL NV prieš HAG GF AG*, C-10/89, ECLI:EU:1990:359, 14 punktą su nuorodomis į ankstesnę teismo praktiką.

([243]) Gera Teismo jurisprudencijos apžvalga 2002 m. balandžio 23 d. Sprendimas *Boehringer Ingelheim*, C-143/00, ECLI:EU:C:2002:246.

([244]) 1988 m. spalio 5 d. Sprendimo *Circa ir kiti prieš Renault*, 53/87, ECLI:EU:1988:472, 10 punktas.

([245]) 2015 m. gruodžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2015/2436, valstybių narių teisės aktams, susijusiems su prekių ženklais, suderinti (OL L 336, 2015 12 23, p. 1), 15 straipsnio 1 dalis.

([246]) 2017 m. birželio 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2017/1001 dėl Europos Sąjungos prekių ženklo (OL L 154, 2017 6 16, p. 1).

([247]) Šių intelektinės nuosavybės teisės aktų apžvalgą žr.https://ec.europa.eu/growth/industry/policy/intellectual-property_lt.

Laisvo prekių judėjimo srityje Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2001/29/EB ([248]) autoriams suteikiama išimtinė teisė platinti savo kūrinius. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2006/115/EB ([249]) atlikėjams, fonogramų gamintojams, filmų gamintojams ir transliuojančiosioms organizacijoms suteikiama išimtinė teisė platinti savo saugomus objektus. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvoje 2009/24/EB ([250]) taip pat numatyta išimtinė kompiuterių programų platinimo teisė.

Minėtose trijose autorių teisių direktyvose taip pat nustatyta, kad teisių turėtojui arba su jo sutikimu pirmą kartą pardavus kūrinio ar kito saugomo objekto kopiją ar kitaip ją perleidus Sąjungoje išnaudojama tos kopijos platinimo Sąjungoje teisė. Šia taisykle užtikrinamas laisvas autorių teisėmis saugomų prekių judėjimas Sąjungoje, kai teisių turėtojas jas pateikia rinkai arba kai tai padaroma jo sutikimu. Teisingumo Teismas išaiškino, kad šis principas taikomas materialioms kūrinių ir kitų saugomų objektų kopijoms. Tačiau dėl kompiuterių programų Teismas patikslino, kad teisė platinti kompiuterių programos kopiją taip pat išnaudojama po to, kai ta kopija atsisiunčiama iš interneto teisių turėtojui sutikus, esant tam tikroms sąlygoms, dėl kurių šis parsisiuntimas prilygsta kompiuterių programos kopijos pardavimui ([251]). Teismas neseniai nusprendė, kad šis teisės išnaudojimo po skaitmeninių kopijų perdavimo internetu taisyklės išplėtimas taikomas tik kompiuterių programoms, bet ne kitiems kūriniams (pvz., elektroninėms knygoms) ([252]).

Be to, Teisingumo Teismas nurodė specialias taisykles dėl geografinių nuorodų, kaip tai suprantama pagal SESV 36 straipsnį ([253]).

7.2. **Privalomi reikalavimai**

Bylos *Cassis de Dijon* sprendime Teisingumo Teismas apibrėžė, kas yra privalomi reikalavimai – tai neišsamus pagal SESV 34 straipsnį. Šiame sprendime Teismas nustatė, kad šie privalomi reikalavimai yra visų pirma susiję su mokesčių kontrolės veiksmingumu, visuomenės sveikatos apsauga, komercinių sandorių sąžiningumu ir vartotojų apsauga ([254]). Vėliau Teisingumo Teismo vartojami terminai pasikeitė – šiuo metu Teisingumo Teismas dažnai remiasi viršesniais viešojo intereso arba bendrojo intereso reikalavimais, o ne privalomais reikalavimais.

Siekiant pateisinti nacionalines priemones, kurios gali trukdyti prekybai vidaus rinkoje ir kurioms netaikomos SESV 36 straipsnyje nustatytos išimtys, galima remtis privalomais reikalavimais. Pagrindimo vertinimas yra toks pat kaip ir pagal 36 straipsnį – tam, kad nacionalinės priemonės būtų leistinos, jos turi būti proporcingos siekiamam tikslui. Iš esmės privalomais reikalavimais gali būti pateisinamos tik nacionalinės priemonės, kurios vienodai taikomos vidaus prekėms ir kitų valstybių narių kilmės prekėms ([255]). Todėl diskriminacinėms priemonėms pateisinti teoriškai neįmanoma remtis kitais motyvais, nei nustatyta SESV 36 straipsnyje. Nors Teismas rado būdų įveikti šią perskyrą, nepaneigdamas savo ankstesnės praktikos ([256]), teigiama, kad tokia perskyra yra dirbtinė, ir Teismas siekia ją patikslinti bei traktuoti privalomus reikalavimus taip pat, kaip pagrindimus pagal SESV 36 straipsnį.

([248]) 2001 m. gegužės 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2001/29/EB dėl autorių teisių ir gretutinių teisių informacinėje visuomenėje tam tikrų aspektų suderinimo (OL L 167, 2001 6 22, p. 10).

([249]) 2006 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2006/115/EB dėl nuomos ir panaudos teisių bei tam tikrų teisių, gretutinių autorių teisėms, intelektinės nuosavybės srityje (OL L 376, 2006 12 27, p. 28).

([250]) 2009 m. balandžio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/24/EB dėl kompiuterių programų teisinės apsaugos (OL L 111, 2009 5 5, p. 16).

([251]) Teisingumo Teismo sprendimas *Usedsoft*, C-128/11.

([252]) Teisingumo Teismo sprendimas *Tom Kabinet*, C-263/18.

([253]) 1992 m. lapkričio 10 d. Sprendimo *Exportur prieš LOR*, C-3/91, Rink. p. I-5529, 37 punktas; 2003 m. lapkričio 18 d. Sprendimo *Budějovický Budvar*, C-216/01, ECLI:EU:C:2003:618, 99 punktas.

([254]) 1979 m. vasario 20 d. Sprendimo *Rewe prieš Bundesmonopolverwaltung für Branntwein*, 120/78, ECLI:EU:C:1979:42, 8 punktas.

([255]) Žr., pavyzdžiui, 1991 m. liepos 25 d. Sprendimo *Aragonesa de Publicidad Exterior ir Publivia prieš Departamento de Sanidad y Seguridad Social de Cataluña*, sujungtos bylos C-1/90 ir C-176/90, ECLI:EU:C:1991:327, 13 punktą.

([256]) Žr. pavyzdžiui, 1992 m. liepos 9 d. Sprendimą *Komisija prieš Belgiją*, C-2/90, ECLI:EU:C:1992:310, kuriame Teismas nutarė, kad priemonė, kurią galima laikyti diskriminuojančia, iš tiesų nėra diskriminuojanti dėl specifinio šios bylos objekto, ir leido ją pagrįsti aplinkos apsauga. 2005 m. lapkričio 15 d. Sprendime *Komisija prieš Austriją*, C-320/03, ECLI:EU:C:2005:684, Teismas nutarė laikyti priemonę ne netiesiogiai diskriminuojančia, o vienodai taikoma.

7.2.1. *Aplinkos apsauga*

Nors aplinkos apsauga SESV 36 straipsnyje aiškiai neminima, Teismas pripažino, kad ji yra vienas iš pagrindinių privalomų reikalavimų. Teismo požiūriu, „<…> aplinkos apsauga yra vienas svarbiausių [Sąjungos] tikslų, taigi ja galima pateisinti tam tikrus laisvo prekių judėjimo principo apribojimus“ ([257]). Iš tiesų jau praėjusio amžiaus devintajame ir dešimtajame dešimtmečiuose aukšto lygio aplinkos apsauga buvo pripažinta bendrojo intereso tikslu ([258]).

Teismas pripažino, kad aplinkos apsauga galima pagrįsti įvairias nacionalines priemones ir tikslus, įskaitant:

— nacionalines žaliosios elektros energijos paramos sistemas, nes jomis prisidedama prie šiltnamio efektą sukeliančių dujų, kurios yra viena iš pagrindinių klimato kaitos priežasčių, su kuriomis Europos Sąjunga ir jos valstybės narės įsipareigojo kovoti, kiekio mažinimo ([259]);

— nacionalinę skystųjų bioproduktų tvarumo tikrinimo sistemą, pagal kurią visi tiekimo grandinėje dalyvaujantys ekonominės veiklos vykdytojai privalo laikytis tam tikrų reikalavimų ([260]);

— aplinkos oro kokybės apsaugą.

Aplinkos oro kokybės apsauga buvo aptarta dviejose bylose (C-28/09 ir C-320/03) dėl nacionalinių priemonių, kuriomis siekiama sumažinti savitąjį variklinių transporto priemonių išmetamų teršalų kiekį ir kelių eismo intensyvumą siekiant sumažinti išmetamą azoto dioksido kiekį Tirolio provincijoje. Tarp tokių priemonių buvo sektoriniai vairavimo draudimai, pagal kuriuos buvo uždrausta daugiau kaip 7,5 t sveriančiais sunkvežimiais vežti tam tikrus krovinius Austrijos greitkelio A12 atkarpoje. Nors tokios priemonės iš esmės galėtų būti pateisinamos aplinkos oro kokybės apsauga, kuri yra aplinkos ir žmonių sveikatos apsaugos dalis, jos nebuvo proporcingos siekiamiems tikslams;

— atsinaujinančiųjų energijos šaltinių naudojimą biodujų gamybai.

Byla *E.ON Biofor Sverige* buvo susijusi su biodujų tvarumo tikrinimo sistema. Dėl Švedijoje taikomos sistemos faktinio poveikio Vokietijoje gaminamos tvarios biodujos, skirtos transportuoti į Švediją per Vokietijos ir Danijos dujotiekių tinklus, negali būti įtrauktos į biodujų tvarumo patikros sistemą, todėl jos negali būti pripažintos „tvariomis“ ([261]).

Teisingumo Teismas pažymėjo, kad atsinaujinančiųjų energijos šaltinių naudojimas biodujų gamybai iš esmės yra naudingas aplinkos apsaugai, nes tokiais teisės aktais siekiama prisidėti prie šiltnamio efektą sukeliančių dujų išmetimo mažinimo. Be to, jis nurodė, kad didesnis atsinaujinančiųjų energijos šaltinių naudojimas yra viena iš svarbių priemonių, reikalingų siekiant sumažinti išmetamą šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį ir įvykdyti ES bei tarptautinius įsipareigojimus mažinti išmetamą šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį, rinkinio sudedamųjų dalių ir kad tokiu didesniu naudojimu taip pat siekiama apsaugoti žmonių ir gyvūnų sveikatą ir gyvybę, taip pat augalus ([262]);

— taros užstato ir supirkimo sistemą ([263]).

Aplinkos apsauga valstybės narės vis dažniau naudojasi dėl, *inter alia*, klimato kaitos įsipareigojimų, mokslo pažangos ir didesnio visuomenės informuotumo. Tačiau Teismas patvirtino, kad visuomenės sveikatos ir aplinkosaugos motyvų ne visada pakanka, norint varžyti laisvą prekių judėjimą. Keliose bylose Teismas pritarė Komisijos argumentams, kad nacionalinės priemonės yra neproporcingos siekiamam tikslui arba trūksta įrodymų, jog apibūdinta rizika iš tiesų yra ([264]).

([257]) 1988 m. rugsėjo 20 d. Sprendimo *Komisija prieš Daniją*, 302/86, ECLI:EU:C:1988:421, 8 punktas.

([258]) 1985 m. vasario 7 d. Sprendimo *Procureur de la République prieš ADBHU*, 240/83, ECLI:EU:C:1985:59, 12, 13 ir 15 punktai. 1988 m. rugsėjo 20 d. Sprendimo *Komisija prieš Daniją*, 302/86, ECLI:EU:C:1988:421, 8–9 punktai; 2008 m. gruodžio 22 d. Sprendimo *British Aggregates prieš Commission*, C-487/06, ECLI:EU:C:2008:757, 91 punktas.

([259]) 2014 m. liepos 1 d. Sprendimo *Ålands Vindkraft*, C-573/12, ECLI:EU:C:2014:2037, 78 punktas.

([260]) 2018 m. spalio 4 d. Sprendimo *L.E.G.O.*, C-242/17, ECLI:EU:C:2018:804, 72 punktas.

([261]) 2017 m. birželio 22 d. Sprendimo *E.ON Biofor Sverige*, C-549/15, ECLI:EU:C:2017:490, 74, 80 ir 84 punktai.

([262]) Ten pat, 88–89 punktai.

([263]) 1988 m. rugsėjo 20 d. Sprendimas *Komisija prieš Daniją*, 302/86, ECLI:EU:C:1988:421. Tačiau, kaip pirmiau minėta, užstato sistemoms iš dalies taikoma 1994 m. gruodžio 20 d. Direktyva 94/62/EB dėl pakuočių ir pakuočių atliekų ir 2018 m. gegužės 30 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2018/852, iš dalies keičianti Direktyvą 94/62/EB dėl pakuočių ir pakuočių atliekų (OL L 150, 2018 6 14, p. 141).

([264]) Žr., pavyzdžiui: 2007 lapkričio 5 d. Sprendimas *Komisija* prieš *Vokietiją*, C-319/05, ECLI:EU:C:2007:678; 2007 m. spalio 4 d. Sprendimas *Komisija prieš Švediją*, C-186/05, ECLI:EU:C:2007:571; 2007 m. rugsėjo 20 d. Sprendimas *Komisija prieš Nyderlandus*, C-297/05, ECLI:EU:C:2007:531; 2007 m. birželio 7 d. Sprendimas Komisija prieš Belgiją, C-254/05, ECLI:EU:C:2007:319; 2005 m. lapkričio 10 d. Sprendimas *Komisija prieš Portugaliją*, C-432/03, ECLI:EU:C:2005:669.

Aplinkos apsauga yra geras lankstesnio Teismo požiūrio į pateisinimų skirstymą į kategorijas pavyzdys. Teismas keletą kartų pripažino, kad aplinkos apsauga taip pat siekiama apsaugoti žmonių ir gyvūnų sveikatą ir gyvybę, taip pat augalus ([265]). Sprendime byloje *Komisija prieš Austriją* Teismas nurodė, kad iš EB sutarties 174 straipsnio 1 dalies (dabar – SESV 191 straipsnis) matyti, jog žmonių sveikatos apsauga yra vienas iš Sąjungos aplinkos politikos tikslų. Be to, jis nurodė, kad šie tikslai glaudžiai susiję, visų pirma su kova su oro tarša, kurios tikslas – sumažinti pavojų sveikatai, susijusį su aplinkos būklės blogėjimu. Todėl sveikatos apsaugos tikslas jau iš esmės įtrauktas į aplinkos apsaugos tikslą ([266]).

7.2.2. *Vartotojų apsauga*

Vartotojų apsauga yra vienas iš dažniausiai nurodomų pagrindų. Informacija, kuri turi būti suteikiama vartotojams, vertinama atsižvelgiant „į vidutinio, pakankamai informuoto ir protingai pastabaus bei nuovokaus vartotojo preziumuojamus lūkesčius“ ([267]). Taip buvo nurodyta, pavyzdžiui, byloje *Juvelta*, C-481/12, susijusioje su tauriųjų metalų prabos ženklais. Teismas pažymėjo, kad importuotojui nustatyta pareiga ženklinti tauriųjų metalų gaminius prabą nurodančiu ženklu iš esmės užtikrinama veiksminga vartotojų apsauga ir skatinamas prekybos sandorių sąžiningumas. Tačiau Teismas nurodė, kad valstybė narė negali reikalauti iš naujo ženklinti prekes, importuotas iš kitos valstybės narės, kur jomis buvo teisėtai prekiaujama ir jos buvo paženklintos, jeigu prabavimo ženklo turinys yra lygiavertis tam, kurio reikalaujama importo valstybėje narėje, ir suprantamas šios valstybės vartotojams ([268]).

Pagrindinis principas yra tas, kad vartotojai, kuriems aiškiai suteikiama tinkama informacija, gali patys rinktis. Teismas laikėsi nuomonės, kad platesnis pasirinkimas, kuriam būdingi kokybės skirtumai, yra naudingesnis vartotojams nei siauras pasirinkimas, kuriam būdinga aukštesnė kokybė, pagrįsta nacionaliniais standartais ([269]). Jei kyla rimtas pavojus suklaidinti vartotoją, gaminys gali būti uždraustas.

Tačiau Teismas šios srities praktikoje laikosi pagrindinės krypties, jog kai importuojami produktai yra tapatūs šalyje pagamintiems produktams, reikiamą informaciją vartotojui apie produktą pakanka pateikti etiketėse, kurios gali būti privalomos pagal nacionalinės teisės aktus. Nepagrįstai ribojančių priemonių negalima pateisinti vartotojų apsauga ([270]).

7.2.3. *Kiti privalomi reikalavimai*

Teismas kai kada pripažįsta kitus privalomus reikalavimus, kuriais galima pagrįsti laisvą prekių judėjimą varžančias kliūtis.

— **Pagrindinės teisės.** Sprendime byloje *Schmidberger* Teismas pripažino, kad kai kuriais atvejais pagrindinių teisių (šiuo atveju saviraiškos laisvės ir susirinkimų laisvės) apsauga turi būti suderinta su Sutartyje įtvirtintomis pagrindinėmis laisvėmis, kuriomis remiamasi siekiant pateisinti pastarųjų apribojimą ([271]).

— **Darbo sąlygų gerinimas**. Darbuotojų sveikata ir sauga priskiriamos visuomenės sveikatai pagal SESV 36 straipsnį, tačiau darbo sąlygų gerinimas yra privalomas reikalavimas net tada, kai nėra jokio pavojaus sveikatai ([272]).

([265]) 2018 m. spalio 4 d. Sprendimo *L.E.G.O.*, C-242/17, ECLI:EU:C:2018:804, 65 punktas; 2014 m. liepos 1 d. Sprendimo *Ålands Vindkraft*, C-573/12, ECLI:EU:C:2014:2037, 79 ir 93 punktai.

([266]) 2011 m. gruodžio 21 d. Sprendimo *Komisija prieš Austriją*, C-28/09, ECLI:EU:C:2011:854, 121–122 punktai; 1998 m. gruodžio 3 d. Sprendimas *Bluhme*, C-67/97, ECLI:EU:C:1998:584.

([267]) 2014 m. sausio 16 d. Sprendimo *Juvelta*, C-481/12, ECLI:EU:C:2014:11, 23 punktas.

([268]) 2014 m. sausio 16 d. Sprendimo *Juvelta*, C-481/12, ECLI:EU:C:2014:11, 21–22 punktai; 1982 m. birželio 22 d. Sprendimo *Robertson and Others*, 220/81, ECLI:EU:C:1982:239, 11–12 punktai.

([269]) 2012 m. balandžio 26 d. Sprendimo *ANETT*, C-456/10, ECLI:EU:C:2012:241, 54 punktas.

([270]) 2000 m. gruodžio 5 d. Sprendimas *Guimont*, C-448/98, ECLI:EU:C:2000:663, dėl Prancūzijos teisės aktų, pagal kuriuos „Emmenthal“ leista vadinti tik tam tikros rūšies sūrį su žievele, 1982 m. lapkričio 10 d. Sprendimas *Rau prieš De Schmedt*, 261/81, ECLI:EU:C:1982:382, dėl Belgijos reikalavimo pardavinėti margariną tik kubo formos pakuotėse.

([271]) 2003 m. birželio 12 d. Sprendimo *Schmidberger*, C-112/00, ECLI:EU:C:2003:333, 77 punktas.

([272]) 1981 m. liepos 14 d. Sprendime *Oebel*, 155/80, ECLI:EU:C:1981:177, Teisingumo Teismas nustatė, kad draudimas naktį kepti konditerijos gaminius yra teisėtas ekonominės ir socialinės politikos sprendimas, priimtas akivaizdžiai pažeidžiamame sektoriuje.

— **Kultūros tikslai** ([273]). Atrodo, jog Teismas byloje dėl Prancūzijos teisės aktų, kuriais buvo siekiama skatinti filmų kūrimą, pripažino, kad kultūros apsauga tam tikromis sąlygomis gali būti privalomas reikalavimas, taigi ja galima grįsti importo arba eksporto apribojimus. Be to, knygų, kaip kultūros objektų, apsauga pripažinta viršesniu bendrojo intereso reikalavimu ([274]).

— **Spaudos įvairovės išsaugojimas** ([275]). Priėmęs prejudicinį sprendimą byloje dėl Austrijos draudimo leidiniuose skaitytojams siūlyti dalyvauti žaidimuose, kuriuose galima išlošti prizų, Teismas nusprendė, kad spaudos įvairovės išsaugojimas gali būti viršesnis bendrojo intereso reikalavimas. Teismas pažymėjo, jog tokia įvairovė padeda užtikrinti saviraiškos laisvę, saugomą pagal Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių konvencijos 10 straipsnį.

— **Socialinės apsaugos sistemos finansinė pusiausvyra.** Laisvo prekių judėjimo kliūties negalima pagrįsti vien ekonominiais siekiais. Tačiau byloje *Decker*, C-120/95, Teismas pripažino, kad pavojus labai išbalansuoti socialinės apsaugos sistemą gali būti viršesnė priežastis, tenkinanti visuomenės interesus, dėl kurios galima pateisinti kliudymą laisvam prekių judėjimui ([276]).

— **Kelių eismo saugumas.** Keliose bylose Teismas taip pat pripažino, kad kelių eismo saugumas yra viršesnė priežastis, atitinkanti visuomenės interesus, kuria galima pateisinti laisvo prekių judėjimo varžymą ([277]).

— **Kova su nusikalstamumu.** Byloje dėl Portugalijos draudimo klijuoti spalvotą plėvelę ant automobilių langų stiklų ([278]) Teismas nustatė, kad kova su nusikalstamumu gali būti viršesnė priežastis, atitinkanti visuomenės interesus, kuria galima pateisinti laisvo prekių judėjimo varžymą.

— **Gyvūnų gerovės apsauga.** Byloje C-219/07 Teismas pažymėjo, kad gyvūnų gerovės apsauga yra teisėtas visuomenės interesas. Jis taip pat pažymėjo, kad šio tikslo svarbą parodo valstybių narių priimtas Protokolas dėl gyvūnų apsaugos ir gerovės – Europos bendrijos steigimo sutarties priedas ([279]).

— **Vienos iš valstybės narės oficialiųjų kalbų vartojimo skatinimas.** Teismas taip pat nusprendė, kad valstybės narės oficialiosios kalbos vartojimo skatinimas gali būti teisėtas tikslas, kuriuo iš esmės gali būti pateisintas ES teisėje nustatytų įpareigojimų apribojimas ([280]).

Kaip jau minėta, privalomų reikalavimų sąrašas nėra išsamus ir nuolat kinta Teismo praktikoje.

7.3. **Proporcingumo vertinimas**

Valstybės priemonę galima pagrįsti pagal SESV 36 straipsnį arba vieną iš Teisingumo Teismo praktikoje nustatytų privalomų reikalavimų, jei ji atitinka proporcingumo principą ([281]). Proporcingumo principu reikalaujama, kad valstybių narių pasirinktos priemonės apsiribotų tuo, kas iš tikrųjų yra tinkama ir būtina siekiamam teisėtam tikslui apsaugoti ([282]). Paprastai tariant, tinkamumas reikalauja, kad nagrinėjama priemonė būtų tinkama norimam tikslui pasiekti, o būtinumas

([273]) 1985 m. liepos 11 d. Sprendimas *Cinéthèque SA prieš Fédération nationale des cinémas français*, sujungtos bylos 60/84 ir 61/84, ECLI:EU:C:1985:329.

([274]) 2009 m. balandžio 30 d. Sprendimo *Fachverband der Buch- und Medienwirtschaft*, C-531/07, ECLI:EU:C:2009:276, 34 punktas.

([275]) 1997 m. birželio 26 d. Sprendimas *Familiapress*, C-368/95, ECLI:EU:C:1997:325.

([276]) 1998 m. balandžio 28 d. Sprendimo *Decker*, C-120/95, ECLI:EU:C:1998:167, 39–40 punktai ir 2016 m. birželio 2 d. Generalinio advokato Szpunar išvados byloje *Deutsche Parkinson Vereinigung*, C-148/15, ECLI:EU:C:2016:394, 42 punktas.

([277]) Žr., pavyzdžiui, 2007 m. kovo 15 d. Sprendimo *Komisija prieš Suomiją*, C-54/05, ECLI:EU:C:2007:168, 40 punktą ir jame minimą Teismo praktiką; 2014 m. kovo 20 d. Sprendimo *Komisija prieš Lietuvą*, C-61/12, ECLI:EU:C:2014:172, 59 punktą.

([278]) 2008 m. balandžio 10 d. Sprendimo *Komisija prieš Portugaliją*, C-265/06, ECLI:EU:C:2008:210, 38 punktas.

([279]) 2008 m. birželio 19 d. Sprendimo *Nationale Raad van Dierenkwekers en Liefhebbers ir Andibel*, C-219/07, ECLI:EU:C:2008:353, 27 punktas.

([280]) 2016 m. birželio 21 d. Sprendimo *New Valmar*, C-15/15, ECLI:EU:C:2016:464, 50 punktas. Šiuo klausimu žr. 1989 m. lapkričio 28 d. Sprendimo *Groener prieš Minister for Education and City of Dublin Vocational Education Committee*, 379/87, ECLI:EU:C:1989:599, 19 punktą; 2011 m. gegužės 12 d. Sprendimo *Runevič-Vardyn ir Wardyn*, C-391/09, ECLI:EU:C:2011:291, 85 punktą ir 2013 m. balandžio 16 d. Sprendimo *Las*, C-202/11, ECLI:EU:C:2013:239, 25–27 punktus.

([281]) 2002 m. sausio 22 d. Sprendimo *Canal Satélite Digital*, C-390/99, ECLI:EU:C:2002:34, 33 punktas; 2007 m. birželio 7 d. Sprendimo *Komisija prieš Belgiją*, C-254/05, ECLI:EU:C:2007:319, 33 punktas ir jame nurodyta teismo praktika; 2008 m. balandžio 24 d. Sprendimo *Komisija prieš Liuksemburgą*, C-286/07, ECLI:EU:C:2008:251, 36 punktas.

([282]) Žr., pavyzdžiui, 2005 m. lapkričio 15 d. Sprendimo *Komisija prieš Austriją*, C-320/03, ECLI:EU:C:2005:684, 85 punktą ir 2007 m. lapkričio 15 d. Sprendimo *Komisija prieš Vokietiją* (dėl česnako preparato), C-319/05, ECLI:EU:C:2007:678, 87 punktą ir jame minimą teismo praktiką.

reikalauja, kad pasirinktos priemonės neapribotų laisvo prekių judėjimo daugiau, nei būtina. Atsižvelgiant į tai, reikia įvertinti, ar yra priemonių, kurios turi mažiau ribojantį poveikį Sąjungos vidaus prekybai, tačiau kuriomis vis dėlto pasiekiamas toks pat rezultatas. Todėl, nagrinėjant valstybės narės pateiktą pagrindimą, svarbu atsižvelgti į tai, ar yra kitų alternatyvių priemonių. Teismas kelis kartus nustatė, kad valstybės priemonės yra neproporcingos, nes yra alternatyvų ([283]).

Pavyzdžiui, bylose C-28/09 ir C-320/03 Teismas nurodė, kad prieš priimdamos tokią radikalią priemonę kaip visiškas kelių ruožo, kuris yra gyvybiškai svarbus tam tikrų valstybių narių susisiekimo kelias, eismo uždraudimas, valdžios institucijos privalo atidžiai išnagrinėti galimybę taikyti priemones, kurios mažiau riboja judėjimo laisvę, ir jas atmesti tik tuo atveju, jei aiškiai nustatytas jų netinkamumas siekiamam tikslui ([284]). Byloje C-549/15 dėl biodujų tvarumo tikrinimo sistemos Teismas laikėsi nuomonės, kad nebuvo įrodyta, jog laisvo prekių judėjimo principo išimtis yra būtina atitinkamiems tikslams pasiekti. Taip buvo todėl, kad valdžios institucijos konkrečiai neįrodė su viešuoju interesu susijusios priežasties buvimo ir šios priemonės proporcingumo siekiamam tikslui. Todėl svarstoma priemonė buvo laikoma nepagrįsta ([285]).

Byloje *Scotch Whisky Association* Teismas nusprendė, kad alkoholio vartojimo kainos didinimas siekiant apsaugoti žmonių gyvybę ir sveikatą nustatant minimalią alkoholinių gėrimų mažmeninės prekybos vieneto kainą gali būti neproporcingas. Taip buvo todėl, kad buvo prieinamos mažiau ribojančios priemonės, pavyzdžiui, akcizų didinimas. Tačiau Teismas taip pat pažymėjo, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, atsižvelgdamas į išsamią visų svarbių jo nagrinėjamos bylos aplinkybių analizę, turi nustatyti, ar taip iš tiesų yra. Šiuo atžvilgiu kartu su pagrindimo priežastimis, kuriomis remiasi valstybė narė, ji turi pateikti tinkamų įrodymų arba išanalizuoti tos ribojančios priemonės tinkamumą bei proporcingumą, taip pat pateikti tikslių įrodymų, pagrindžiančių jos argumentus ([286]). Vertinant proporcingumą reikia nagrinėti ne tik informaciją ar įrodymus, turimus priimant priemonę, bet ir informaciją ar įrodymus, kurie yra prieinami nacionaliniam teismui priimant sprendimą ([287]).

Šiuo atžvilgiu valstybė narė taip pat privalo nuosekliai bei sistemingai siekti užsibrėžtų tikslų ([288]). Jei valstybė narė gali įrodyti, kad alternatyvios priemonės priėmimas pakenktų kitiems teisėtiems interesams, į tai atsižvelgiama vertinant proporcingumą ([289]). Taigi proporcingumo vertinimui būdingas konkuruojančių interesų palyginimas atsižvelgiant į bendras bylos aplinkybes.

Reikia pažymėti, kad jei nėra suderintų Europos lygmens taisyklių, valstybės narės gali pačios spręsti, kokio lygio apsaugą jos ketina taikyti gindamos savo teisėtus interesus. Tam tikrose srityse Teismas paliko valstybėms narėms tam tikrą „pasirinkimo laisvę“ priimti norimas priemones ir taikyti norimą apsaugos lygį – šie dalykai gali skirtis įvairiose valstybėse narėse, atsižvelgiant į jų nacionalines aplinkybes. Savaime suprantama, kad tose srityse, kurios laikomos pažeidžiamesnėmis, veiksmų laisvė yra didesnė ([290]).

([283]) Žr. 1976 m. gegužės 20 d. Sprendimą *De Peijper*, 104/75, ECLI:EU:C:1976:67; 2007 m. kovo 15 d. Sprendimo *Komisija prieš Suomiją*, C-54/05, ECLI:EU:C:2007:168, 46 punktą ir 2007 m. rugsėjo 20 d. Sprendimo *Komisija prieš Nyderlandus*, C-297/05, ECLI:EU:C:2007:53, 79 punktą, kuriame Teisingumo Teismas išsamiai apibūdino galimas ginčijamų priemonių alternatyvas.

([284]) 2011 m. gruodžio 21 d. Sprendimo *Komisija prieš Austriją*, C-28/09, ECLI:EU:C:2011:854, 116–117, 140, 150–151 punktai ir 2005 m. lapkričio 15 d. Sprendimo *Komisija prieš Austriją*, C-320/03, ECLI:EU:C:2005:684, 87, 91 punktai.

([285]) 2017 m. birželio 22 d. Sprendimo *E.ON Biofor Sverige*, C-549/15, ECLI:EU:C:2017:490, 85, 88–99 punktai.

([286]) 2015 m. gruodžio 23 d. Sprendimo *The Scottish Whiskey Association*, C-333/14, ECLI:EU:C:2015:845, 50 ir 54 punktai.

([287]) 2015 m. gruodžio 23 d. Sprendimo *Scottish Whiskey Association*, C-333/14, ECLI:EU:C:2015:845, 65 punktas.

([288]) Žr., pavyzdžiui, 2009 m. kovo 10 d. Sprendimo *Hartlauer*, C-169/07, ECLI:EU:C:2009:141, 55 punktą ir 2015 m. gruodžio 23 d. Sprendimo *The Scottish Whiskey Association*, C-333/14, ECLI:EU:C:2015:845, 37 punktą.

([289]) Žr. 2006 m. liepos 13 d. Generalinio advokato Maduro išvados byloje *Ahokainen ir Leppik*, C-434/04, ECLI:EU:C:2006:609, 25 punktą.

([290]) Ypač tada, kai tikslas yra žmonių sveikatos ir gyvybės apsauga – svarbiausia iš vertybių ar interesų, saugomų pagal SESV 36 straipsnį. Ši „pasirinkimo laisvė“ taip pat buvo pripažinta nagrinėjant priemones, būtinas viešajai tvarkai, visuomenės dorovei arba visuomenės saugumui užtikrinti. Dėl pavyzdžių, grindžiamų visuomenės sveikatos apsauga, žr. 2003 m. gruodžio 11 d. Sprendimo *DocMorris*, C-322/01, ECLI:EU:C:2003:664, 103 punktą ir jame minimą teismo praktiką; dėl visuomenės dorovės žr. 1979 m. gruodžio 14 d. Sprendimą *Henn ir Darby*, 34/79, ECLI:EU:C:1979:295, ir 2008 m. vasario 14 d. Sprendimą *Dynamic Medien*, C-244/06, ECLI:EU:C:2008:85; dėl priemonių, susijusių su alkoholiu ir visuomenės sveikatos bei viešosios tvarkos argumentais, žr., pavyzdžiui, 2006 m. rugsėjo 28 d. Sprendimą *Ahokainen ir Leppik*, C-434/04, ECLI:EU:C:2006:609; dėl priemonių, nukreiptų prieš azartinius lošimus ir grindžiamų visuomenės dorove, viešąja tvarka bei visuomenės saugumu, žr. 2006 m. spalio 26 d. Sprendimą *Komisija prieš Graikiją*, C-65/05, ECLI:EU:C:2006:673; dėl priemonių, susijusių su gyvūnų apsauga, žr. 2008 m. birželio 19 d. Sprendimą *Nationale Raad van Dierenkwekers en Liefhebbers ir Andibel*, C-219/07, ECLI:EU:C:2008:353.

Nepaisant šios sąlyginės laisvės nustatyti norimą apsaugos lygį, vien tai, kad valstybė narė pasirinko taikyti kitokią apsaugos sistemą negu kita valstybė narė, negali paveikti vertinimo, ar tokios nuostatos yra reikalingos ir proporcingos ([291]). Vertinant šias nuostatas reikia atsižvelgti tik į atitinkamos valstybės narės nacionalinės valdžios institucijų tikslus ir į jų norimą užtikrinti apsaugos lygį ([292]).

Atsižvelgiant į didėjantį galimų pagrindimų skaičių, proporcingumo vertinimas tapo esminiu ir dažnai lemiančiu Teismo argumentavimo veiksniu ([293]).

7.4. **Įrodinėjimo pareiga**

Jei valstybė narė teigia, kad gali pagrįsti laisvo prekių judėjimo ribojimą, jos pareiga yra konkrečiai įrodyti, kad yra tokia visuomenės interesus atitinkanti priežastis, dėl kurios reikėtų riboti laisvą prekių judėjimą, ir kad toks apribojimas yra proporcingas siekiamam tikslui ([294]). Kaip pirmiau paaiškinta, kartu su šiuo pagrindimu valstybė narė turi pateikti tinkamų įrodymų arba išanalizuoti tos ribojančios priemonės tinkamumą bei proporcingumą, taip pat pateikti tikslių įrodymų, pagrindžiančių jos argumentus ([295]). Taigi nepakaks paprasto pareiškimo, kad priemonė pateisinama vienu iš priimtinų motyvų, ir nebus galima apsieiti be galimų alternatyvų analizės ([296]). Tačiau Teismas pažymėjo, jog įrodinėjimo našta negali būti tokia didelė, kad valstybė narė privalėtų aiškiai įrodyti, jog tomis pačiomis sąlygomis šio tikslo nebūtų įmanoma pasiekti jokia kita įmanoma priemone ([297]).

8. **RYSYS SU KITOMIS LAISVEMIS IR SUTARTIES STRAIPSNIAIS, SUSIJUSIAIS SU LAISVU PREKIU JUDEJIMU**

8.1. **Pagrindinės laisvės**

8.1.1. *SESV 45 straipsnis. Laisvas darbuotojų judėjimas*

SESV 45 straipsnyje (buvęs EB sutarties 39 straipsnis) numatyta darbuotojų judėjimo ES laisvė. Ši laisvė reiškia, kad įdarbinimo, darbo sąlygų, mokesčių ir socialinių lengvatų atžvilgiu panaikinama bet kokia ES darbuotojų migrantų ir valstybių narių darbuotojų diskriminacija dėl pilietybės. SESV 45 straipsniu uždrausta ne tik bet kokia diskriminacija dėl pilietybės, bet ir nacionalinės taisyklės, kurios taikomos nepriklausomai nuo darbuotojo pilietybės, bet jomis varžoma judėjimo laisvė.

Su darbuotojų asmeninių daiktų pervežimu susijusias problemas teoriškai galima vertinti pagal SESV 34 straipsnį arba SESV 45 straipsnį. Teismas sprendė šį klausimą byloje *Weigel* ([298]) dėl sutuoktinių poros motorinių transporto priemonių pervežimo iš jų kilmės šalies (Vokietijos) į valstybę narę, kurioje įsidarbino vyras (Austriją). Kai pora nusprendė Austrijoje įregistruoti savo motorines transporto priemones, jiems buvo nustatytas pernelyg didelis mokestis. Pora teigė, kad dėl šio mokesčio jie negalėtų naudotis savo teisėmis pagal SESV 45 straipsnį.

Teismas tam iš esmės pritarė ir nusprendė, kad „[šis mokestis] veikiausiai neigiamai paveiks darbuotojų migrantų sprendimą pasinaudoti laisvo judėjimo teise“ ([299]). Tačiau Teismas dėl kitų priežasčių atmetė poros argumentą, jog šis mokestis pažeidė SESV 45 straipsnį. Reikia pažymėti, kad Teismas aiškiai neatsakė į klausimą, ar tokio pobūdžio apribojimus reikėtų vertinti tik pagal SESV 34 straipsnį. Be to, tebėra neaišku, kokiose situacijose būtų naudingiau vietoj SESV 34 straipsnio taikyti SESV 45 straipsnį, kadangi pastaroji nuostata taikoma tik valstybės narės piliečiams, o SESV 34 straipsnis taikomas ES rinkai pateiktiems iš trečiųjų šalių įvežtiems produktams.

([291]) Žr., pavyzdžiui, 2008 m. birželio 19 d. Sprendimo *Nationale Raad van Dierenkwekers en Liefhebbers ir Andibel*, C-219/07, ECLI:EU:C:2008:353, 31 punktą.

([292]) 1999 m. rugsėjo 21 d. Sprendimo *Läärä ir kiti*, C-124/97, ECLI:EU:C:1999:435, 36 punktas;

([293]) Žr., pavyzdžiui, 2014 m. rugsėjo 11 d. Sprendimo *Essent Belgium*, C-204/12, ECLI:EU:C:2014:2192, 96–116 punktus.

([294]) 2003 m. gegužės 8 d. Sprendimo *ATRAL*, C-14/02, ECLI:EU:C:2003:265, 69 punktas,

([295]) Ten pat, 69 punktas, 2007 m. birželio 7 d. Sprendimo *Komisija prieš Belgiją*, C-254/05, ECLI:EU:C:2007:319, 36 punktas.

([296]) 2008 m. balandžio 10 d. Sprendimo *Komisija prieš Portugaliją*, C-265/06, ECLI:EU:C:2008:210, 40–47 punktai.

([297]) 2009 m. vasario 10 d. Sprendimo *Komisija prieš Italiją*, C-110/05, ECLI:EU:C:2009:66, 66 punktas; 2015 m. gruodžio 23 d. Sprendimo *Scottish Whiskey Association*, C-333/14, ECLI:EU:C:2015:845, 55 punktas.

([298]) 2004 m. balandžio 29 d. Sprendimas *Weigel*, C-387/01, ECLI:EU:C:2004:256.

([299]) Ten pat, 54 punktas.

Reikia pažymėti, jog pagal Teismo praktiką SESV 45 straipsnį pažeidžia nacionalinės taisyklės, pagal kurias privaloma įregistruoti ir (arba) apmokestinti bendrovės transporto priemonę toje valstybėje narėje, kurioje nuolat gyvena šia transporto priemone besinaudojantis darbuotojas, net jei darbdavys, leidęs darbuotojui naudotis šia transporto priemone, yra įsisteigęs kitoje valstybėje narėje, ir net jei šia transporto priemone naudojamasi iš esmės tik toje valstybėje narėje, kurioje yra įsisteigęs darbdavys ([300]). Taip yra todėl, kad tokios nuostatos gali kliudyti darbuotojui pasinaudoti tam tikromis privilegijomis, kaip antai transporto priemone, ir galiausiai priversti jį atsisakyti ketinimo dirbti kitoje valstybėje narėje.

Tai neseniai buvo patvirtinta byloje C-420/15, susijusioje su baudžiamąja byla, kurią Belgijos valdžios institucijos iškėlė Italijos piliečiui už Italijoje įregistruotos motorinės transporto priemonės vairavimą, remiantis tuo, kad jo pagrindinė gyvenamoji vieta yra Belgijoje. Transporto priemonė iš esmės buvo skirta naudoti Italijoje, o Belgijoje ji buvo naudojama tik retkarčiais, važiuojant tranzitu. Teismas patvirtino, kad SESV 45 straipsnis turi būti aiškinamas kaip užkertantis kelią valstybės narės teisės aktams, pagal kuriuos joje gyvenantis darbuotojas įpareigojamas registruoti kitoje valstybėje narėje įregistruotą transporto priemonę, iš esmės skirtą naudoti pastarojoje valstybėje narėje ([301]).

8.1.2. *SESV 49 ir 56 straipsniai. Įsisteigimo laisvė ir laisvė teikti paslaugas*

Įsisteigimo laisvė, nustatyta SESV 49 straipsnyje (buvęs EB sutarties 43 straipsnis), ir laisvė teikti (tarpvalstybines) paslaugas, nustatyta SESV 56 straipsnyje (buvęs EB sutarties 49 straipsnis), yra kitos Sutartyje įtvirtintos pagrindinės laisvės, glaudžiai susijusios su laisvu prekių judėjimu. Įsisteigimo laisvė ir laisvė teikti paslaugas yra susijusios su savarankiškai dirbančių asmenų ekonomine veikla ([302]). Įsisteigimo atveju atitinkama veikla vykdoma arba bendrovė įsteigiama nuolat ir nepertraukiamai ir yra neterminuoto pobūdžio ([303]), taip pat faktiškai arba tik galimai tarpvalstybinio pobūdžio ([304]). Kitaip yra tarpvalstybinių paslaugų atveju, kai veikla vykdoma laikinai arba retkarčiais ([305]) ir visada yra aiškiai tarpvalstybinio pobūdžio ([306]).

Savarankiškai dirbančių asmenų ekonominės veiklos vykdymas yra būdingas ir įsisteigimo laisvei, ir laisvam paslaugų teikimui. Kadangi ši ekonominė veikla, kuriai būdingas paslaugos teikimas (už ekonominį atlygį ([307])), gali būti susijusi su prekėmis, tokiai paslaugai poveikį daranti nacionalinė priemonė taip pat paprastai turės įtakos atitinkamų prekių apyvartai. Akivaizdu, kad taip yra prekių platinimo atveju, kuris plačiai apibrėžiamas kaip apimantis prekių vežimą ([308]), didmeninę ir mažmeninę prekybą ([309]), tačiau taip pat ir tuo atveju, kai vykdant veiklą prekė naudojama kaip įranga arba kaip medžiaga, kuri yra neatskiriama teikiamos paslaugos dalis. Kita vertus, akivaizdu, kad pagal SESV 34 straipsnį laisvas prekių judėjimas apima ne tik prekės savybių, bet ir jos pardavimo bei naudojimo apribojimus. Todėl klausimas, ar tokiai ekonominei veiklai poveikį darančią nacionalinę priemonę reikia vertinti remiantis įsisteigimo laisve / laisvu paslaugų teikimu arba laisvu prekių judėjimu (ar abiem šiais aspektais), yra pasikartojantis ir turi būti nagrinėjamas kiekvienu konkrečiu atveju. Pavyzdžiui, reklamos (kaip antai alkoholio reklamos ([310])) apribojimai, viena vertus, gali daryti poveikį pardavimo skatinimo sektoriui (paslaugų teikėjams), kita vertus, tokių apribojimų poveikis gali būti susijęs su konkrečiomis prekėmis ir galimybėmis skverbtis į rinką, todėl gali atsirasti prekybos produktais kliūčių.

Teismo nuomone, Sutartyse nenustatyta laisvės teikti paslaugas ir kitų pagrindinių laisvių prioritetinė tvarka ([311]), net kalbant apie laisvę teikti paslaugas pagal SESV 57 straipsnį, kuriame nurodoma, kad laisvas paslaugų teikimas yra šalutinio pobūdžio, palyginti su kitų laisvių pobūdžiu ([312]). Tais atvejais, kai nacionalinė priemonė gali pažeisti kelias pagrindines

([300]) 2003 m. spalio 2 d. Sprendimas *Van Lent*, C-232/01, ECLI:EU:C:2003:535 ir 2005 m. rugsėjo 15 d. Sprendimas *Komisija prieš Daniją*, C-464/02, ECLI:EU:C:2005:546.

([301]) 2017 m. gegužės 31 d. Sprendimo *U*, C-420/15, ECLI:EU:C:2017:408, 21–22 punktai.

([302]) Kitaip nei darbuotojo veikla pagal darbo sutartį, kuriai taikomas laisvas darbuotojų judėjimas (žr. 7.1 skirsnį), žr. 1999 m. birželio 8 d. Sprendimo *Meeusen*, C-337/97, ECLI:EU:C:1999:284, 17 punktą ir 2014 m. gruodžio 4 d. Sprendimo *FNV*, C-413/13, ECLI:EU:C:2014:241, 37 punktą.

([303]) 1991 m. liepos 25 d. Sprendimo *Factortame*, C-221/89, ECLI:EU:C:1991:320, 20 punktas.

([304]) 2010 m. kovo 11 d. Sprendimo *Attanasio Group*, C-384/08, ECLI:EU:C:2010:133, 39 punktas.

([305]) Žr. SESV 57 straipsnio antrą pastraipą, taip pat žr. 1995 m. lapkričio 30 d. Sprendimo *Gebhard*, C-55/94, ECLI:EU:C:1995:411, 39 punktą.

([306]) Žr. SESV 56 straipsnio pirmą pastraipą ir taip pat žr. 1999 m. spalio 21 d. Sprendimo *Jägerskiöld*, C-97/98, ECLI:EU:C:1999:515, 43 ir 44 punktus.

([307]) Paprastai reiškia atlyginimą, kuriuo padengiama didžioji veiklos išlaidų dalis, – žr. 1988 m. rugsėjo 27 d. Sprendimo *Humbel*, 263/86, ECLI:EU:C:1988:451, 17 punktą.

([308]) Pagal SESV 58 straipsnio 1 dalį transporto paslaugoms SESV 56 straipsnis netaikomas.

([309]) 2018 m. sausio 30 d. Sprendime *Visser*, sujungtos bylos C-360/15 ir C-31/16, ECLI:EU:C:2018:44, Teismas aiškiai nurodė, kad mažmeninės prekybos veikla yra paslauga.

([310]) 2001 m. kovo 8 d. Sprendimas *Gourmet International Products*, C-405/98, ECLI:EU:C:2001:135.

([311]) 2006 m. spalio 3 d. Sprendimo *Fidium Finanz*, C-452/04, ECLI:EU:C:2006:631, 32 punktas.

([312]) Ten pat.

laisves, Teismas, veikiausiai siekdamas supaprastinti procesą, dažnai šią priemonę vertino atsižvelgdamas tik į vieną pagrindinę laisvę. Šiuo tikslu Teismas paprastai nusprendžia, kuri iš pagrindinių laisvių yra viršesnė ([313]). Keliais atvejais jis priemonę išnagrinėjo atsižvelgdamas į abi pagrindines laisves.

Tai matyti, pavyzdžiui, byloje *Austrija prieš Vokietiją*, C-591/17, kurioje kalbama apie infrastruktūros naudojimo rinkliavą ir Vokietijoje įregistruotoms transporto priemonėms taikomą variklinių transporto priemonių mokesčio sumažinimą. Teismas padarė išvadą, kad Vokietija, nustačiusi infrastruktūros naudojimo rinkliavą privačių asmenų transporto priemonėms ir kartu Vokietijoje registruotų transporto priemonių savininkams numačiusi variklinių transporto priemonių mokesčio sumažinimą bent jau sumai, lygiai sumokėtai infrastruktūros naudojimo rinkliavai, neįvykdė įsipareigojimų pagal SESV 18, 34, 56 ir 92 straipsnius ([314]).

Priemonės, darančios poveikį prekės platinimui. Kalbant apie kitas priemones, darančias poveikį prekės gabenimui, didmeninei ir mažmeninei prekybai, jomis vienu matu gali būti ribojamas ir laisvas prekių judėjimas, ir laisvė teikti platinimo paslaugas. Viena vertus, kai kurios priemonės, darančios poveikį platinimui, vis dar aiškiai priklauso laisvo prekių judėjimo sričiai, pavyzdžiui, priemonės, kuriomis daugiausia dėmesio skiriama pačiam importo ir (arba) eksporto veiksmui (žr. 4.1 skirsnį).

Kitos priemonės, darančios poveikį prekybos tinklo paslaugoms, gali būti *prima facie* laikomos labiau orientuotomis į pačią platinimo paslaugą, o ne į platinamą prekę. Tačiau kiekvienu konkrečiu atveju įvertinus priemonės aspektą ir, konkrečiau, poveikį, priemonę galima laikyti labiau susijusia su prekėmis, kai tai:

— leidimų prekiautojams išdavimo tvarka (konkrečiai neskirta importuotojams ir (arba) eksportuotojams) – žr. 4.5 skirsnį;

— prekiautojų pareigos paskirti atstovus arba suteikti saugyklas (žr. 4.2 skirsnį);

— kainų kontrolė ir kompensavimo įpareigojimai – žr. 4.4 ir 4.11 skirsnius;

— reklamos apribojimai – žr. 4.6 skirsnį.

Taip pat pasitaiko atvejų, kai pagrindinis priemonės aspektas ir poveikis negali būti lengvai priskirti nei pačiai prekei, nei aptariamai paslaugai. Nacionalinės nuostatos, pagal kurias tam tikromis aplinkybėmis draudžiama parduoti prekes aukcionuose, pavyzdžiui, gali būti laikomos varžančiomis aukcionų rengėjo (įsisteigusio arba teikiančio tarpvalstybines paslaugas) paslaugų teikimo veiklą ir, kita vertus, gali kliudyti parduoti prekes ([315]).

Panašu, kad naudingas kriterijus yra pastebimas didelis poveikis gaminio tiekimui rinkai. Kalbant apie platinimo paslaugas, laikui bėgant Teismo jurisprudencija šiuo klausimu tapo aiškesnė, atsižvelgiant į tai, kad daugelis, jei ne visos, priemonės, kurių aspektas yra prekės platinimas, arba kurios daro poveikį prekės platinimui, gali būti laikomos „prekybos sąlygomis“, kaip nustatyta sprendime byloje *Keck* (žr. 3.4.2.2 skirsnį).

Priemonės, darančios poveikį prekės naudojimui. Galiausiai priemonės, skirtos konkrečiai su jų naudojimu susijusioms prekėms ir (arba) darančios joms poveikį, dažnai yra glaudžiai susijusios su paslaugų teikimo veiklos vykdymu. Todėl įsisteigimo laisvė ir laisvė teikti paslaugas paprastai atlieka svarbų vaidmenį vertinant priemonės priimtinumą.

Pirmasis aspektas, į kurį reikia atsižvelgti, yra tai, ar veikla, kurią vykdant naudojama prekė, yra savarankiška ekonominė veikla, t. y. ar ją sudaro paslaugų teikimas ir prekių tiekimas rinkai už ekonominį atlygį. Jei ne, gali būti laikoma, kad priemonė yra susijusi su atitinkamos prekės laisvu judėjimu arba turi jam konkretų poveikį, tačiau ši priemonė nebus susijusi su įsisteigimo laisve ir laisve teikti paslaugas.

([313]) 2005 m. gegužės 26 d. Sprendimo *Burmanjer*, C-20/03, ECLI:EU:C:2005:307, 34 punktas.

([314]) 2019 m. birželio 18 d. Sprendimo *Austrija prieš Vokietiją*, C-591/17, ECLI:EU:C:2019:504, 164 punktas. Atsižvelgiant į Sprendimą *Visser* (byla C-31/16), 2006 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2006/123/EB dėl paslaugų vidaus rinkoje (Paslaugų direktyva) (OL L 376, 2006 12 27, p. 36) taikymo sričiai nedaro poveikio SESV numatytas laisvių atskyrimas. Darydamas išvadą, kad mažmeninė prekyba turi būti laikoma paslauga pagal Paslaugų direktyvos 4 straipsnio 1 dalį, o direktyvos skyrius dėl paslaugų teikėjų įsisteigimo (III skyrius) taikomas vidaus situacijoms, Teismas nepripažino, kad pirminė teisė ribotų Paslaugų direktyvos aiškinimą savo sąlygomis (žr. sprendimo 92–94 ir 107 punktus).

([315]) 1991 m. balandžio 30 d. Sprendimas *SCP Boscher*, C-239/90, ECLI:EU:C:1991:180.

Tačiau jeigu paslaugų teikimo veikla, kai naudojama prekė (plačiąja prasme, įskaitant perdirbimą, pakartotinį naudojimą ar šalinimą) yra savarankiška ekonominė veikla, tada priemonė, daranti poveikį prekės naudojimui, bus svarbi įsisteigimo laisvei ir laisvam paslaugų teikimui.

Kai kuriais atvejais poveikis atitinkamos prekės laisvam judėjimui nėra antraeilis. Šiuo atveju taip pat atrodo, kad naudingas kriterijus yra pastebimas didelis (nors ir netiesioginis) poveikis gaminio tiekimui rinkai ([316]).

8.1.3. *SESV 63 ir tolesni straipsniai. Laisvas kapitalo ir mokėjimų judėjimas*

SESV 63 ir tolesniais straipsniais (buvę EB sutarties 56 ir tolesni straipsniai) reglamentuojamas laisvas kapitalo ir mokėjimų judėjimas. Visų pirma SESV 63 straipsniu draudžiami kapitalo ir mokėjimų judėjimo tarp valstybių narių bei tarp valstybių narių ir trečiųjų šalių apribojimai.

Tam tikrų rūšių kapitalo judėjimo laisvė yra išankstinė veiksmingo kitų SESV garantuojamų laisvių įgyvendinimo sąlyga ([317]).

Nepaisant to, kad sąlyčio taškų su laisvu prekių judėjimu yra nedaug, ES Teisingumo Teismas jau seniai aiškiai nurodė, kad mokėjimo priemonės neturi būti laikomos prekėmis ([318]). Be to, ES Teisingumo Teismas nustatė, kad realus turto perdavimas turi būti laikomas kapitalo judėjimu, kaip jis suprantamas pagal SESV 63 straipsnio 1 dalį, arba mokėjimu, kaip jis suprantamas pagal SESV 63 straipsnio 2 dalį, kai toks perdavimas yra mokėjimas, susijęs su prekyba prekėmis ar paslaugomis ([319]).

Nors tarpvalstybinis kapitalo judėjimas gali būti reguliariai susijęs su fondų investicijomis ([320]), negalima atmesti galimybės, kad tam tikromis aplinkybėmis jis taip pat gali būti susijęs su pervedimais natūra. ES Teisingumo Teismas yra nusprendęs, kad tais atvejais, kai valstybės narės mokesčių mokėtojas prašo mokesčių tikslais atskaityti sumą, atitinkančią dovanų, suteiktų tretiesiems asmenims, gyvenantiems kitoje valstybėje narėje, vertę, nesvarbu, ar šios dovanos buvo suteiktos pinigais, ar natūra. Tokios dovanos taip pat patenka į SESV 63 straipsnio taikymo sritį, net jei jos yra teikiamos natūra kaip kasdienio vartojimo prekės ([321]).

Be to, Teismas taip pat nagrinėjo automobilių registracijos klausimus ir pagal SESV 63 straipsnį ([322]). Jei šia procedūra ribojamas tam tikrų transporto priemonių judėjimas tarp valstybių narių, ji paprastai laikoma laisvo prekių judėjimo kliūtimi, tačiau Teismas atliko vertinimą laisvo kapitalo judėjimo atžvilgiu, kai transporto priemonė buvo neatlygintinai naudojama vykdant tarpvalstybinius sandorius tarp skirtingose valstybėse narėse gyvenančių piliečių ([323]).

8.2. **Kiti susiję Sutarties straipsniai**

8.2.1. *SESV 18 straipsnis. Nediskriminavimas dėl pilietybės*

SESV 18 straipsniu (buvęs EB sutarties 12 straipsnis) draudžiama diskriminacija dėl pilietybės. Pagal nusistovėjusią teismo praktiką ši nuostata savarankiškai taikoma tik tais atvejais, kurie reglamentuojami ES teise ir kuriuose nenustatytos jokios konkrečios nediskriminavimo taisyklės ([324]).

SESV 18 straipsnyje įtvirtintas nediskriminavimo dėl pilietybės principas yra konkrečiai įtvirtintas Sutarties nuostatose dėl laisvo asmenų judėjimo, be kita ko, dėl laisvo darbuotojų judėjimo pagal SESV 45 straipsnį ir dėl laisvės teikti paslaugas pagal SESV 56 straipsnį. Tačiau byloje *Austrija prieš Vokietiją* Teismas nagrinėjo greitkelių finansavimo sistemą

([316]) Priemonės (tiesioginis) poveikis naudojimui gali pasireikšti nustatant, kad prekių, kurios negali atitikti konkrečios paskirties, paklausa bus griežtai apribota arba net visiškai panaikinta, nors jomis teisėtai prekiaujama rinkoje.

([317]) 1981 m. lapkričio 11 d. Sprendimo *Casati*, 203/80, ECLI:EU:C:1981:261, 8 punktas.

([318]) 1978 m. lapkričio 23 d. Sprendimo *Thompson*, 7/78, ECLI:EU:C:1978:209, 25 punktas.

([319]) 1995 m. vasario 23 d. Sprendimo *Bordessa ir kiti*, C-358/93, ECLI:EU:C:1995:54, 13–14 punktai.

([320]) Nors Sutartyje neapibrėžiamos sąvokos „kapitalo judėjimas“ ir „mokėjimai“, pagal nusistovėjusią teismo praktiką kapitalo judėjimui apibrėžti gali būti naudojama 1988 m. birželio 24 d. Tarybos direktyva 88/361/EEB dėl Sutarties 67 straipsnio įgyvendinimo (OL L 178, 1988 7 8, p. 5) ir prie jos pridėta nomenklatūra (1999 m. kovo 16 d. Sprendimo *Trummer ir Mayer*, C-222/97, ECLI:EU:C:1999:143, 20 ir 21 punktai).

([321]) 2009 m. sausio 27 d. Sprendimo *Persche*, C-318/07, ECLI:EU:C:2009:33, 25 ir 30 punktai.

([322]) Žr. 4.2 skirsnį.

([323]) 2015 m. spalio 29 d. Sprendimo *Nagy*, C-583/14, ECLI:EU:C:2015:737, 23 punktas.

([324]) 2019 m. birželio 18 d. Sprendimo *Austrija prieš Vokietiją*, C-591/17, ECLI:EU:C:2019:504, 39 punktas; ‘2017 m. birželio 8 d. Sprendimas *Medisanus*, C-296/15, ECLI:EU:C:2017:431.

atsižvelgdamas į SESV 18 straipsnį, taip pat į jos 34, 56 ir 92 straipsnius. Galiausiai buvo nustatyta, kad Vokietijos nacionaline fiskaline priemone pažeidžiami visi šie pagal Sutartį prisiimti įsipareigojimai, nes pagal šią sistemą naujo mokesčio finansinė našta tektų tik užsienio transporto priemonių savininkams ([325]).

8.2.2. *SESV 28 ir 30 straipsniai. Muitų sąjunga*

SESV 34 straipsnis taikomas netarifinėms prekybos kliūtims, o SESV 28 ir 30 straipsniais (buvęs EB sutarties 25 straipsnis) uždrausti visi muitai ir lygiaverčio poveikio mokėjimai. Šis draudimas yra bendro ir absoliutaus pobūdžio. Jis taikomas visiems muitams ar lygiaverčio poveikio mokėjimams tarp valstybių narių, nepriklausomai nuo jų dydžio, pavadinimo, taikymo būdo ar gautų pajamų tikslo ir paskirties ([326]).

Kitaip nei SESV 34 straipsnyje, SESV 28 ir 30 straipsniuose leidžiančios nukrypti nuostatos nenumatytos ([327]). Tačiau SESV 30 straipsnis netaikomas rinkliavoms, mokėtinoms dėl patikrinimų, kurie atliekami siekiant įvykdyti įpareigojimus pagal Sąjungos teisės aktų nuostatas, arba yra proporcingo dydžio atlygis už realiai suteiktą paslaugą ([328]).

SESV 28 ir 30 straipsniai turėtų būti atskirti nuo SESV 110 straipsnyje įtvirtinto diskriminacinio vidaus apmokestinimo draudimo, kurį gali reikėti pateisinti. Reikėtų visuomet atsižvelgti į tai, kad SESV 30 ir 110 straipsniai yra tarpusavyje nesuderinami ([329]).

Muitams lygiaverčio poveikio mokėjimai pagal SESV 30 straipsnį prekėms taikomi vienašališkai dėl to, kad jos kerta sieną ([330]). Tačiau nacionalinėmis priemonėmis, pagal kurias tokiu pat mokesčiu apmokestinamos vidaus prekės ir tapačios eksportuojamos prekės tame pačiame prekybos etape, kai ir mokesčio apmokestinimo momentas yra vienodas abiem gaminiams, būtų taikomas SESV 110 straipsnis ([331]). Išimtiniais atvejais, kai nacionalinio produkto naštą visiškai kompensuoja iš šio mokesčio kylantys pranašumai, tokiam apmokestinimui būtų taikomi SESV 28 ir 30 straipsniai ([332]).

Galiausiai, Teismas išaiškino, kad mokesčio mokėtojas turėtų turėti galimybę gauti mokesčio, prieštaraujančio SESV 30 straipsniui, kompensaciją net ir tuo atveju, jei pagal nacionalinės teisės aktus buvo nustatytas toks mokesčio mokėjimo mechanizmas, kad šis mokestis turėjo būti perkeltas vartotojui ([333]).

8.2.3. *SESV 37 straipsnis. Valstybinės monopolijos*

SESV 37 straipsnio (buvęs EB sutarties 31 straipsnis) 1 dalyje nustatyta: „Valstybės narės visas valstybines komercinio pobūdžio monopolijas pertvarko taip, kad būtų užtikrinta, jog nė vienas valstybių narių nacionalinis subjektas nebus diskriminuojamas prekių pirkimo ir pardavimo sąlygų atžvilgiu.“

Tai nereiškia, jog monopolijas būtina panaikinti, tačiau jas reikia pertvarkyti taip, kad neliktų jų galimo diskriminacinio poveikio. Apskritai SESV 37 straipsnis taikomas tokiomis aplinkybėmis, kai valstybė: 1) suteikia išimtines pirkimo arba pardavimo teises, taip sudarydama sąlygas kontroliuoti importą arba eksportą, ir 2) suteikia teises valstybės įmonei ar valstybės institucijai arba perduoda jas privačiai organizacijai.

([325]) 2019 m. birželio 18 d. Sprendimo *Austrija prieš Vokietiją*, C-591/17, ECLI:EU:C:2019:504, 162–164 punktai.

([326]) 1969 m. liepos 1 d. Sprendimo *Komisija prieš Italiją*, 24/68, ECLI:EU:C:1969:29, 7 punktas; 2000 m. rugsėjo 21 d. Sprendimo *Michailidis*, C-441/98, ECLI:EU:C:2000:479, 15 punktas; 2007 m. sausio 18 d. Sprendimo *Brzeziński*, C-313/05, ECLI:EU:C:2007:33, 22 punktas, 2014 m. spalio 2 d. Sprendimo *Orgacom*, C-254/13, ECLI:EU:C:2014:2251, 23 punktas; 2017 m. spalio 19 d. Sprendimo *Istanbul Logistik* , C-65/16, ECLI:EU:C:2017:770, 39 punktas.

([327]) 2007 m. birželio 21 d. Sprendimo *Komisija prieš Italiją*, C-173/05, ECLI:EU:C:2007:362, 42 punktas, 2017 m. spalio 19 d. Sprendimo *Istanbul Logistik*, C-65/16, ECLI:EU:C:2017:770, 40 punktas, 2018 m. gruodžio 6 d. Sprendimo *FENS*, C-305/17, ECLI:EU:C:2018:986, 53 punktas.

([328]) 1992 m. birželio 11 d. Sprendimo *Sanders Adour ir Guyomarc'h Orthez Nutrition animale*, sujungtos bylos C-149/91 ir C-150/91, ECLI:EU:C:1992:261, 17 punktas, 2004 m. rugsėjo 9 d. Sprendimo *Carbonati Apuani*, C-72/03, ECLI:EU:C:2004:506, 31 punktas ir 2018 m. birželio 14 d. Sprendimo *Lubrizol*, C-39/17, ECLI:EU:C:2018:438, 26 punktas.

([329]) 2018 m. birželio 14 d. Sprendimo *Lubrizol*, C-39/17, ECLI:EU:C:2018:438, 25 punktas.

([330]) 1969 m. liepos 1 d. Sprendimo *Komisija prieš Italiją*, 24/68, ECLI:EU:C:1969:29 14 punktas; 2000 m. rugsėjo 21 d. Sprendimo *Michailidis*, C-441/98, ECLI:EU:C:2000:479, 15 punktas; 2007 m. sausio 18 d. Sprendimo *Brzeziński*, C-313/05, ECLI:EU:C:2007:33, 22 punktas, 2014 m. spalio 2 d. Sprendimo *Orgacom*, C-254/13, ECLI:EU:C:2014:2251, 23 punktas; 2017 m. spalio 19 d. Sprendimo *Istanbul Logistik*, C-65/16, ECLI:EU:C:2017:770, 39 punktas.

([331]) 2014 m. spalio 2 d. Sprendimo *Orgacom*, C-254/13, ECLI:EU:C:2014:2251, 29 punktas.

([332]) 1997 m. rugsėjo 17 d. Sprendimo *Fricarnes*, C-28/96, ECLI:EU:C:1997:412, 24 ir 25 punktai; 2018 m. kovo 1 d. Sprendimo *Petrotel-Lukoil ir Georgescu*, C-76/17, ECLI:EU:C:2018:139, 24 punktas.

([333]) 2018 m. kovo 1 d. Sprendimo *Petrotel-Lukoil ir Georgescu*, C-76/17, ECLI:EU:C:2018:139, 39 punktas.

SESV 37 straipsnis taikomas tiesiogiai ir tik prekėms (todėl jis netaikomas laisvam paslaugų ar kapitalo judėjimui ([334])). Be to, ši Sutarties nuostata taikoma veiklai, iš esmės susijusiai su konkrečia monopolijos veikla, todėl ji netaikoma su šia veikla nesusijusioms nacionalinėms nuostatoms. Laikantis šio požiūrio, SESV 37 straipsnis yra *lex specialis* bendrosios SESV 34 straipsnio nuostatos atžvilgiu. Byloje *Franzén* dėl Švedijos mažmeninės prekybos alkoholiu monopolijos Teismas nusprendė, kad „su monopolijos buvimu ir veikimu susijusioms taisyklėms“ ([335]) taikomas SESV 37 straipsnis, o „kitos nacionalinės teisės aktų nuostatos, nesusijusios su monopolijos veikimu, nors ir darančios jai įtaką, turi būti nagrinėjamos atsižvelgiant į [SESV 34 straipsnį]“ ([336]).

Byloje *Hanner* dėl Švedijos mažmeninės prekybos vaistais monopolijos Teismas teigė, kad SESV 37 straipsniu „siekiama panaikinti laisvo prekių judėjimo apribojimus, išskyrus tuos, kurie visada atsiranda dėl pačios monopolijos“ ([337]). Vėliau byloje *Rosengren* Teismas paaiškino: „Nors pagrindinėje byloje nagrinėjama priemonė […] daro poveikį laisvam prekių judėjimui Europos bendrijoje, ji kaip tokia nereglamentuoja, kaip ši [Švedijos mažmeninės prekybos alkoholiu] monopolija turi naudotis savo išimtine teise vykdyti mažmeninę prekybą alkoholiniais gėrimais Švedijos teritorijoje. Todėl tokia priemonė, kuri nėra susijusi su tuo, kaip monopolija įgyvendina savo specifinę funkciją, negali būti laikoma susijusia su pačiu monopolijos buvimu.“ ([338])

Tokia argumentacija buvo pakartota naujausioje teismo praktikoje, pavyzdžiui, byloje *ANETT*, kuri susijusi su nacionaliniais teisės aktais, kuriais tabako mažmenininkams nustatomi draudimai importuoti tabako gaminius iš kitų valstybių narių. Pirma, Teismas nurodė, kad SESV 37 straipsnis taikomas, jei nagrinėjami teisės aktai susiję su komercinio pobūdžio monopolijos veikimu ir dėl jų atsiranda prekybos apribojimai, neatsiejami nuo tokios monopolijos egzistavimo. Antra, jis nurodė, kad taisyklės, susijusios su monopolijos egzistavimu ir veikimu, turi būti nagrinėjamos atsižvelgiant į SESV 37 straipsnio nuostatas, kurios konkrečiai taikomos naudojimuisi monopolijos išimtinėmis teisėmis. Savo ruožtu nacionalinės teisės nuostatos, kurios gali būti atskirtos nuo monopolijos veikimo, nors ir turi jai įtakos, turi būti nagrinėjamos atsižvelgiant į SESV 34 straipsnį ([339]).

Byloje *ANETT* Teismas nusprendė, kad nagrinėjamu atveju konkretus monopolijos tikslas buvo suteikti išimtinę teisę prekiauti tabako gaminiais mažmeniniu lygmeniu tik leidimą turintiems mažmenininkams, todėl draudimas turėjo įtakos laisvam prekių judėjimui ir juo nebuvo reglamentuojamas išimtinės teisės, susijusios su monopolija, įgyvendinimas. Buvo nuspręsta, kad toks draudimas gali būti atskirtas nuo monopolijos veikimo, nes jis susijęs ne su tabako gaminių pardavimo mažmeninėje prekyboje tvarka, o su šių gaminių pradinės grandies rinka. Be to, draudimas nebuvo taikomas nei monopolijos pardavimo tinklui, nei jos platinamų produktų rinkodarai ar reklamai. Teismas padarė išvadą, kad dėl to, jog nacionalinė priemonė negali būti laikoma taisykle, susijusia su monopolijos buvimu ar veikimu, SESV 37 straipsnis neturi reikšmės nustatant, ar toks draudimas suderinamas su Sąjungos teise ([340]).

Byloje *Visnapuu* Teismas sprendė, ar mažmeninės prekybos licencija, kurios reikalaujama importuojant alkoholinius gėrimus, siekiant juos parduoti mažmeninėje rinkoje Suomijoje gyvenantiems vartotojams, turi būti vertinama pagal SESV 34 straipsnį, ar pagal SESV 37 straipsnį. Suomijos vyriausybės teigimu, monopolinė sistema turėtų būti vertinama atsižvelgiant į SESV 37 straipsnį, o licencijavimo sistema – į SESV 34 straipsnį. Teismas sutiko ir nurodė, kad licencijavimo sistemomis nereglamentuojamas monopolijos veikimas ar naudojimasis jos išimtinėmis teisėmis, nes jose numatyta, kad tinkamai įgalioti asmenys gali verstis mažmenine prekyba tam tikrų kategorijų alkoholiniais gėrimais. Todėl tokios licencijavimo sistemos gali būti atskirtos nuo monopolijos veikimo ir turi būti nagrinėjamos atsižvelgiant į SESV 34 straipsnį ([341]). Kaip ir byloje *Franzén*, Teismas priminė, kad SESV 37 straipsnyje reikalaujama, kad monopolija būtų nustatyta taip, kad būtų išvengta bet kokios valstybių narių diskriminacijos, susijusios su prekių pirkimo ir pardavimo sąlygomis, kad prekyba prekėmis iš kitų valstybių narių neatsidurtų nepalankioje padėtyje ir nebūtų iškraipyta valstybių narių ekonomikos konkurencija ([342]).

([334]) 1974 m. balandžio 30 d. Sprendimas *Sacchi*, 155/73, ECLI:EU:C:1974:40.

([335]) 1997 m. spalio 23 d. Sprendimo *Franzén*, C-189/95, ECLI:EU:C:1997:504, 35 punktas.

([336]) 1997 m. spalio 23 d. Sprendimo *Franzén*, C-189/95, ECLI:EU:C:1997:504, 36 punktas.

([337]) 2005 m. gegužės 31 d. Sprendimo *Hanner*, C-438/02, ECLI:EU:C:2005:332, 35 punktas.

([338]) 2007 m. birželio 5 d. Sprendimo *Rosengren*, C-170/04, ECLI:EU:C:2007:313, 21–22 punktai; taip pat žr. 2007 m. spalio 4 d. Sprendimą *Komisija prieš Švediją*, C-186/05, ECLI:EU:C:2007:571.

([339]) 2012 m. balandžio 26 d. Sprendimo *ANETT*, C-456/10, ECLI:EU:C:2012:241, 21–23 punktai.

([340]) 2012 m. balandžio 26 d. Sprendimo *ANETT*, C-456/10, ECLI:EU:C:2012:241, 25-31 punktai.

([341]) 2015 m. lapkričio 12 d. Sprendimo *Visnapuu*, C-198/14, ECLI:EU:C:2015:751, 90–91 punktai.

([342]) 2015 m. lapkričio 12 d. Sprendimo *Visnapuu*, C-198/14, ECLI:EU:C:2015:751, 95 punktas.

Atsižvelgiant į Teismo praktiką, atrodo, kad Teismas nusprendė SESV 34 ir 37 straipsnius laikyti tarpusavyje nesuderinamais. Jei nagrinėjama nacionalinė priemonė nesusijusi su konkrečiu monopolijos tikslu, ji nepatenka į SESV 37 straipsnio taikymo sritį ir turi būti vertinama pagal SESV 34 ir 36 straipsnius.

Kita vertus, taip pat galima teigti, jog SESV 37 straipsnio taikymo sritis tam tikru mastu sutampa su kitų Sutarties straipsnių taikymo sritimi. Bylose dėl pažeidimų, susijusių su įvairiomis nacionalinėmis elektros energijos ir dujų monopolijomis ([343]), Teismas nusprendė, kad išties įmanoma kartu taikyti SESV 37 ir 34 straipsnius. Laikantis tokio požiūrio, su valstybės monopolija susijusią priemonę pirmiausia reikėtų patikrinti pagal SESV 37 straipsnį. Jei nustatoma, kad priemonė yra diskriminuojanti, jos nebereikia tikrinti pagal SESV 34 ir 35 straipsnius. Jei padaroma priešinga išvada, kad priemonė nėra diskriminuojanti pagal SESV 37 straipsnį, būtina patikrinti šios priemonės atitiktį bendrosioms laisvo prekių judėjimo nuostatoms.

8.2.4. *SESV 107 straipsnis. Valstybės pagalba*

SESV 107 straipsnyje (buvęs EB sutarties 87 straipsnis) nustatyta, kad valstybės narės arba iš jos valstybinių išteklių bet kokia forma suteikta pagalba, kuri, palaikydama tam tikras įmones arba tam tikrų prekių gamybą, iškraipo konkurenciją arba gali ją iškraipyti, yra nesuderinama su vidaus rinka, kai ji daro įtaką valstybių narių tarpusavio prekybai.

Šiuo atžvilgiu valstybės pagalbos taisyklėmis ir SESV 34–36 straipsniais siekiama bendro tikslo užtikrinti laisvą prekių judėjimą tarp valstybių narių įprastomis konkurencijos sąlygomis ([344]). Tačiau jų pagrindinis aspektas skiriasi, tad jeigu valstybės taikoma priemonė priskiriama valstybės pagalbai, nebūtinai iš karto atmetama galimybė patikrinti, ar pagalbos schema atitinka kitas ES taisykles, kaip antai SESV 34–36 straipsnius ([345]). Pavyzdžiui, precedentinėje byloje *Komisija prieš Prancūziją* ([346]) ES Teisingumo Teismas išnagrinėjo priemonės, pagal kurią laikraščių leidėjai atleidžiami nuo mokesčių su sąlyga, kad laikraščiai spausdinami Prancūzijoje, teisėtumą. Nors Komisija teigė, kad tai yra SESV 34 straipsnio pažeidimas, Prancūzijos vyriausybė teigė, kad priemonė turėjo būti svarstoma pagal SESV 107 straipsnį, nes mokesčių nuostatos negali būti atskirtos nuo bendros pagalbos schemos laikraščių pramonei. Teismas, pastebėjęs, kad Prancūzija nepranešė apie pagalbą pagal SESV 108 straipsnio 3 dalį, priėmė šį principinį pareiškimą: *„vien tai, kad nacionalinė priemonė gali būti laikoma pagalba […], nėra tinkama priežastis jai taikyti išimtį“* pagal laisvo prekių judėjimo nuostatas ([347]). Be to, prejudiciniame sprendime byloje *PreussenElektra* ([348]) Teismas konstatavo, kad nacionalinė priemonė, susijusi su regioniniu elektros energijos tiekimu, galėjo bent jau potencialiai trukdyti Bendrijos vidaus prekybai. Tačiau kadangi priemone buvo siekiama apsaugoti aplinką prisidedant prie išmetamo šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio mažinimo, ji nebuvo laikoma prieštaraujančia laisvam prekių judėjimui.

Tačiau vien to, kad pati valstybės pagalbos priemonė daro poveikį ES vidaus prekybai, nepakanka, kad šią priemonę kartu būtų galima laikyti lygiaverčio poveikio priemone pagal SESV 34 straipsnį. Vietoj to Teismas aspektus, kurie yra neatsiejami nuo pagalbos tikslo, skiria nuo aspektų, kuriuos galima atsieti nuo sąlygų ir veiksmų, laikomų nebūtinais pagalbos tikslui pasiekti arba šiai pagalbai tinkamai teikti, nors jie yra pagalbos schemos dalis ([349]). SESV 34–36 straipsniai taikomi tik pastariesiems aspektams. Kaip Bendrasis Teismas nurodė sprendime *Castelnou Energía, SL* ([350]) „vienintelė aplinkybė, jog tik dėl to, kad dėl valstybės arba iš valstybės išteklių teikiamos pagalbos sistemos sudaromos palankesnės sąlygos tam tikroms nacionalinėms įmonėms ar gamybos šakoms, ta sistema gali bent jau netiesiogiai trikdyti panašių ar konkuruojančių prekių importą iš kitų valstybių narių, yra nepakankama, kad pagalbą būtų galima savaime prilyginti kiekybiniam apribojimui lygiavertei poveikio priemonei, kaip tai suprantama pagal SESV 34 straipsnį“.

([343]) 1997 m. spalio 23 d. Sprendimo *Komisija prieš Prancūziją*, C-159/94, ECLI:EU:C:1997:501, 41 punktas; 1997 m. spalio 23 d. Sprendimo *Komisija prieš Italiją*, C-158/94, ECLI:EU:C:1997:500, 33 punktas; 1997 m. spalio 23 d. Sprendimo *Komisija prieš Nyderlandus*, C-157/94, ECLI:EU:C:1997:499, 24 punktas.

([344]) 1986 m. birželio 5 d. Sprendimo *Komisija prieš Italiją*, 103/84, ECLI:EU:C:1986:229, 19 punktas.

([345]) 2002 m. balandžio 23 d. Sprendimo *Nygård*, C-234/99, ECLI:EU:C:2002:244, 56 punktas; 1991 m. liepos 11 d. Sprendimo *Laboratori Bruneau*, 351/88, ECLI:EU:C:1991:304, 7 punktas.

([346]) 1985 m. gegužės 9 d. Sprendimas *Komisija prieš Prancūziją*, 18/84, ECLI:EU:C:1985:175.

([347]) 1990 m. kovo 20 d. Sprendimas *Du Pont de Nemours Italiana Spa*, 21/88, ECLI:EU:C:1990:121; 1991 m. liepos 11 d. Sprendimas *Laboratori Bruneau Srl*, 351/88, ECLI:EU:C:1991:304; 2000 m. rugsėjo 19 d. Sprendimo *Vokietija* C-156/98, ECLI:EU:C:2000:467, 78 punktas ir 2002 m. rugsėjo 19 d. Sprendimo *Ispanija prieš Komisiją*, C-114/00, ECLI:EU:C:2002:508, 104 punktas.

([348]) 2001 m. kovo 13 d. Sprendimas *PreussenElektra*, C-379/98, ECLI:EU:C:2001:160.

([349]) 1977 m. kovo 22 d. Sprendimo *Ianelli*, 74/76, ECLI:EU:C:1977:51, 17 punktas.

([350]) 2014 m. gruodžio 3 d. Sprendimo *Castelnou Energía prieš Komisiją*, T-57/11, ECLI:EU: T:2014:1021, 196 punktas.

Iš teismo praktikos taip pat aišku, kad nacionalinis teismas yra kompetentingas vertinti, ar pagalbos schema atitinka Sutarties nuostatas, kurių tiesioginis veikimas nėra susijęs su valstybės pagalba (pvz., SESV 34–36 straipsnius; SESV 63 straipsnį ([351])), tik jei nuostatas galima vertinti atskirai ir jos nėra būtinos pagalbos schemos tikslui pasiekti ar jos veikimui užtikrinti ([352]). Todėl pagal SESV 107 ir 108 straipsnius nacionalinis teismas negali vertinti valstybės priemonės pagal kitas tiesioginio veikimo nuostatas, jeigu jos susijusios su atitinkamos priemonės veikimu ir tikslu.

8.2.5. *SESV 110 straipsnis. Mokesčių nuostatos*

SESV 110 straipsnis (buvęs EB sutarties 90 straipsnis) papildo muitų ir lygiaverčio poveikio mokėjimų panaikinimo nuostatas. Juo siekiama užtikrinti laisvą prekių judėjimą tarp valstybių narių įprastomis konkurencinėmis sąlygomis, panaikinant bet kokios formos apsaugą, galinčią atsirasti kitų valstybių narių produktus apmokestinus diskriminaciniais šalies mokesčiais ([353]). 34 straipsnio atžvilgiu 110 straipsnis laikomas *lex specialis* – tai reiškia, jog tais atvejais, kai taikomas 110 straipsnis, netaikomas SESV 34 straipsnis. Taip buvo priimtas sprendimas byloje *Kawala* ([354]): Teismas nusprendė, jog importuojamų naudotų transporto priemonių registravimo įmoka yra mokestinio pobūdžio, todėl jai taikomas SESV 110 straipsnis, taigi netaikomas SESV 34 straipsnis. Tačiau reikėtų priminti, kad pagal nusistovėjusią teismo praktiką valstybės narės savo kompetenciją tiesioginio apmokestinimo srityje turi įgyvendinti taip, kad ji būtų suderinama su ES teise ir visų pirma su Sutartyje užtikrinamomis pagrindinėmis laisvėmis ([355]).

Pagal SESV 110 straipsnio pirmą pastraipą visoms valstybėms narėms draudžiama nustatyti kitų valstybių narių produktams didesnius vidaus mokesčius nei panašiems vidaus produktams. Ši nuostata pažeidžiama tuo atveju, jei mokestis už importuojamą produktą ir mokestis už tokį patį vidaus produktą skaičiuojami skirtingai ir taikant skirtingus kriterijus, o dėl to, nors ir tik kai kuriais atvejais, nustatomi didesni mokesčiai už importuojamus produktus.

Teismas apibrėžė panašius produktus kaip produktus, turinčius panašias savybes ir tenkinančius tuos pačius vartotojų poreikius, savo vertinime susitelkdamas ne į tai, ar jie yra visiškai tapatūs, bet į tai, ar jų naudojimas yra panašus ir sugretinamas. Byloje *Komisija prieš Prancūziją* ([356]) Teismas nusprendė, kad tamsiojo ir šviesiojo tabako cigaretės gali būti laikomos panašiais produktais.

Praktiniais sunkumais negalima pateisinti diskriminuojančių vidaus mokesčių taikymo produktams iš kitų valstybių narių ([357]).

SESV 110 straipsnio antra pastraipa siekiama užkirsti kelią bet kokios formos netiesioginiam fiskaliniam protekcionizmui, darančiam poveikį kitų valstybių narių produktams, kurie gali šiek tiek skirtis nuo vidaus prekių, bet vis tiek su jomis konkuruoti. Didesnis produktų iš kitų valstybių narių apmokestinimas, palyginti su konkuruojančiomis nacionalinėmis prekėmis, draudžiamas, jei dėl to atitinkamoje rinkoje sumažėja potencialus importuotų produktų vartojimas konkuruojančių nacionalinių produktų naudai. Byloje *Komisija prieš Švediją* ([358]) Teismas nusprendė, kad į tarpinę kategoriją patenkantys (daugiausia importuojami) vynai turi pakankamai savybių, kurios būdingos stipriam alui (daugiausia vidaus produktai), kad juos būtų galima laikyti konkuruojančiais su stipriu alumi. Tačiau šioje byloje Teismas nusprendė, kad nėra įrodymų, jog skirtingas šių dviejų produktų mokestinis vertinimas galėjo turėti įtakos vartotojų elgesiui atitinkamame sektoriuje (apsauginio poveikio nebuvimas).

Tais atvejais, kai mokestis taikomas ir nacionaliniams, ir importuojamiems produktams, tačiau surinktomis lėšomis finansuojama tik nacionaliniams produktams naudinga veikla, taigi iš dalies ([359]) kompensuojama už nacionalines prekes mokamų mokesčių našta, toks mokestis yra diskriminuojantis mokestis, uždraustas SESV 110 straipsniu ([360]).

([351]) 2019 m. gegužės 2 d. Sprendimas *A-Fonds*, C-598/17, ECLI:EU:C:2019:352.

([352]) Ten pat, 47 punktas. Šiuo tikslu taip pat žr. 2002 m. balandžio 23 d. Sprendimo *Nygård*, C-234/99, ECLI:EU:C:2002:244, 57 punktą.

([353]) 2019 m. liepos 11 d. Sprendimo *Komisija prieš Graikiją*, C-91/18, ECLI:EU:C:2019:600 52 punktas.

([354]) 2007 m. gruodžio 10 d. Sprendimas *Piotr Kawala prieš Gmina Miasta Jaworzna*, C-134/07, ECLI:EU:C:2007:770.

([355]) Žr., pavyzdžiui, 2019 m. birželio 18 d. Sprendimo *Austrija prieš Vokietiją*, C-591/17, ECLI:EU:C:2019:504, 56 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką.

([356]) 2002 m. vasario 27 d. Sprendimas *Komisija prieš Prancūziją*, C-302/00, ECLI:EU:C:2002:123.

([357]) 2007 m. lapkričio 8 d. Sprendimo *Stadtgemeinde Frohnleiten*, C-221/06, ECLI:EU:C2007:185, 70 punktas.

([358]) 2008 m. balandžio 8 d. Sprendimas *Komisija prieš Švediją*, C-167/05, ECLI:EU:C:2008:202.

([359]) Visiško kompensavimo atveju šis mokestis yra muitui lygiaverčio poveikio mokėjimas, kuris prieštarauja SESV 28 ir 30 straipsniams.

([360]) 2018 m. kovo 1 d. Sprendimo *Petrotel-Lukoil*, C-76/17, ECLI:EU:C:2018:139, 22–25 punktai.

8.2.6. *SESV 351 straipsnis*

SESV 351 straipsnyje (buvęs EB sutarties 307 straipsnis) minimos teisės ir pareigos pagal tarptautinius susitarimus, valstybių narių su viena ar daugiau trečiųjų šalių sudarytus iki 1958 m. arba iki įstojimo dienos. Taikoma taisyklė, kad Sutarties nuostatos neturi įtakos šioms teisėms ir pareigoms, jeigu tenkinamos visos šios sąlygos:

— Tarptautiniame susitarime **turi būti reikalaujama, o ne tik leidžiama** valstybei narei priimti priemonę, nesuderinamą su tos valstybės narės pareiga pagal Sąjungos teisę. Byloje C-324/93 ([361]) Teismas, atsižvelgdamas į SESV 34 straipsnį, nustatė valstybių narių galimybių nustatyti priemones, prieštaraujančias jų įsipareigojimams pagal minėtą straipsnį, ribas. Problema kilo atsisakius išduoti leidimą į Jungtinę Karalystę importuoti diamorfiną (kuris yra narkotinė medžiaga pagal 1961 m. Bendrąją narkotinių medžiagų konvenciją). Teismas nusprendė, kad tai, jog priemonės „galėjo būti priimtos pagal tarptautinį susitarimą, sudarytą anksčiau nei Sutartis arba valstybės narės narystės pradžia, ir valstybė narė toliau taiko šias priemones pagal [351] straipsnį, nors ji yra kliūtis, tai nereiškia, kad šiai priemonei netaikomas [34] straipsnis, nes [351] straipsnis taikomas tik tada, jei pagal susitarimą valstybė narė turi vykdyti įsipareigojimą, kuris prieštarauja Sutarčiai“.

  Daroma išvada, kad valstybės narės neturi priimti ES teisei, visų pirma laisvo prekių judėjimo taisyklėms, prieštaraujančių priemonių, jei pagal jų pasirašytus tarptautinius susitarimus nereikalaujama, kad jos priimtų tokias priemones.

— Susitarimu neginčijami principai, kurie yra Sąjungos teisinės sistemos pagrindas.

9. SESV 34 IR 35 STRAIPSNIU IGYVENDINIMO UZTIKRINIMAS

9.1. Tiesioginis poveikis – privataus įgyvendinimo užtikrinimas

Teisingumo Teismas pripažino, kad SESV 34 straipsnyje nustatytas draudimas yra „privalomas ir aiškus, ir jam įgyvendinti nereikia jokio vėlesnio valstybių narių ar [Sąjungos] institucijų įsikišimo“. Todėl SESV 34 straipsnis „turi tiesioginį poveikį ir sukuria individualias teises, kurias turi ginti nacionaliniai teismai“ ([362]).

Vėliau Teismas nusprendė, kad SESV 35 straipsnio poveikis taip pat yra tiesioginis ir jo nuostatos taip pat „tiesiogiai taikomos“ bei „sukuria individualias teises, kurias turi ginti nacionaliniai teismai“ ([363]).

Asmenys, pareiškiantys ieškinį nacionaliniame teisme, gali remtis laisvo prekių judėjimu principu ir teise. Šis teismas gali atsisakyti taikyti bet kokią nacionalinę taisyklę, kuri, jo nuomone, prieštarauja SESV 34 ir 35 straipsniams. Nacionaliniams teismams taip pat gali reikėti įvertinti, kokiu mastu importo arba eksporto kliūtį galima pagrįsti privalomais reikalavimais arba visuomenės interesais, išvardytais SESV 36 straipsnyje.

9.2. SOLVIT

SOLVIT (www.europa.eu/solvit) – tinklas, kurio užduotis yra spręsti problemas, kurias sukelia neteisingas valstybių narių valdžios institucijų vidaus rinkos teisės aktų taikymas ([364]). Šiuo tikslu visos EEE valstybės narės turi įsteigti SOLVIT centrus, kurie palaiko tiesioginius ryšius per interneto duomenų bazę. SOLVIT centrai yra nacionalinės administracijos dalis; jie stengiasi išspręsti piliečių ir įmonių problemas per dešimt savaičių. 2001 m. Tarybos patvirtintoje Komisijos rekomendacijoje ([365]) nustatytos SOLVIT darbo taisyklės. Šį tinklą prižiūri Europos Komisija; prireikus ji padeda paspartinti skundų nagrinėjimą. 2018 m. per SOLVIT išnagrinėta daugiau kaip 2 000 bylų, o 90 proc. bylų tais metais buvo išspręsta.

([361]) 1995 m. kovo 28 d. Sprendimas *The Queen prieš Secretary of State for Home Department, ex parte Evans Medical ir Macfarlan Smith*, C-324/93, ECLI:EU:C:1995:84.

([362]) 1977 m. kovo 22 d. Sprendimas *Iannelli prieš Meroni*, 74/76, ECLI:EU:C:1977:51.

([363]) 1978 m. lapkričio 29 d. Sprendimas *Pigs Marketing Board prieš Redmond*, 83/78, ECLI:EU:C:1978:214.

([364]) Papildoma informacija Komisijos komunikate: SOLVIT stiprinimo veiksmų planas (COM(2017) 255 *final*) ir Komisijos rekomendacija dėl SOLVIT principų (C(2013) 5869).

([365]) 2001 m. gruodžio 7 d. Komisijos rekomendacija dėl SOLVIT – vidaus rinkos problemų sprendimo tinklo naudojimo principų (C (2001) 3901) (OL L 331, 2001 12 15, p. 79).

Be to, Reglamentu (ES) 2019/515 dėl abipusio pripažinimo nustatyta nauja su SOLVIT susijusi problemų sprendimo procedūra. Reglamento 8 straipsnyje nustatyta procedūra, taikoma tais atvejais, kai nacionalinės valdžios institucijos priima administracinį sprendimą. Šioje procedūroje dalyvaujantis SOLVIT centras gali prašyti Komisijos įvertinti administracinio sprendimo suderinamumą ir pateikti nuomonę. Šios procedūros terminai yra ilgesni nei įprastos SOLVIT procedūros.

9.3. **Pažeidimų nagrinėjimas pagal SESV 258 ir 260 straipsnius**

9.3.1. *Pažeidimo nagrinėjimo procedūra*

Komisija, kaip „Sutarties sergėtoja“, gali, atsižvelgdama į skundą arba savo iniciatyva, pradėti pažeidimo nagrinėjimo procedūrą prieš valstybę narę, jei manoma, kad ši neįvykdė įsipareigojimų pagal ES teisę.

SESV 258 straipsnyje (buvęs EB sutarties 226 straipsnis) nustatyti oficialūs pažeidimo nagrinėjimo procedūros etapai. Pirmiausia valstybei narei nusiunčiamas oficialus pranešimas, kuriame nurodoma, kad ji iki nustatytos datos (paprastai per du mėnesius) turi išdėstyti savo pastabas.

Atsižvelgdama į atsakymą arba į tai, kad atsakymas nepateiktas, Komisija gali nuspręsti pareikšti šiai valstybei narei savo pagrįstą nuomonę. Pagrįstoje nuomonėje išdėstomos priežastys, kodėl Komisija mano, jog buvo pažeista ES teisė, ir valstybė narė raginama pradėti laikytis ES teisės iki nustatytos datos (paprastai du mėnesius). Jei valstybė narė nevykdo ES teisės, Komisija gali nuspręsti kreiptis į ES Teisingumo Teismą, kad šis pripažintų, jog ES teisė tikrai buvo pažeista.

Komisijos oficialiame pranešime ir pagrįstoje nuomonėje ginčo dalykas apibrėžiamas taip, kad vėliau jo nebūtų galima išplėsti. Todėl Komisijos pagrįsta nuomonė ir pareikštas ieškinys turi būti grindžiami tais pačiais motyvais, kurie nurodyti oficialiame pranešime, kuriuo pradedama ikiteisminė procedūra ([366]).

Jei Teismas galutiniame sprendime šiuo klausimu nustato, jog ES teisė buvo pažeista, ta valstybė narė privalo imtis būtinų priemonių Teismo sprendimui įvykdyti. Jei pažeidimas tęsiamas, Komisija gali vėl perduoti bylą Teismui ir paprašyti taikyti finansines sankcijas (vienkartinę sumą ir periodinę baudą už kiekvieną dieną). Antro kreipimosi į Teismą procedūra nustatyta SESV 260 straipsnio 2 dalyje. Taikant šią procedūrą ir tol, kol valstybė narė nevykdo Teismo sprendimo, Komisija 1) išsiunčia valstybei narei raštą dėl jos įsipareigojimo laikytis sprendimo; 2) tada išsiunčia oficialų pranešimą ir galiausiai 3) gali kreiptis į Teismą (antrasis kreipimasis). Jei Teisingumo Teismas nustato, kad valstybė narė neįvykdė jo pirmojo sprendimo, jis gali nustatyti finansines sankcijas. Šių finansinių sankcijų poveikis turėtų būti atgrasantis ir paskatinti valstybes nares nedelsiant vykdyti įsipareigojimus pagal ES teisę ([367]).

9.3.2. *Skundai*

Bet kuris asmuo, manantis, kad valstybės narės priemonė prieštarauja SESV 34–36 straipsniams, gali pateikti skundą Europos Komisijai. Iš tiesų daug pažeidimų nagrinėjimo procedūrų, susijusių su laisvu prekių judėjimu, Komisija pradeda gavusi skundą. Vėlesniuose Komisijos komunikatuose dėl santykių su skundą dėl įsipareigojimų pagal ES teisę nevykdymo pateikusiu asmeniu ([368]) nustatytos skundų nagrinėjimo taisyklės.

([366]) 2009 m. rugsėjo 10 d. Sprendimo *Komisija prieš Portugaliją*, C-457/07, ECLI:EU:C:2009:531, 55 punktas.

([367]) Daugiau informacijos apie pažeidimo nagrinėjimo procedūrą ir finansinių sankcijų apskaičiavimo metodą pateikta interneto puslapiuose:https://ec.europa.eu/info/law/law-making-process/applying-eu-law/infringement-procedure_en.

([368]) Komisijos komunikatas Europos Parlamentui ir Europos ombudsmenui dėl santykių su skundo pateikėju Bendrijos teisės pažeidimų klausimu (COM/2002/0141 *final*). Komisijos komunikatas Tarybai ir Europos Parlamentui. Santykių su skundų dėl Sąjungos teisės taikymo pateikėjais administravimo nuostatų atnaujinimas (COM/2012/0154 final,). Komisijos komunikatas. „ES teisė. Geresnis taikymas – geresni rezultatai“ (C/2016/8600) (OL C 18, 2017 1 19, p. 10).

Skundai teikiami naudojant standartinę skundo formą. Skundo formą galima gauti pateikus prašymą Komisijai arba ją galima rasti interneto svetainėje *Europa* ([369]). Skundai turi būti pateikti internetu arba raštu Komisijos generaliniam sekretoriatui adresu „1049 Brussels, Belgium“ arba pateikti vienoje iš Komisijos tarnybų valstybėse narėse. Standartinę skundo formą galima pateikti internetu arba siųsti paštu bet kuria oficialiąja ES kalba.

Komisija per 15 darbo dienų nusiunčia skundo pateikėjui pradinį patvirtinimą, kad skundas gautas. Komisija per vieną mėnesį nuo šio patvirtinimo nusprendžia, ar pateiktą skundą reikėtų užregistruoti.

Skundo pateikėjas nėra oficiali procedūrų, pradedamų prieš valstybę narę, šalis, tačiau reikia pažymėti, kad jam suteikiamos tam tikros svarbios administracinės teisės:

— Komisija neatskleidžia skundo pateikėjo tapatybės, jei jis neduoda aiškaus sutikimo, kad ji būtų atskleista.

— Komisija siekia priimti sprendimą dėl skundo esmės (pradėti pažeidimo procedūrą arba nutraukti bylą) per dvylika mėnesių nuo skundo užregistravimo.

— Komisija informuoja skundo pateikėją apie pagrindinius proceso etapus. Atitinkama Komisijos tarnyba jam iš anksto praneša, ar ji ketina nutraukti bylą, kad jis galėtų reaguoti ir pateikti naujų faktų ar informacijos.

— Jeigu Komisija, išnagrinėjusi skundą, mano, kad iš tiesų galėjo būti pažeista ES teisė, ji gali nuspręsti pradėti pažeidimo nagrinėjimo procedūrą pagal SESV 258 straipsnį.

Komisija yra Sutarties sergėtoja, todėl ji labai kruopščiai stengiasi užtikrinti, kad būtų laikomasi ES teisės, ir stebi, kaip valstybės narės laikosi Sutartyje bei antrinės teisės aktuose nustatytų taisyklių ir įsipareigojimų. Tačiau teisinės procedūros, kaip antai pažeidimų nagrinėjimo procedūros pagal SESV 258 straipsnį, dėl įvairių priežasčių ne visada yra tinkamiausias būdas spręsti konkretų klausimą. Todėl svarbu pabrėžti, kad nors Komisija visapusiškai atlieka prižiūrėtojos, kaip valstybės narės laikosi ES teisės, vaidmenį, ji turi didelę diskreciją, ar reikia pradėti pažeidimo nagrinėjimo procedūrą ([370]).

10. SUSIJE ANTRINES TEISES AKTAI

10.1. 2015 m. rugsėjo 9 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2015/1535, kuria nustatoma informacijos apie techninius reglamentus ir informacinės visuomenės paslaugų taisykles teikimo tvarka ([371])

Direktyva (ES) 2015/1535 Europos Sąjungos valstybės narės įpareigotos pranešti Komisijai ir kitoms valstybėms narėms apie bet kokius rengiamus techninius reglamentus, susijusius su prekėmis arba su informacinės visuomenės paslaugomis, prieš juos patvirtindamos. EEE šalys, Šveicarija ir Turkija taip pat praneša apie savo techninius reglamentus pagal Techninių reglamentų informacinę sistemą (TRIS).

Komisija ir valstybės narės taiko prevencinės kontrolės sistemą. Priėmimo atidėjimo laikotarpiu valstybės narės turi atidėti teisės aktų projektų, apie kuriuos pranešė, priėmimą bent trims mėnesiams, kol jie nagrinėjami. Šiuo laikotarpiu gali būti rengiamos dvišalės diskusijos su valstybių narių valdžios institucijomis. Jei nustatoma, kad reglamento projektu pažeidžiama ES vidaus rinkos teisė, priėmimo atidėjimo laikotarpis gali būti pratęstas iki šešių mėnesių. Šis laikotarpis blokavimo sprendimu gali būti pratęstas net iki 18 mėnesių, jei Taryba priima poziciją tuo pačiu klausimu, kurį apima reglamento projektas, apie kurį buvo pranešta ([372]).

([369]) https://ec.europa.eu/assets/sg/report-a-breach/complaints_lt/;https://ec.europa.eu/info/about-european-commission/contact/problems-and-complaints/complaints-about-breaches-eu-law/how-make-complaint-eu-level_en#submitting-a-complaint-online

([370]) 1990 m. spalio 9 d. Sprendimas *Komisija prieš Graikiją*, 200/88, ECLI:EU:C:1990:346; 1996 m. lapkričio 12 d. Nutarties T-47/96, ECLI:EU:T:1996:164, 42 punktas; taip pat žr. 2006 m. sausio 9 d. Nutarties *Suomija prieš Komisiją*, T-177/05, 37–40 punktus.

([371]) OL L 241, 2015 9 17, p. 1.

([372]) Žr. Direktyvos 5–6 straipsnius.

Todėl šia procedūra siekiama iš anksto pašalinti bet kokias darnaus vidaus rinkos veikimo kliūtis ir išvengti taisomųjų veiksmų, kuriuos atlikti visada sunkiau.

Remiantis Teisingumo Teismo praktika (žr. bylų *CIA Security* ir *Unilever* ([373]) sprendimus), negalima taikyti jokio techninio reglamento, apie kurį nebuvo pranešta jo rengimo etapu arba kuris buvo priimtas per privalomą priėmimo atidėjimo laikotarpį. Todėl nacionaliniai teismai negali juo remtis bylose prieš asmenis. Vėliau tai patvirtino Teismas ([374]).

10.2. **Reglamentas (ES) 2019/515 – „Abipusio pripažinimo“ reglamentas**

2008 m. ES teisės aktų leidėjas priėmė Reglamentą (EB) Nr. 764/2008, kuriuo nustatoma procedūra, susijusi su tam tikrų techninių taisyklių taikymu kitoje valstybėje narėje teisėtai parduodamiems gaminiams. Pagrindinis šio reglamento tikslas – nustatyti nacionalinių valdžios institucijų ir įmonių teises ir pareigas, kai institucijos ketina neįsileisti į rinką produkto, teisėtai parduodamo kitoje valstybėje narėje. Pagal šį reglamentą įrodinėjimo pareiga teko nacionalinėms valdžios institucijoms, ketinančioms neįsileisti produkto į rinką, kurios privalo išdėstyti aiškius techninius arba mokslinius argumentus, kodėl nenori įsileisti produkto į šalies rinką. Ekonominės veiklos vykdytojui buvo suteikta galimybė apginti savo poziciją ir pateikti tvirtų argumentų kompetentingoms institucijoms.

Šiuo reglamentu taip pat kiekvienoje valstybėje narėje įsteigti „gaminių kontaktiniai centrai“, kuriuose kitų valstybių narių įmonėms ir kompetentingoms institucijoms teikiama informacija apie produktams taikomas technines taisykles ir abipusio pripažinimo principo įgyvendinimą.

Reglamentas (ES) 2019/515 dėl kitoje valstybėje narėje teisėtai parduodamų prekių abipusio pripažinimo, kuriuo nuo 2020 m. balandžio 19 d. panaikinamas Reglamentas (EB) Nr. 764/2008.

Reglamentu (ES) 2019/515 siekiama padidinti teisinį tikrumą įmonėms ir nacionalinėms institucijoms. Juo nustatoma abipusio pripažinimo deklaracija (savideklaracija), kuria ekonominės veiklos vykdytojai gali įrodyti, kad prekės buvo teisėtai parduodamos kitoje valstybėje narėje, nustatoma nauja problemų sprendimo procedūra, grindžiama SOLVIT, taip pat numatomas glaudesnis administracinis bendradarbiavimas ir bendra IT priemonė, skirta nacionalinių valdžios institucijų tarpusavio ryšiams, bendradarbiavimui ir pasitikėjimui stiprinti.

Atskirame rekomendaciniame dokumente pateikiama daugiau informacijos apie Reglamentą (ES) 2019/515.

10.3. **Reglamentas (EB) Nr. 2679/98 – „Braškių“ reglamentas**

Tarybos reglamente (EB) Nr. 2679/98 dėl vidaus rinkos funkcionavimo, susijusio su laisvu prekių judėjimu tarp valstybių narių ([375]), numatytos specialios procedūros, taikomos didelėms laisvo prekių judėjimo tarp valstybių narių kliūtims, dėl kurių susiję asmenys galėtų patirti didelių nuostolių, todėl būtina imtis neatidėliotinų veiksmų. Šios kliūtys gali būti atsiradusios, pavyzdžiui, dėl nacionalinės valdžios institucijų neveikimo, kai asmenys imasi smurtinių veiksmų arba taikiai blokuojamos valstybių sienos, arba dėl valstybės narės veiksmų, kaip antai institucionalizuoto importuojamų produktų boikoto.

Šiame reglamente numatyta įspėjimo procedūra ir valstybių narių bei Komisijos keitimasis informacija. Jame taip pat primenama, jog valstybės narės privalo imtis reikiamų bei proporcingų priemonių, užtikrinančių laisvą prekių judėjimą, ir pranešti apie jas Komisijai, o Komisija įgaliojama nusiųsti valstybei narei pranešimą, kad šias priemones būtina priimti per labai trumpą terminą ([376]).

([373]) 1996 m. balandžio 30 d. Sprendimas *CIA Security*, C-194/94, ECLI:EU:C:1996:172; 2000 m. rugsėjo 26 d. Sprendimas *Unilever*, C-443/98, ECLI:EU:C:2000:496.

([374]) 2007 m. lapkričio 8 d. Sprendimas *Schwibbert*, C-20/05, ECLI:EU:C:2007:652; 2019 m. gruodžio 19 d. Sprendimas *Airbnb Ireland*, C-390/18, ECLI:EU:C:2019:1112.

([375]) 1998 m. gruodžio 7 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 2679/98 dėl vidaus rinkos funkcionavimo, susijusio su laisvu prekių judėjimu tarp valstybių narių (OL L 337, 1998 12 12, p. 8).

([376]) Daugiau informacijos pateikta adresuhttps://ec.europa.eu/growth/single-market/barriers-to-trade/physical_lt Komisijos tarnybų darbiniame dokumente SWD(2019) 371 *final*.

PRIEDAS

TAIKYMAS TERITORIJOMS

ES sutarties 52 straipsnio 1 dalyje numatytos teritorijos, kurioms pagal Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 355 straipsnį taikomas SESV 34 straipsnis:

27 ES valstybių narių teritorija, įskaitant:

Alandų salas (Suomijos autonominė provincija)

teisinis pagrindas – SESV 355 straipsnio 4 dalis (buvusi EB sutarties 299 straipsnio 5 dalis);

Azorų salas (Portugalijos autonominis regionas): San Migelis, Pikas, Terseira, San Žoržė, Fajalis, Floresas, Santa Marija, Grasioza ir Korvas

teisinis pagrindas – SESV 355 straipsnio 1 dalis (buvusi EB sutarties 299 straipsnio 2 dalis);

Kanarų salas (Ispanijos autonominė sritis): Tenerifė, Fuerteventūra, Gran Kanarija, Lansarotė, La Palma, La Gomera ir El Hieras

teisinis pagrindas – SESV 355 straipsnio 1 dalis (buvusi EB sutarties 299 straipsnio 2 dalis);

Prancūzijos Gvianą (Prancūzijos užjūrio regionas)

teisinis pagrindas – SESV 355 straipsnio 1 dalis (buvusi EB sutarties 299 straipsnio 2 dalis);

Gvadelupą (Prancūzijos užjūrio regionas)

teisinis pagrindas – SESV 355 straipsnio 1 dalis (buvusi EB sutarties 299 straipsnio 2 dalis);

Madeirą (Portugalijos autonominis regionas): Madeira, Porto Santas, Dezertašo salos ir Selvaženso salos

teisinis pagrindas – SESV 355 straipsnio 1 dalis (buvusi EB sutarties 299 straipsnio 2 dalis);

Martiniką (Prancūzijos užjūrio regionas)

teisinis pagrindas – SESV 355 straipsnio 1 dalis (buvusi EB sutarties 299 straipsnio 2 dalis);

Majotą (Prancūzijos užjūrio regionas)

teisinis pagrindas – SESV 355 straipsnio 1 dalis;

Reunjoną (Prancūzijos užjūrio regionas)

teisinis pagrindas – SESV 355 straipsnio 1 dalis (buvusi EB sutarties 299 straipsnio 2 dalis);

Sen Marteną (Prancūzijos užjūrio valda)

teisinis pagrindas – SESV 355 straipsnio 1 dalis.

Su ES valstybėmis narėmis susijusios teritorijos, kurioms SESV 34 straipsnis netaikomas:

Aruba (autonominė Nyderlandų Karalystės dalis)

teisinis pagrindas – SESV 355 straipsnio 2 dalis (buvusi EB sutarties 299 straipsnio 3 dalis);

Seuta ir Melilja (Ispanijos suverenūs autonominiai miestai)

teisinis pagrindas – dėl Ispanijos stojimo į ES akto ([1]) 24 ir 25 straipsnių formuluotės, nors SESV 34 straipsnis tikriausiai taikomas į šias teritorijas iš ES įvežamoms prekėms, atrodo, jog tai netaikoma Seutos ir Meliljos kilmės prekėms, įvežamoms į kitas ES teritorijas. Todėl neatrodo, kad SESV 34 straipsnis taikomas Seutos ir Meliljos kilmės prekėms;

([1]) OL L 302, 1985 11 15, p. 23.

Farerų salos (Danijos autonominė provincija)

Nors Danija yra atsakinga už šių 18 salų išorės santykius, ši teritorija yra labai autonomiška, o SESV aiškiai nurodyta, jog šioms saloms ji netaikoma;

teisinis pagrindas – SESV 355 straipsnio 5 dalies a punktas (buvęs EB sutarties 299 straipsnio 6 dalies a punktas);

Prancūzijos Polinezija (Prancūzijos užjūrio valda)

teisinis pagrindas – SESV 355 straipsnio 2 dalis (buvusi EB sutarties 299 straipsnio 3 dalis);

Prancūzijos Pietų ir Antarkties sritys (Prancūzijos užjūrio teritorija)

teisinis pagrindas – SESV 355 straipsnio 2 dalis (buvusi EB sutarties 299 straipsnio 3 dalis);

Olandijos Antilai (autonominė Nyderlandų Karalystės dalis): Boneras, Kiurasao, Saba, Sint Eustatijus ir Sint Martenas

teisinis pagrindas – SESV 355 straipsnio 2 dalis (buvusi EB sutarties 299 straipsnio 3 dalis);

Naujoji Kaledonija ir priklausomos teritorijos (*sui generis* Prancūzijos valda): pagrindinė sala (Didžioji sala, Ištikimybės salos ir kelios mažesnės salos

teisinis pagrindas – SESV 355 straipsnio 2 dalis (buvusi EB sutarties 299 straipsnio 3 dalis);

Sen Pjeras ir Mikelonas (Prancūzijos užjūrio valda)

teisinis pagrindas – SESV 355 straipsnio 2 dalis (buvusi EB sutarties 299 straipsnio 3 dalis);

Sen Bartelemi (Prancūzijos užjūrio valda)

teisinis pagrindas – SESV 355 straipsnio 2 dalis;

Volisas ir Futūna (Prancūzijos užjūrio valda)

teisinis pagrindas – SESV 355 straipsnio 2 dalis (buvusi EB sutarties 299 straipsnio 3 dalis).

Galiausiai laisvas prekių judėjimas ES pagal Europos ekonominės erdvės (EEE) susitarimą taikomas Europos ekonominės erdvės (EEE) valstybėms narėms Islandijai, Lichtenšteinui ir Norvegijai.